

Бен Акиба, књига II, 1935.

Садржај

1. Српски књижевник
2. На Калимегдану
3. После митинга
4. Одговор на један позив
5. Моји другови министра
6. Лаж
7. Капут народног посланика
8. Једна београдска статистика
9. Регулација, нивелација, канализација
10. Мој први интервју
11. Полаженик
12. Добротвор
13. Пензионер с квалификацијама
14. Са Сремчевог погребa
15. Друштво за заштиту животиња
16. Попис становништва
17. Једна лекција из земљописа
18. Кафа са салатом
19. Са јучерањих трка
20. Средње-европско време
21. Апарат за секирацију
22. Трамвајска кола бр. 63
23. У шинтерским колима
24. Поп официр
25. Црногорска банка
26. Народни празник
27. Пред догађајима
28. Послеједне борбе

29. Српски Тиса
30. Ситуација
31. „Полиција трага”
32. Изборни епилог
33. Између живота и смрти
34. Тешки дани
35. Ја као ратни дописник
36. Моја анкета
37. Најкраћи пут
38. Пролеће
39. Први јули
40. Бели удовац
41. Један чудан доктор
42. Иследна комисија
43. Свештеничко питање
44. Телеграфија без жица
45. Посланички станови
46. Изборни дневник
47. Моја кандидација
48. Куће склоне паду
49. Како се намножило племе акционара
50. Спаљивање мртваца
51. Нервоза
52. Заборављене ствари
53. Пре и после рата
54. Ратна штета
55. Предлог за химну
56. Министарско прасе
57. Палилулски Милош Велики
58. Бр. 46
59. Госпођа Милихброт
60. Одбор за дочек
61. Жандармски конгрес

821.163.

41-2

~~W. H. H. H.~~

САБРАНА ДЕЛА БРАНИСЛАВА НУШИЋА

**САБРАНА ДЕЛА
БРАНИСЛАВА НУШИЋА**

**IX
БЕН АКИБА
II**

**ИЗДАВАЧКО И КЊИЖАРСКО ПРЕДУЗЕЋЕ
ГЕЦА КОН А. Д.**

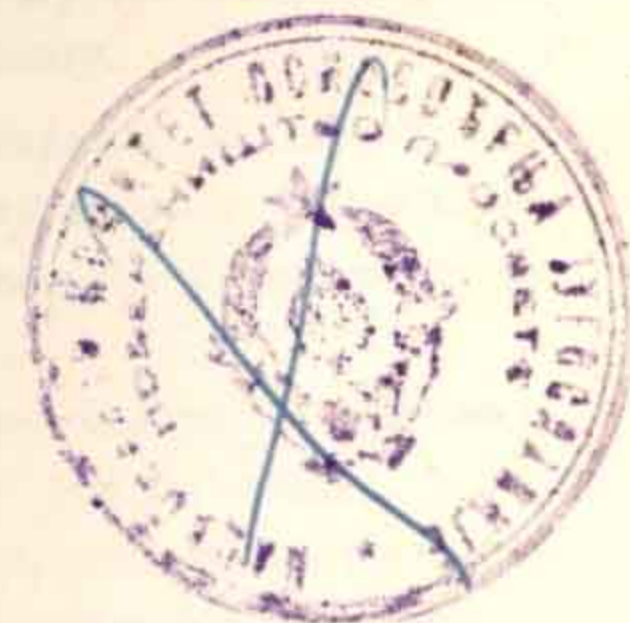
886-2
шв. 529/47

БРАНИСЛАВ НУШИЋ

100.-

БЕН АКИБА

**БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКО И КЊИЖАРСКО ПРЕДУЗЕЋЕ
ГЕЦА КОН А. Д.**

1935.

Српски књижевник

Био једном један цар који је, помаган милошћу богова и саветима мудраца, управљао својом државом мудро и благоразумно. У милости је био велики, а у изрицању правде строг.

Једног дана, огреши се један младић о цара, тешко се огреши рекав му истину у очи. Његово Царско Величанство задрхта од гнева и сазва одмах савет мудраца, налажући му да смисли најтежу казну за тако велику кривицу.

Мудраци се дубоко замислише и забринуше.

— Господару — диже главу први — предлагем ти да тога дрскога младића вежеш коњима за репове да га растргну.

— То је мало, то је блага казна, — одмахује главом цар, — његов је грех много већи.

— Господару — прихвати други мудрац — предлагем ти да тога безочнога младића распнеш на срамни точак.

— То је мало — одмахује цар — нађите тежу, страшнију казну.

— Господару — покушава трећи мудрац — да га спалимо на ломачи.

— Већу, страшнију казну хоћу! — грми цар гневом.

Тада диже главу један мудрац, који се, дубоко забринут, беше склонио у један угао. Он превуче руком своју дугу, сребрну браду и рече:

— Нашао сам, господару, најстрашнију казну којом жива двоношца можеш казнити.

— Говори!

— Господару, знано је и познато је да је твој народ неблагодаран. Замоли богове нека тога младића надахну да буде велики човек. Веруј, већег му бола не можеш задати, до натерати га као велики човек да живи у средини неблагодарна народа.

И тако би.

То је давно било.

Када би се сада нешто поновила ова прича, овај би мудрац извесно изменио свој предлог. Он би рекао цару:

— Ако ћеш, господару, казнити тога младића казном најстрашнијом, учини га великим човеком и пошљи га у Србију да живи. Тамо, у тој чаробној земљи, где славуји и хајдуци певају заношљиве песме у луговима; где се роде и чиновници сваки час селе с димњака на димњак; где државни саветници и попци тихо преспављују зиму; где су министри и јежеви увек тако увијени

да их због бодља не смеш такнути... у тој чаробној земљи живи један народ који је успео да изгуби недавно гроб свога највећег песника Симе Милутиновића, и где је познији велики му покојник Војислав Илић зашао по чаршији и нудио да, за јевтине паре, прода свој будући споменик, не би ли бар за живота видео какву корист од свога народа!

Али, и кад би се поновила ова прича, и када би мудрац од речи до речи рекао овако данас цару, ја мислим да прекор о заборављеном гробу и продаји споменика не би био ни најтежи ни најгори. Не би прво стога, што је то често пута право задовољство лежати у заборављеном гробу, као што може бити још веће задовољство продати још за живота будући рђав споменик и, не би стога, што трагедија српског књижевника — ако се овом приликом зауставимо само на њему — није у томе, што ће од свога народа бити заборављен мртав, већ у томе, што је заборављен жив.

Још праотац српских боема, позната луталица Јоаким Вујич, издахнуо је гладан на рукама једног књиговезачког шегрта, са жељом, коју све до седамдесет пете године свога живота није могао постићи, да му се да службица која би га могла прехранити. А бедни старац Милован Видаковић, — који је за шесет година живота стекао свега два цака шећера и то, пијући сваки дан у кафани кафу с једним парчетом, а друго носећи

у цепу, и прибирајући тако парче по парче да би напунио џак да га после прода, — тај честити неменикућанин овако се јада на своју судбу, на судбу српскога књижевника: „И что ме ино на сеј подвиг одушевљавало и нудило, нежели искрено-је моје желаније народу в просвештеније јего на ползу му бити. Бог ми и савест моја сведетели в сем сут, да ја шчастије моје народнија ползи ради пренебрегал јесам, жертвом јему сотворилсја и на конац в старости мојеј на жизал негли просја-ка низриновену ми бити вижду.”

И како је та судба потерала претке, пратила је она и прати и данас и њихове потомке, све до оних осамдесет гроша, због којих је један фурунџија хтео да задржи с пута погреб Ђуре Јакшића, онако отприлике као што се путник задржава с пута за дуг.

Али се српски књижевници на своју судбу не могу увек подједнако жалити. Бивало је прилика, а биће их ваљда још, када је бар држава — ако то није хтело друштво — знала и умела да се одужи представницима њеног културног живота.

Прве појаве те државне пажње или благодејања према српским књижевницима залазе чак у прошлост. Још 1859 године, а под 12 мајем, потписао је Кнез Милош један указ који гласи:

„Уважавајући многогодишњу и општекорисну делатност, коју уредник „Српских Новина” Милош Поповић осведочава око подизања народне журна-

листике, па желећи на њему показати своје књажевско признање и према нашој књижевничкој класи, благоволела је Његова Светлост Господар и Књаз наш Милош Обреновић I, произвести га у чин капетана.”

Разуме се да се са таквим произвођењем није могло продужити, јер да је то учињено данас би, можда, из пажње према књижевничкој класи, Бора Станковић био ђенералштабни капетан, Јелена Димитријевић мајор а, рецимо, Влада Петковић-Дис, инжењерски поручник. Али је држава ипак остала верна тој традицији, зачетој 1859 године, и преводећи књижевнике из војне у цивилну службу, разместила их је, из пажње према књижевничкој класи, у ђумругџије, поштаре и порезнике.

Мало после 1859 године, српски су књижевници задобили од државе још једну богату концесију. Дошла је 1861 године уредба по којој се: „просјацима, циганима, скитницама и књижевницима могу издавати бесплатни пасоши.” Има додуше пакосних коментатора, који ову уредбу тумаче као државну тенденцију да се ових несносних елемената отараси, олакшавајући им исељавање, али се не може оспорити да је њоме, што рекао Кнез Милош, „указано признање према књижевничкој класи”.

Од доба те уредбе, а то је скоро пола века, успело се да се оде још један корак даље. Држава је, у последње време, примила на себе га-

лантну пажњу да о своме трошку сахрањује књижевнике. Разуме се, књижевници се морају при умирању држати извесног реда и не умирати сви у једној години, јер се код једнога од наших другова десило да је умро кад је буџет на умирање српских књижевника био исцрпен, па нам је чак предлагано да његов погреб пренесемо у идућу годину; иначе, његова смрт не би могла бити призната од Главне контроле.

И то је, ето, — тај државни погреб — максимум пажње који се дао постићи за ово сто година српског књижевниковања.

Пошто су српски књижевници на тај начин једно од важних питања — а то је свој погреб — скинули са дневног реда, остало је да збрину онај мањи део бриге, а тај је: како ће да живе пре но што се удостоје државнога благодејања приликом смрти?

На Калимегдану

Дубока ноћ. Већ и последње љубавне парове најурио чувар парка и једино још зрикавци што својом песмом изјављују једно другом љубав. Једна биста дрема на своме подножју, уз које је приклоњен неки осушен венац са избледелим и отрцаним тракама. На један мах се биста трже из дремежа, диже главу и погледа пут стазе којом се чу неки ход. Она ослухну, протрља очи и загледа се у мрак.

Биста: Ко је то?

Поета: (Извукао се на некакав начин из тро-ба, па се упутио на Калимегдан и луња стазама) Ја!

Биста: Како ми изгледа, ми доста личимо једно на друго.

Поета: Одиста, одиста! А с ким имам част?

Биста: Ја сам споменик поете Х.

Поета: Тако! Ја сам дакле ваш оригинал, јер ја сам поета Х.

Биста: Па зар сте ви живи?

Учв. 1821

Поета: Ја? Боже сачувај! А ко је још у Србији дигао споменик живоме поети. Нисам жив, али сам се вечерас извукао из гроба да мало прошетам. Ужасно ми је дуго време у гробу. Мали, плеснив гроб; знате већ какав мора бити гроб који општи-на из признања поклони једном поети.

Биста: Но, то могу мислити!

Поета: Дозволите ми једно питање?

Биста: Молим.

Поета: Кад сте откривени?

Биста: То јест... а, да, разумем. Свечаност откривања, говори, песме, венци. То је било пре две недеље, али сам пре тога читаву годину дана била замотана у неко платно. Једнако се заказивала светковина откривања па одлагала и једнако приређивани неки концерти ради мога открића, а за све то време ја сам непрестано седела завијена у платно. Већ су деца која шетају парком почела да ме се плаше и прозваше ме „човек у џаку.” Једва на једвите јаде скидоше ми тај покров, а по моме мишљењу нису ме требали ни покривати, јер, као што видите, ја нисам у победничком ставу, већ напротив обучен сам врло пристојно; имам, видите, чак и капут на себи.

Поета: То је овај исти реденгот у коме су мене сахранили.

Биста: Тако, е, сад разумем случај, који ми се десио пре два дана.

Поета: Радознао сам да чујем?

Биста: Прекјуче, рано изјутра, дошао је овде један туберкулозни кројач са боцом селтерске воде. Стао је преда мном, загледао се и један осмех пун пакости развукао му се на устима. Изгледало ми је мало чудновато и одмах ми је пало у очи да он не гледа мене из пијетета што ја представљам једног покојног поету, јер готово је почео да се кези на мене. Најзад, поче да гунђа нешто и да ме псује, односно вас да псује. Оно што ми је нарочито пало у очи, то је да он у ствари није ни гледао толико ваш лик, колико капут који је на мени.

Поета: Код њега сам правио тај капут.

Биста: И нисте му га платили извесно?

Поета: Разуме се.

Биста: Слутио сам одмах то, јер кад је кројач пошао и бацио још један бесан поглед на овај капут, он је рекао нешто кроз зубе што се ни у ком случају не би могло протумачити као узвик: „Слава му!”

Поета: И ја мислим.

Биста: А имате ли још кредитора сем тог са селтерском водом?

Поета: Како да не, па да није њих не би у нас ни било литературе уопште. Кредитори су једине литерарне мецене у нас.

Биста: Ја се надам да ме остали неће узнемиравати?

Поета: Мене у гробу не узнемиравају.

Биста: Подизање овога споменика вама, много већу, можда пет и шест пута већу суму претставља но што су ваши дугови. Зар није боље било да је одбор за подизање споменика платио ваше дугове?

Поета: И то још за живота мога, јер би ми тај одбор тако продужио живот. Поживео бих бар још двадесет година.

Биста: А јесу ли вам велики дугови били?

Поета: Девет хиљада динара.

Биста: А знате ли ви да више него то коштају банкети приређивачког одбора поводом подизања вашег споменика?

Поета: То верујем. Е, али шта ћете: да није тих банкета, не би било прилике да се прославе поједини беседници и наздрављачи. За те људе из приређивачких одбора има много већу важност смрт једног великог човека него његов живот. Његов рад припада свима, целом народу, а његова смрт припада њима, приређивачком одбору.

Биста: Претседник је тога одбора, после открића овог споменика, добио и одликовање.

Поета: Разуме се, док ја — ја га нисам добио.

Зора већ поче да се назире, на Саборној цркви сат изби четири и по, и поета се дубоко поклонил својој бисти па пође да пре зоре отиде у — гроб.

После митинга

Биће нешто више од две хиљаде година како ја посећујем разне митинге и зборове. Био сам на ономе познатоме митингу, на коме смо донели резолуцију и осудили издајничко држање Исуса Назарећанина; био сам на ономе митингу кад смо попели Петра Амијенског на магарца, а после, на ономе митингу, кад су попели мене на белог коња, као и на свима осталим митинзима старог, средњег и новог века. И, ако хоћете да вам се исповедим, баш поводом митинга и резолуција ја сам и изрекао ону познату моју реч: „Све је то већ једном било!...”

Па ипак, има неке разлике између некадашњих и данашњих митинга, и та разлика по свој прилици потиче са писмености. Пре, док смо били неписмени, ми смо резолуцију, коју би донели на митингу, да је не бисмо заборавили, одмах извршавали; сад откако смо писмени, те можемо написати шта желимо и шта хоћемо, сад нам је већ лако. Деси нам се каква неправда или невоља, а

ми се зберемо на митинг, изразимо гнушање, напишемо то на папиру и онда метнемо лепо у архиву, уверени да се то не може ни избрисати ни заборавити.

А, најзад, и право је да буде неке разлике између некадањих и данашњих митинга и резолуција. Јер, замислите како би то изгледало да се на ономе митингу на Орашцу, 1804 године, радило као данас? Ако ту слику не умете себи да представите, ево ћу вам је изнети.

Замислите дакле митинг сазван на Орашцу на дан 20 јануара 1804 године. Отвара га г. Станоје Главаш лепим и пригодним говором и предлаже да се г. Ђорђе Петровић, звани Црни, избере за председника митинга.

Г. Кара-Ђорђе заузима председничко место и, благодарећи збору на поверењу, даје реч једноме од сазивача, господину Станоју Главашу.

Г. Станоје Главаш: Браћо! Стање наше браће постало је до крајности несношљиво, и ми смо позвани да размислимо о мерама које треба предузети да би се нашој поробљеној и намученој браћи помогло. Додуше, ми са пуно поуздања и поверења можемо гледати у Европу, утолико пре, што нас је она, у племенитој тежњи да одржи мир на Балкану, преко својих представника убедила да тиме, што нас Турци убијају и натичу на кочеве, нису никаква наша национална права повређена. (Тако је!) Стога ја, браћо, предлажем да се доне-

се једна резолуција у којој би се изјавило гнушање према зверствима која се чине према нама и да се позове влада да предузме енергичне мере за заштиту српскога живља! (Дуготрајно: Тако је!)

Г. Кара-Ђорђе: Коекуде, има реч господин Ђуша Вуличевић.

Г. Ђуша Вуличевић: Ја се, у главном, слажем са мислима које вам је изнео мој поштовани предговорник, господин Станоје Главаш, и имао бих само да учиним једну допуну његовом предлогу. Нас кољу, тај факт стоји, али ми не можемо, за љубав једне такве ситнице што ће нас пет шест хиљада натаћи на кочеве, реметити мир на Балкану који Европа жели да очува. Стога сам ја да наша резолуција не буде написана распаљивим тоном, већ озбиљно и достојанствено, како би собом казивала да је израз људи који радо пристају да седе на кочевима и да висе обешени о крушке, за љубав мира који Европа жели. (Тако је! Тако је!)

Г. Кара-Ђорђе: Господо, позивам господина Јанићија Ђурића да прочита нацрт резолуције. Изволите господине Јанићије, по души вас, прочитати!

Г. Јанићије Ђурић: (Чита нацрт резолуције која гласи):

Грађани свих редова, сакупљени на данашњем митингу на Орашцу, а по саслушању свих говорника, једногласно констатују:

1. да је услед анархије, која је овладала у турској империји, доведен у питање опстанак наш;

2. да је последњи покољ, који је извршио дахија Аганлија у београдском округу, у коме је са свога огњишта растерана незаштићена српска сиротиња, изазвао силно узбуђење код нас свију;

3. грађани српски, окупљени на митингу, најодлучније дижу свој глас противу насилног и сталног, систематског истребљења српскога живља у Турској;

4. Позива се цео народ да, без обзира на величину жртава које ће поднети, предузме све и најенергичније мере за брзу заштиту нашега живља у турској империји.

Г. Кара-Ђорђе: (по прочитању). Прима ли се ова резолуција? (Сви једногласно: Прима се.)

Г. Кара-Ђорђе: Е, сад, коекуде, позивам вас да се мирно и достојанствено разиђете својим кућама, а ми ћемо ову резолуцију ставити у архиву манастира Благовештења, како би била сачувана за потомство.

(Дуготрајно одобравање).

Ето тако би тај митинг изгледао, да је тада рађено као данас. А како би ми данас изгледали, да је такав митинг био тада?

Одговор на један позив*)

Добио сам, другови и пријатељи, ваш позив да се ових дана после тако дугог низа година, састанемо и прославимо двадесетпетогодишњицу од дана када смо свршили универзитет. Одазваћу се, верујући да ће ми та прослава вратити сећање на оне лепе дане, када смо и ја и ви сви веровали да је у Србији и потребно и вредно труда свршити универзитет. За ових двадесет и пет година, нажалост, ја сам се уверио да су мајци Србији писмени људи врло излишни и да је универзитетска квалификација један луксуз, кога човек не може, и да хоће, да се отресе.

Кад сам први пут стекао универзитетску диплому, ја сам мислио: мој је свет, и мислио сам: сад ми је у руци онај кључ што свака гвоздена врата отвара, аладинова лампа пред којом се стене разоравају.

*) Позив школских другова на прославу двадесетпетогодишњице.

А како је било и шта је било, у ствари, у животу?

Отишао сам у војску, и кад сам поменуо да имам универзитетску диплому, они су се распитивали — чији сам син?

Обратио сам се држави и, кад сам јој поменуо да имам универзитетску диплому, она се распитивала — имам ли акције, и које банке?

И тада, када сам видео да ми је та диплома један терет и једна сметња, дошао сам на срећну мисао да почнем лагати како ја и немам диплому универзитета, како је никад нисам ни имао, и како уопште никад нисам ни помишљао да је имам.

Тако решен, обратим се поново држави, која ме је једанпут већ одбила. Јавим се начелнику једног министарства и овај ме прими.

— Господине начелниче, — отпочех ја врло озбиљно, како он не би ни из једне једине речи сазнао да сам свршио универзитет — дошао сам да вас замолим да ми дате службу.

— Шта си свршио?

— Па... свршио сам пет разреда гимназије али нисам положио испите.

— А јеси ли писмен?

— Па онако; али поучићу се.

— Сасвим! — одговара начелник — ако будеш вредан, поучићеш се. Ето, ја сам свршио два разреда и ратарску школу, па шта ми фали?

И добијем службу: и правио бих врло лепу каријеру, да моје колеге нису однекуд сазнале да сам свршио универзитет и денунцирале ме код претпостављених. Претпостављени су ме одмах узели на зуб и, разуме се, изгубио сам службу.

Пустио сам да прође мало времена, да се у владиним круговима заборава да сам свршио Универзитет, па сам се упutio начелнику другог министарства.

— Господине начелниче — отпочех врло обавриво — дошао сам да вас замолим за службу.

— Шта си био досада?

— Па био сам поднаредник.

— А јеси ли учио штогод?

— Свршио сам подофицирску школу.

— Доста. Ја сам био поручник, па, ето, хвала Богу.

И ја опет добих врло лепу службу, у којој сам све до данас остао, али отпоче страховита кампања против мене. Најпре почеше министру да стижу анонимна писма, у којима му се доставља да сам свршио универзитет, па онда почеше новине да пишу читаве чланке: „Шта то значи, у државној служби трпи се човек који је свршио универзитет. Зна ли то г. министар и, ако зна, мисли ли он то и даље трпети?” Па, кад је и то било мало, паде и интерпелација у Скупштини, у којој се министар пита: зна ли он, и води ли о томе

рачуна да се у државну службу увукао један човек који је свршио универзитет?

Е, после тога, није ми могло бити више опстанка у државној служби.

И од тога доба ја више нисам ни покушавао да је тражим.

Диплому, међутим, о свршеном универзитету урадио сам и обесио поред дипломе којом сам именован почасним чланом једног певачког друштва. Обе те дипломе доносе ми подједнаке ренте, па и треба да једна крај друге висе.

И таман сам ја био сасвим и заборавио на ту непријатност, да сам и ја некад свршио универзитет, а ви м, другови и пријатељи, вашим позивом опомену. Доћи ћу, прославићемо. Зашто не бих! Јад има људи који прослављају двадесет и пет година брачног живота, зашто не бих ја прославио ову мању невољу, која ме је двадесет и пет година везала за једну диплому, што ми упропасти каријеру.

Моји другови министри

Ја сам све своје школовање провео у последњој школској клупи. Како сам навикао у прво доба, када је последња клупа била једна врста квалификације, тако сам се после одомаћио ту и остао до краја школовања, осећајући се као код своје куће.

У таквоме положају ја сам своје школске другове увек посматрао с леђа и, верујте, још тада сам многим прорекао министарске положаје, што се после у животу и обистинило.

Ако вам то моје тврђење изгледа чудновато, ја ћу вам га објаснити.

Мој друг Р., на пример, имао је необично широка леђа. Посматрао сам та леђа годинама и још тада сам се измирио с мишљу да је тим леђима намењена нека необична задаћа у животу. Та ће леђа — размишљао сам ја тада — или гурати вагон или понети какву велику државну бригу. А Бог му их је још и довољно повио, а повијеним леђима обезбеђена је каријера у овој земљи,

уек боље но правим леђима, и тако сам дошао до закључка да ће се та леђа једног дана морати наслањати на министарску фотељу.

И нисам се преварио. Та су леђа прокрчила себи пут и успела се тамо.

Слонови и људи широких леђа, веле, врло се тешко могу да окрену за собом. О томе сам се уверио на овоме моме другу. Како се загледао у министарску фотељу, он не уме да се окрене за собом и не може да погледа за собом.

Други опет — и он је догурао до министарскога положаја. А сећам га се необично добро, јер су ме његова леђа необично занимала. Била су некако седласта и душу дала да се осамаре. И што ми је нарочито падало у очи, на том је човеку капут увек био излизан и подеран на леђима. Док су свима осталим православним ђацима излизане или подеране панталоне на коленима, на туру или капут на лактовима, овоме је то бивало на леђима и то високо, под раменима. Изгледало је, Боже ме прости, као да је почео да носи товаре још док је у школским клупама био и, како се тада извежбао, тако га је, ето, и понео у животу. Бадава веровао сам ја још тада да ће та седласта леђа понети једном самар.

А веле, што носи самар, то се и рита. О томе сам се уверио на овом моме другу. Чим нема министарске фотеље на леђима, а он диван човек, друг, пријатељ, род рођени; а чим га осамаре, он

заузме став, зарже и настане тако ритање, какво је само у овако уставној земљи могуће.

Трећи — не сећам се његових леђа. Гледан из последње школске клупе, а он је седео у првој, на њему су се виделе само уши. Мали, ситан, те једва изнео рамена из школске клупе и онда разуме се не видим ништа више сем ушију. Кад зажиуриш мало, те гледаш кроз трепавице, а теби она његова рамена изгледају као неки брежуљци а уши као два сунца у почетку заласка. Разуме се, то ти тако изгледа, кад призовеш и фантазију у помоћ! Иначе његове уши биле су необичне шкољке. Још тада сам ја опазио да овај човек има способности све да чује и све да — послуша. А шта ће му више и боље квалификације? О, веровао сам ја у светлу каријеру тих ушију још док су биле у школској клупи и нисам се преварио.

Ено их те уши и сад се високо узносе и мал'те не служе као партијска застава.

А сећам се још једног пријатеља и друга, коме су се леђа од рамена па на ниже све више ширила, тако да је, гледан из последње клупе, личио на главу шећера. Тај је још у школској клупи заузимао два ђачка места, и ја сам још тада слутио да ће човек, којега је Бог обдарио тако пространим седиштем, морати у животу¹ заузети широко место. И, доиста, чим је изашао из клупе, он је у животу потражио две столице, јер му је једна била тесна.

Беле, да се људи са таквим теретом, који се морају ослањати на две столице, тешко крећу кроз живот. Али се заборавља да се уз такве људе увек нађу они који ће их вући. И њега су вукли и извукли га. Једнога дана и њега сам видео, сео, и то не на једну, већ на две министарске фотеле.

Бадава, знао сам ја да ће се тако пространом седалу, каквим је Бог овога мога друга обдарио, морати наћи и пространо седиште у животу.

А има их још, мојих другова, у чекаоницама. Ено њихових имена у дневним вестима београдских листова, где се помињу као кандидати, кад год је министарска криза. Чекајте док се попну, док вам буду свима на видику, па ћу вам објавити какви су они с леђа изгледали док су били у школској клупи.

С лица, иначе, изгледа не вреди да вам их описујем, јер су то већином безлични људи.

Лаж

Водени ток, магнет, пара, електрика и радио су велике природне силе, јаче од човечје снаге и свих његових изума. Те силе стављају у покрет све, носе све, дижу и обарају све. Човек је према њима немоћан и мајушан. Па ипак, постоји једна снага, једна манифестација човечјег духа, која је јача и од свих тих сила, а то је — лаж. Никад ниједна од поменутих природних сила није кадра тако уништити, разорити, оборити, опржити и попати као што може — лаж, и никад ниједна од поменутих сила није тако невидљива, а ипак тако упорна, као што је лаж. Без пламена она пржи, без грмљавине она руши, без тутњаве она обара и разорава.

И још једну особину има лаж, коју поменуте природне силе немају. Све се оне у примени троше и саме, док лаж, напротив, што више у примени све то више расте и све се више снажи.

Ја вам то не говорим произвољно, већ на основу експеримената које сам чинио и после којих сам постигао резултате које ћу вам изложити.

Онај који се бави каквом специјалном струком, не може очекивати да му случаји открију факта. Мора те случајеве изазивати, тражити, мора правити пробе и експерименте. Тако хемичар, тако физичар и тако свако редом, па тако и ја морам правити пробе и експерименте.

Интересовало ме је да решим: за колико се времена једна лаж може да пласира у Београду и у каквом се облику враћа ономе, од кога је потекла?

То сам постигао да утврдим на овај начин: Прекјуче, тачно у 10 и 17 минута пре подне, срео сам код теразијског водоскока г-ђа Виду. Пришао сам јој одмах, упитао је за здравље и, онако немарно, више као уз реч, додао сам:

— А ви сте извесно већ чули за г. Мирковића?
— Шта? — учини г-ђа Вида.
— Па... кажу да се раздваја са женом.
— Та није могуће? — пренерази се г-ђа Вида.
— То је чудно, па они су тако лепо живели. А зна ли се за узрок?

— Не зна се ништа, изгледа да и нема никаквог узрока, него су просто несносни једно другом. Досадило им већ у браку.

Госпођа се одвоји од мене и не прође ни десет корака а сrete госпођу Персиду.

— Слатка моја, баш добро те вас видех. А чусте ли ви, Бога вам, за то чудо?

— Које? — пита изненађено госпођа Персида.

— Па да се Мирковић раздваја са женом.

— Не може бити?

— Та како не може, она већ и није код њега, одјутрос је одвео мајци.

— А зашто, забога?

— Па, не зна се узрок, ал'... биће због оног поручника. Мора тако нешто бити. Тек се ваљада не раздвајају зато што им се досадило у браку.

— Па извесно. Е, томе се не бих никад надао. Збогом, госпођо, збогом.

И госпођа Персида продужи пут у Кнез Михајлову улицу, па ниже „Руског Цара” сrete господина Љубу.

— Љута сам на вас, — рећи ће му као више у проласку.

— Молим? — претрну г. Љуба.

— Та како не би била љута; јуче сте били код мене, ћаскали сте о свему и свачему, а нисте ми казали тако важну ствар.

— Коју, молићу?

— Ви ваљда знате да се Мирковић раздваја са женом?

— Боже сачувај, немам ни појма.

— Како, забога, па цео Београд бруји о томе. Јер, знате, није обична ствар, то је читав скандал. Најурио је просто жену из куће, због неког поручника. Ухватио га у кући пред сведоцима, и ту је био читав сукоб... Ја не знам све како је и шта је било, ал' читав роман, кажем вам, читав роман.

Гледајте да сазнате детаље, па дођите после подне или сутра да ми причате.

— Како не бих, забога. Сад идем у канцеларију, и чућу тамо. Ја радим у соби са тројицом ожењених чиновника. Они су морали чути што од својих жена. Љубим руке, до виђења.

— Ал' не заборавите да дођете и да ми испричате.

— Како бих заборавио!

И господин Љуба оде у канцеларију, где затече три ожењена чиновника, још пију кафу и разговарају шта ко кува данас за ручак.

— Господо, да л' ко од вас зна што ближе о Мирковићевој афери?

— Којој афери? — упитаће три ожењена чиновника.

— Та о брачној, зар ништа не знате?

— Не знамо — одговарају једногласно три ожењена чиновника.

— Штета, а ствар је врло занимљива. Дакле, ево у чему је ствар: неки поручник заљубио се у Мирковићеву жену... Најзад, вас се детаљи и не тичу, главно је да је прекјуче поручник ушао кроз прозор, а Мирковић са два сведока упао кроз врата... био је и двобој, јуче ујутру... т.ј. није био, него требало је да буде. Управо, ја не знам тачно да вам кажем, али само знам да је Мирковић узео жену за руку, одвео је мајци и рекао: „Ево вам је!”

— Гле, молим те! — учинише сва три ожењена чиновника и нестрпљиво дочекаше подне, те сваки својој кући и сваки својој жени.

Извесно је сваки на своју руку испричао, и то отприлике овако:

— Замисли, Мицо, ко би то рекао за Мирковићку?

— Коју Мирковићку?

— Па знаш је, ваљда?

— Знам је, па шта?!

— Па ко би рекао да је то тако покварена женска!

— Ју, шта говориш?

— Та ваљда је десет пута досад муж 'ватао, али је човек трпео, к'о вели да не пуца брука. Ал' сад је већ загустило, отерао је, одвео је јуче са жандармима у ауто мајци, и рекао: „Ево вам је, каква мајка таква кћи!”

— Ама, није могуће?! — чуди се и крсти госпођа Мица.

— Та читав роман, читав роман! Неки поручник преобучен улазио у кућу, па јуче био двобој и тај поручник био рањен.

— Где је рањен?

— Не знам, та ваљда га онако окрзнуо, скинуо му можда један прст на руци.

Госпођа Мица оста скамењена. А није само госпођа Мица, него и госпођа Лепосава и госпођа

Јела, жене оне друге двојице ожењених чиновника, јер су и они код својих кућа, за ручком, причали ту новост.

После ручка, чим су испратиле мужеве у канцеларију, дигле су се госпођа Мица, госпођа Лепосава и госпођа Јела, па ухватиле свака свој крај. Као да су се договарале па поделиле Београд. Једна ухватила Западни Врачар са једним делом Источнога, друга ухватила Палилулу са делом Теразија, а трећа Варошки квартал и онај део Дорћола под Позориштем.

И тако иду из куће у кућу, али ко би могао да их прати. Ја сам донекле ишао за њима, да пребројим бар колико ће кућа обићи, али сам им изгубио траг. Оно што сам приметио то је, да се из сваке куће, у којој су оне биле, домаћица, пошто их је испратила, одмах и сама обукла и почела да прави визите. На тај начин, разносила се као телеграфом вест о Мирковићевој афери. Може се само приближно (те статистичке ствари увек се приближно рачунају) утврдити: да су то после подне, од 3 па до 5 сати, 272 жене ишле по визитама да би саопштиле новост о Мирковићевој афери.

Предвече, тачно у 6 сати и 24 минута, срео сам опет госпођу Виду, ону госпођу, којој сам јутрос у 10 сати и 17 минута првој саопштио своју лаж. Она се враћала са неког жура и, кад ме виде, плесну се рукама:

— Забога, па што ми нисте казали све, кад сте већ хтели да ми кажете тако интересантну новост, него морам од других да чујем детаље.

— Па не знам их ни ја. Испричајте ми, молим вас, врло ме интересује?

— Дакле, ево у чему је ствар. Сад сам баш на госпа Јулкином журу чула од једне госпође која све до ситнице зна. Дакле, тај поручник Јосиф и госпођа Мирковићка, волели су се још док се она није удала. Другим речима, она није ни била девојка кад је пошла за г. Мирковића. Али он јој је то опростио, мислећи да се поправила. Но поручник је и даље долазио код ње, али се то није могло да ухвати, јер се пресвлачио, час у женско, кобајаги тражи службу, час као оџачар, кобајаги да очисти оџаке, док се то није ухватило. Кажу да је г. Мирковић на свом кревету приметио трагове оџачарске. И онда га је ухватио у кући, ту се слегао силан свет, двадесет жандара је опколило кућу. Мирковић је ужасно тукао своју жену; сву јој фризуру растурио, па је са жандармима натоварио на фијакер, одвео је мајци и плуноу је мајци усред лица. А сутрадан, имао је двобој са поручником и одбио му свих десет прстију на рукама. Поручник без прстију деградиран је већ. Ето, то сам као позитивно чула!

*

Растали смо се. Проба је добро испала. За 8 сати и 7 минута једна лаж кадра је да зарази

Београд, и ено, видели сте у каквом сам је облику ја пустио, а у каквом ми је госпођа Вида враћа.

Међутим, баш то вече, видео сам г. и госпођу Мирковићку, иду под руку и задовољно и весело разговарају о својој домаћој срећи.

Капут народног посланика

Десило ми се нешто о Св. Николи, што се само мени могло десити. Ишао сам по славама, држећи се тачно списка, који ми је жена направила и метнула у десни џеп зимског капута. Излазећи тако са једне славе, турим руку у џеп да погледам у мој списак, кад тамо, место списка, пуно других и дугачких хартија. Загледам се, прегледам хартије и видим, на своје велико изненађење, да сам обукао капут неког народног посланика. Појурим натраг да га нађем, али он обукао мој капут па отишао по славама.

Можете сад мислити какви смо изгледали нас двојица: ја, Бен-Акиба у капуту народног посланика, а он, народни посланик, у капуту једног фељтонисте. Осетио сам одмах потребу да корачам крупно и уобразио сам да су ми пуни џепови дијурна, док је народни посланик извесно ситно корачао и жмиркао очима као сваки фељтониста, који једва животари од оно мало аконта.

У један мах почеше да ме сврбе руке, осетих неку неодољиву потребу да претурим посланико-

ве џепове, не зато да тамо нађем дијурне, јер сам врло добро знао да сваки посланик дијурну оставља на књижицу, већ да мало завири у оне хартије, у ону архиву коју сваки посланик носи у свом џепу, а у којој су исказане најинтимније жеље народне.

Чим су ме засврубеле руке, право је било и да их почешем. Разуме се, помишљао сам у том моменту и на моје драге читаоце. Нема сумње да се ту може по гдешто и за њих наћи.

Прво и прво што сам нашао, био је говор г. послаников, спремљен за буџетску дебату. Говор је прилично дуг, састављен из три разнолика рукописа, поправљан и исправљан, а хартија згужвана и измашћена. Види се, муку је видела у рукама поштованог господина посланика, који је ваљда морао учити на памет. Ох, Господе Боже, замислите то уживање, ако је господин посланик пријављен за реч, па му још није дошао ред да говори, а његова реч у моме џепу, односно у његову џепу који је сад на мени.

Па онда, осим говора још и пуно писама из народа. Један механџија пише и моли г. посланика да премести тог и тог писара, јер је здраво „силеџија” и пропишта народ од њега. Као један од примера, како народ пати од тога писара, наводи и то, како је њега, механџију, казнио, због нечистоће у авлији.

У другом писму један гласач моли да скупштина донесе решење којим се његов син проглашава за неспособног, јер му је време да служи стајаћу војску.

У трећем писму, опет један гласач препоручује своме посланику да поради да се укину шумари као врло некорисна установа за народ.

Један опет жени сина, па моли посланика да му изради да га скупштина ослободи за пет година порезе, на основу онога да је женити сина, удавати ћер или зидати кућу, једно исто.

Један брат опет моли, да се закон о „водама текућицама” не примењује у њиховом срезу, јер је, вели, њихов срез и иначе плаван.

А један пише овако: „Од детињства још вуче ме жеља да будем кмет, а ево сад сам пунољетан и гласао сам за посланика, па би право било да ме народ изабере за кмета. Али народ ме неће, па би те молио да се то некако удеси и да се нареди народу да ме изабере”.

И онда још маса жеља, молби и предлога. Једна жена моли да се нареди њеном мужу да живи с њом; једна учитељица моли да јој се призна у године службе све време које је провела ван службе као отпуштена; један сеоски ћата моли да му се одобри да се може уписати за ћака Велике Школе; један председник општине моли да се нареди среском капетану да га се мане једанпут и

да га не гони за некакву стару поједену порезу, итд. итд.

Најзад, ко ће изићи на крај са толиким жељама народним. А ја чак и не могу, не зато што сам ненадлежан, већ зато што је овај капут ненадлежно на мени.

Најзад, оволиким жељама народним имао сам и ја да придружим своју жељу, своју искрену жељу, да што пре дођем до свога зимскога капута, који сам тек ове године купио, а који још нисам ни отплатио.

То нисам могао другаче постићи до да одем у Народну Скупштину. И отишао сам сутрадан. Знао сам ја врло добро како ћу познати дотичног посланика и нисам се преварио.

Била је буџетска дебата. Ја сам скромно седео у једном крају галерије и пажљиво пратио говорнике. Ређали су се један, други, трећи, сви редом говорници јављени још од пре три дана. Најзад, дође на једнога да говори и он се диже, и поче да барата по џеповима. Завуци руку у десни, па завуци у леви, а што више тражи, у све већу забуну долази. Најзад извуче он једну хартију, приметио сам да је штампарска „шлајфна“, и поче да чита један мој фељтон.

Можете мислити како ми је срце заиграло од радости. То је, то је, он је!

Посланик је прочитао неколико реди мога фељтона, па кад виде да то нимало не личи на ње-

гов говор, а он се још више збуни, па застаде и додаде оно класично: „Ето, то сам имао да кажем!”

Скупштина, међутим, нимало није приметила да је он читао неки шаљив фељтон који нема никакве везе са дебатом. То долази отуда, што у последње време, у Скупштини, многи посланици и иначе шаљиво говоре, и то врло ретко о предмету.

Тако сам ја нашао мој зимски капут. Кад сам се нашао са оним послаником да разменимо капуте, а он ће ми рећи:

— Јесте ли чули, збунили сте ме, ал' сам се извукао.

— И ви мене, господине посланиче.

— Па јесте, јер ви сте били у тешком положају што вам је рукопис био код мене. Шта би сутра пустили у лист као фељтон, да ме нисте нашли?

— Пустио бих ваш говор о буџету. То сасвим пристаје за шаљив фељтон.

Једна београдска статистика

Седне, веле, Енглеz, па преброји длаке на човечјој глави, па то објави као статистички куриозитет, и ми се тада дивимо томе енглеском стрпљењу. Или, заседне Американац, очупа кокошку и преброји јој пера, па то после објави као статистички куриозитет, и ми се тада дивимо американском стрпљењу.

А зашто не би могао Србин извршити такво једно дело стрпљења?

Не мислим ја да се дохватим главе каквога београђанина па да му пребројим длаке, а још мање мислим да очупам какву београђанку па да јој пребројим перје. Па ипак мислим нешто слично: радо бих и на београђанину и на београђанки хтео да пребројим туђе перје.

Је л' те да би то могла бити врло интересантна статистика?

А тај се посао, видите, не може ни вршити у свако доба године. Постоји годишње доба када се то туђе перје интензивније истиче те га је лакше и пребројати, и то је управо она зимска или, боље рећи, балска сезона.

Признајте и сами да сте се врло често, кад сте се на балу, у позоришту, или ма на којој забави, дивили каквоме укусноме и богатоме костиму на госпођи тој и тој, у души запитали, или можда чак и шанули коме:

— Ја не знам само откуд том човеку?

Ако сте то учинили, онда знајте да је у истоме моменту тај исти господин, за кога се ви питате откуд му, посматрао хаљину на вашој жени, гурнуо лактом онога до себе и рекао му за вас:

— Ја не знам само откуд том човеку?

То, видите, опште питање: откуд том човеку, које у целоме Београду постављају сви о свакоме и свако о свима, тражи свој одговор. Ја немам у себи нимало англо-американскога стрпљења, али имам података које ћу вам изнети и који ће вам тачно одговорити на то неодољиво питање.

А знате ли шта кажу ти подаци, којима располажем? Веле, да је наш лепо, наш бели, наш горди Београд, дужан четрнаест милиона динара.*) Да вас не би ова сума утешила, мислећи ваљда да је то дуг Београдске општине, морам вам одмах изјавити да смо то ми, грађани, дужни код новчаних завода. У ову суму нити улазе дуговања код Управе фондова нити трговачка дуговања, већ само она која немају свога покрића, дакле наша, летећа дуговања на потписе.

*) Писано пре великога рата.

И сад настаје интересно питање: где су тих четрнаест милиона? То нису суме које су уложене у каква предузећа, то нису суме које имају покрића у роби; то су четрнаест милиона позајмљених, дигнутих и, сад их више нема нити ће их ма кад више бити. Другим речима, то су оних четрнаест милиона који су попијени, поједени, попушени и поцепани, а ради којих је и постало оно питање, које у целој Београду постављају сви о свакоме и свако о свима, питање: откуд том човеку?

То су тих четрнаест милиона који се нису расточили „на нацаке и на буздоване”, а нису боме ни на зидање цркава, већ, ако хоћете да знате нашта је Београд расточио то силно благо, а ви зађите увече по кафанама, или прошетајте пред вече корзом, или отидите по вечери на какав бал, где ћете се задивити каквоме укусноме и богатоме костиму на госпођи тој и тој, те се у души запитати, или можда чак и шанути коме до себе:

— Ја не знам само откуд том човеку?

Али, можда ви и не појмите величину овога дуговања; можда вама то дуговање и не изгледа тако претерано за грађане једне престонице; можда се ви и миришете са толиком сумом, те тражите од мене да вас уверим о величини терета који носите на грбачи? Добро, покушаћу на други начин да вам представим величину вашег сопственог терета.

Четрнаест милиона дуговања београдског износи толико, колико и три и по буџета краљевине

Црне Горе. Са сумом коју дугују београђани могла би се саградити железничка пруга од Београда до Јагодине или, са том сумом могла би се целокупна српска војска (сва три позива) мобилисати за рат и издржавати пуна три месеца.

Да видимо само како та сума стоји у односу према становништву наше престонице. Од 44.470 мушких, колико има Београд, ваља најпре одбити војску (2.899), жандарме (659) и осуђенике (1.959), те остаје свега 38.953 грађана. У томе су броју и деца и ђаци, којих има 20.304, те значи да грађана има 18.469. Тих дакле 18.469 грађана дужни су 14.000.000 динара.

Но и тај број није тачан, јер постоји један део који није дужан ни десет пара, а постоји још већи део, који је неспособан за задуживање (надничари, просјаци, цигани и т. д.) те кад се на ове одвоји мали број од 4.649, остало би да су 14.000 београђана дужни 14.000.000 динара, или да је сваки београђанин дужан једну хиљаду динара.

Ја овде рачунам само грађане и мислим да сам у праву. Има истина један број удовица које имају право на потпис без одобрења свога мужа, но оне не ремете ову статистику, јер има опет толико велики, ако не и већи, број оних под стечајем који имају све способности, али немају права на потпис. И тако удовице, са којих је смрћу мужевљевом скинут стечај, и оне на које је стицајем прилика натоварен стечај, могу да се пребију на основу

онога „танте за танте” те да моја статистика остане непо ремећена.

Е, сад, кад после ових објашњавања, суму дуговања поделимо на све београдске грађане, онда излази, да је сваки становник вароши Београда, био мушко био женско, био човек или дете у колевци, био он милионар или просјак, дужан 170 динара, и то је толико дужан још оног тренутка када се роди.

Ако се, међутим, забавимо само са оних 14.000 београђана способних за задуживање, те да видимо колики они терет носе, онда ћемо доћи до оваквих резултата:

Један београђанин је просечно тежак 65 кила, а то значи да је свака кила меса на њему дужна 15.83 динара. Сваки београђанин има десет прстију на руци, без обзира на то јесу ли то дугачки или кратки прсти, и сваки тај прст дужан је 100 динара. Али, како се човек на меницама не потписује свима прстима, већ сву кривицу за потпис носе на души само три прста десне руке, кажи прст, палац и велики средњи, то је право да кажемо за јавност, колико је сваки од тих лакомислених прстију дужан. Сваки прст потписник на руци свакога београђанина способног за потписивање, дужан је ни мање ни више него 333 динара и 33 паре динарске.

Узмите и ово: сваки београђанин способан за задуживање, има просечно двадесет зуба, рачуна-

јући ту и пломбиране и окрњене. А то значи да је сваки зуб на нама дужан по 50 динара. Овде нисам урачунао и златне зубе наших жена, јер, ако би и њих рачунао, онда би статистика дуговања била много већа.

Некакав беспослени Енглеz сео је и пребројао колико човек има длака на глави, те је нашао да један нормалан човек, који нити је ћелав нити обдарен врло густом косом, има просечно 9.200 длака на глави. Кад тај број усвојимо као приближно тачан, онда излази да је свака длака на глави једнога београђанина, способног за задуживање, дужна нешто мало јаче од једанаест пара динарских. И тако, за београђане се, ако ни за кога другог, може доиста рећи, да им је свака длака на глави дужна.

Но да би увидели сву тежину овога дуговања, ја вам могу и друге примере изнети. Београд на пример има свега 6,924 кућа под кровом. То значи да је свака кућа у Београду дужна 2,021.25 динара. А ако узмете да један кућни кров има просечно 4000 црепова, то онда значи да је сваки цреп, над главом наших београђана, дужан педесет пара динарских, па и нешто јаче.

Је л' те да је то поражавајућа статистика? Али, чујте и ову: Београд има 1.500.000 квадратних метара под калдрмом. Кад рачунате да у један квадратни метар калдрме иде двадесет и пет каменова, онда излази, да сваки камен у београдској калдрми носи 0,37 пара динарских нашега дуга. И,

док је некада свака стопа земље на београдском тлу била попрскана крвљу наших предака, дотле је данас свака стопа притиснута дугом њихових потомака.

Ето вам, дакле, једне статистике која вас, уз ову балску сезону, може занимати те да вам многе ствари, којима сте се досад чудили, буду јасније. Али немојте да вас резултати ове статистике забрину. Неће нас београђане поломити тежина оволиког дуга. Повадићемо ми из калдрме сваки камен који је дужан; сломићемо на крововима сваки задужени цреп; ишчупаћемо из вилица сваки зуб који дугује, па ћемо остати и без зуба и без кровова и без калдрме, али нећемо напуштати нашу похвалну навику да живимо весело, весело, весело...

Регулација, нивелација, канализација

Код нас се у Београду, од педесет година на овамо, непрестано, нешто мери, копа, раскопава, насипа, спушта калдрма па опет диже и... једнако се ради, а тај рад, тамо у општини, зове се званичним језиком час регулација, час нивелација, а час канализација. И, као што видите, за свих ових педесет година копања, ми нити смо регулисани, нити нивелисани, нити каналисани.

Мој комшија газда-Пера, назидео је пре неких десетак година једну кућицу која је тада била с лица и равна с улицом. Не прође мало, а ја видех ту кућу у рупи. Не прође још мало, а тек видим комшијина кућа на врх једног брда. Прође затим још година две, а тек његова кућа није више на улици него дубоко у једној авлији; а кад прође још једна година, а његова кућа избила на другу сасвим супротну улицу. Изгледа, Боже ме прости, као да смо ми још пре Американаца измислили куће на точковима, па општина само доведе своје

ватрогасне коње, упрягне их, и извуче кућу на брдо или свуче у рупу, или одвуче у авлију, или извуче на улицу. То тако изгледа, али није тако.

Ево како то бива:

Ви, на пример, назидате кућу на линији коју вам је општина дала и, чим сте назидали и примили од мајстора кључеве, а ви тек, једно јутро, видите, изишао општински инжењер, стао на раскршће, стоварио неке алате, забо неке шарене мотке, развукао кроз целу улицу метарску пантљику и нешто мери. Мери он тако од јутра до мрака, па забодје овде онде неке кочиће и нестане га.

Прође затим три или четири месеца, па онда једно јутро дође други инжењер, повади оне кочиће забодене овде и онде; мери, мери, мери и забада нове кочиће, на сасвим друга места. Кад прође и трећих три месеца, дође трећи инжењер, повади ове друге кочиће и побаца их, мери од јутра до мрака и забодје нове кочиће на сасвим друга места.

Тада већ падне снег и неколико месеца не појављују се инжењери. А кад гране пролеће, нема више ни оних кочића, али се зато, једног јутра, појаве људи са неким колицима и почну да носе земљу. Носе они тако земљу, носе, носе, и насипају улицу. Прво, као оно први снег, заспу тротоаре и олуке; затим опет дође један човек са метарском пантљиком, премери нешто и сутрадан се појави двогубо више колица, те сад већ стану

насипати улицу, као кад снег преко колена падне. Заспу темељ, па онда затворе вам подрумске прозоре, па онда ударе насип све до сокла. Тад дођу калдрмције и покалдрмишу све то, а ваша кућа, онако красна кућа, постане сад мала, ниска кућица, једва три метра над земљом. Питате за објашњење и каже вам се:

— То је нивелација.

Хукнете, дунете, па се и помирите са судбином. Ударите у оправку; попнете улазак за један метар, издигнете прозоре, отворите нове подрумске прозоре и окрпите кућу, како већ можете и живите у њој мирно и задовољно пуну годину дана.

А кад та година прође, појаве се опет на раскршћу општински инжењери. Стоварили неке алате, заболи неке шарене мотке, развукли кроз целу улицу метарску пантљику и нешто мере. Мере тако од јутра до мрака, а забадају овде и онде неке кочиће. После долазе други и поваде те кочиће а забадају нове. И тако изређа их се неколико и свако од њих један другом вади кочиће, а бодје све нове. Па кад оних последњих нестане, кад их поваде деца и направе од њих клисове, тада се једног јутра појаве они људи са колицима и почну копати и односити земљу. Носе они земљу, носе, а ваша се кућа постепено издиже. Најпре се појаве стари подрумски прозори, па онда стари тротоар, а копање иде све ниже и ниже, па се тек појави темељ го голцат, те вам кућа изгледа

као кад човек остане потпуно обучен, а само панталоне скине. Па онда, не остају људи с колицима ни при томе само, терају они и даље. Копају, копају, копају и даље, копају под темељом и остављају брежуљак на који ће се ваша кућа успети. И ваша кућа пење се, пење се, те једног дана осване на врх неког брда као соколово гнездо, или још боље као турске карауле по друмовима. Питате за објашњење и опет вам се каже:

— То је нивелација.

Хукнете, дунете, па се опет помирите са судбином. Ударите у оправку. Спуштате улазак за три метра, од бившег подрума правите сутерен, и то хох сутерен, ударате и камене соклове, јер вам је прва нивелација овлажила кућу, и окрпите кућу како већ можете и живите у њој мирно и задовољно пуну годину дана.

А кад и та година прође, појаве се на раскршћу опет општински инжењери. Донесу оне исте алате, забоду оне исте мотке, развуку кроз целу улицу метарску пантљику и нешто мере. Мере тако од јутра до мрака и забадају кочиће. Дођу нови инжењери. Мере, мере, мере и забоду нове кочиће на сасвим друга места. Дођу трећи, па поваде те кочиће и забоду нове, и најзад дођу четврти, па поваде ове и забоду сасвим нове. Тада вам се саопшти да ваша кућа није више на улици, да улица сад иде другим правцем, према коме ће ваша кућа остати у авлији; да ви добијате пред кућом то-

лико и толико метара плаца и да сте дужни у том и том року оградити га. Питате за објашњење и каже вам се:

— То је регулација.

Ви шта ћете, хукнете, прежалите што вам кућа, коју сте ви зидали с лица, није сад више с лица, купите даске и оградите плот и живите, у вашој кући из авлије, мирно и задовољно пуну годину дана.

А кад та година прође, појаве се на раскршћу опет општински инжењери и већ... метарска пантљика... шарена мотка... кочићи... кочићи... кочићи... На крају крајева вама се саопшти да вам се онај плац одузима, да ваша кућа излази опет на улицу, али од саме куће има да се одузму две предње собе с лица, тако да вам остаје кујна, нужник и вешерница. Питате за објашњење и каже вам се:

— То је регулација.

Шта ћете, помирите се! Од кујне направите салу, од нужника канцеларију, од вешернице собу за спавање. Дозидате тамо позади још гдешто, и тако се опет лепо и мирно наместите, те слатко проживите годину дана.

Али после годину дана... шарена мотка... кочићи... метарска пантљика, кочићи... опет кочићи и, вама се саопшти да се ова улица, у коју гледа ваша кућа, сасвим затвара и да ви добијате као

авлију припадајући део улице, али зато улица, која иде за леђима ваше досадање авлије, пролази сад сасвим крај ваше куће, тако да сад ваша кућа својим леђима, односно нужником, вешерницом и кујном гледа на ону другу улицу. Питате за објашњење и каже вам се:

— То је регулација.

Ето тако то иде код нас у Београду годинама и то се зове: регулација и нивелација. Али сад настаје треће чудо, а то је: канализација.

Досад су инжењери баратали око кућа и по улицама, али, јаој нама кад се сад завуку под кућама нашим, па тамо стану забадати кочиће.

Видите како је то добра ствар немати кућу у Београду. Многи од вас на то није ни мислио, али ја јесам боме и, не само што је немам, него ћу се тешко и решити за живота да је — стечем.

Мој први интервју

Јуче ме позва озбиљно г. уредник и рече ми:

— Слушајте, Бен-Акиба, не могу ја вас плаћати само за обична ћеретања; ви се морате погдекад обазрети и на наша важнија политичка питања.

— Па, добро, обазрећу се — одговорих ја скромно.

— Ја не тражим од вас да пишете уводне чланке, али би могли, на пример, погдекад, интервјуисати по којег од наших важнијих људи, о каквом крупнијем питању и тај ваш разговор изнети.

— А о ком крупном питању да разговарам?

— Па, ето, на пример, о зајму. Идите господину Р., разговарајте са њим и тај разговор објавите.

Узех одмах из штампарије четири пет „шлајфни“, зарезах писаљку, те се упутих господину Р.

Затекох га у његовој соби, храни канаринку и звижди нешто.

Помислих у себи: баш добро, овај је расположен, моћи ћу с њим да проговорим реч две о зајму.

Ја одмах извадих хартију и писаљку и почех.
— Част ми је представити се. Ја сам Бен-Акиба, сарадник „Политике”. Дошао сам да вас питам шта ви мислите о зајму?

— О ком зајму?

— Па о овом нашем, државном зајму?

— Ја не мислим ништа — одговори одлучно државник г. Р. и настави да храни канаринку.

Ја горњи разговор, и моја питања и државникове одговоре, тачно написане, однесем лепо г. уреднику.

— Па шта је ово? — издра се уредник.

— Интервју.

— Та какав интервју, Бог вас видео, зар је ово интервју? Па он вам у ствари није ништа казао.

— Молим вас, ја сам тачно забележио то што је он казао, ја тек не могу измишљати одговоре.

— Нисте ви, мој Бен-Акиба, ни за какав посао. Није његова кривица што вам није ништа казао него ваша.

— Откуд моја? — узех ја да се извињавам. — Та није он мене интервјуисао него ја њега.

— Тако и јесте. Али, видите, вештина једног интервјуисте састоји се у томе: да вешто постави питања, да натера тако дотичнога да говори. А то можете постићи само тако, ако му поставите пуно разноликих питања. Питања ваља укрстити, и што више питања, што више разноликих питања, па нека на свако питање одговори макар по једном

речју. Из тога се после да средити мишљење и његов одговор.

— Па што ми то нисте одмах казали. Идем ја поново да га укрстим питањима.

Одох поново, а успут сам премишљао како да му поставим што више питања.

— Ви сте опет дошли? — почеће он.

— Да, извините, нисам био довољно вешт, па сад морам да исправим ствар. Ви се нећете љутити?

И сад почех да укрштам питања.

Ја: Колико вам је година?

Он: Мени шесет и две.

Ја: Је л' одавно у вашој кући ова канаринка?

Он: Има три године.

Ја: Коју нумеру крагна носите?

Он: Четрдесет и два.

Ја: Хоћете ли овог лета у бању?

Он: Не, нећу.

Ја: Ко је ваш кућни лекар?

Он: Доктор Вукадиновић.

Ја: Шта плаћате кирије за овај квартир?

Он: Деведесет динара.

Ја: Једете ли ви радо кнедле са сиром?

Он: Волим, али са земунским сиром.

Ја: Колико држите класне лутрије?

Он: Једну осмину.

Ја: Дајете ли ван куће веш да вам се пегла?

Он: Да.

Ја: На колику сте суму осигурани?

Он: На десет хиљада.

Кад сам мислио да сам му довољно разноликих питања поставио, и кад сам све одговоре тачно забележио, ја се упутим срећан и задовољан уреднику.

— Шта је ово? — зграну се уредник и поче да чупа косе.

— То? — рекох ја сасвим мирно, знајући да ми је савест мирна. — То су разнолика укрштена питања и одговори добивени на иста.

— О, Господе, о, Саваоте! — поче уредник да бесни по редакцији и већ пружи руку да се маши дивита.

— Чекајте! — почех ја одлучније. — Што се љутите, ово је све по вашем упутству.

— Па шта се мене тиче, једе ли државник Р. кнедле са земунским сиром? — поче даље да се дере уредник.

— Па ни мене се то ништа не тиче.

— Па што сте га онда то питали?

— Тако... да би било што више питања.

— Па што више питања, али таквих да се из њих може закључити његово мишљење о зајму! Прочитајте, прочитајте само сва питања и одговоре, па ми реците: може ли се из ових одговора закључити његово мишљење о зајму? — и ту ми уредник потури под нос мој рукопис.

Ја узех, прочитах, прочитах два три пут и одишта се уверих да се не може закључити његово мишљење о зајму.

— И што је најгоре — поче даље да зипара уредник — ви сте сарадник мога листа, као такав сте се преставили и, какав сад мој лист изгледа пред тим човеком, кад му такве људе шаље? Да сте му одмах отишли понова, ради извињења и том приликом поставили му ево ова питања.

И уредник узе, па написа дванаест питања, па још додаде:

— Та питања научите на памет, немојте их читати, јесте л' ме разумели?

— Разумем, — рекох скромно и кренух се и по трећи пут државнику Р., учећи успут она питања на памет.

Кад сам ушао, а државник Р. ме дочека са:

— Шта је, зар опет?... Напоље, напоље, господине! Не дозвољавам ја никоме да тера шегу са мном!

— Али, господине, сад сам научио питања на памет.

— Напоље, кад вам кажем!

Вратих се поражен у редакцију.

— Шта је било? — дочека ме још с врата уредник.

Ја му рекох шта је било.

— Врло добро, врло добро — поче уредник задовољно да трља руке.

Ја се зачудих.

— Али, молим вас, господине уредниче, тиме што сам ја избачен из државникове куће, ви нисте добили одговор о његовом мишљењу о зајму?

— Да — рече уредник и пакосно и задовољно — али сам добио један фељтон више. Седите, Бен-Акиба, па пишите тај фељтон, ако хоћете мало аконта.

И, ево, ја написах.

Полаженик

Полаженик је врло леп народни обичај. Он о Божићу ујутру први улази у кућу и држи се да доноси срећу. Полаженик понесе у руци жито, па кад назове с врата: „Христос се роди!” поспе из руке житом по кући, а и куће неко поспе њега и одговори му: „Ваистину се роди”, па онда скреше бадњак, тј. узме ватраљ па удара њиме бадњак и изјављује своје жеље. Најзад разгрне пепео на крај огњишта и онде метне новац.

Ето, то је народни обичај. Разуме се да су ти обичаји у сваком крају наше отаџбине, у сваком округу, па скоро и у сваком срезу другачи. Ето, на пример у крајинском округу, сасвим су другачи обичаји. То ћемо се уверити ако запитамо Јоцу шнајдера, јер он је родом из крајинског округа.

Јоца шнајдер је млад човек који има врло рђав крој, али је зато врло добар тенор. Он ради код куће, и то мораш му летње хаљине наручити још децембра ако хоћеш да ти стигну тамо друге половине маја месеца или прве половине јуна.

Зато је Сима, општински контролор, још августа поручио код њега зимски капут те га једва добио крајем новембра. Али за то време, од августа па до краја новембра, Јоца је непрестано долазио Симиној кући ради пробе.

Те је пробе он одржавао пуна три месеца. Ако је Сима код куће, он проба, а ако није Сима код куће но само његова жена Савка, он опет проба. Сими је то већ постала обична ствар кад дође на подне да му Савка каже:

— Био јутрос Јоца шнајдер ради пробе.

А ваља одмах рећи да је Савка женица онако да се пред кума постави. Омалена, пуначка, а очи јој пуне струје. Могла би четвора трамвајска кола кренути па никад да не буде прекида струје.

Дакле, никакво чудо није, што је Јоца шнајдер тако дуго правио капут и тако ревносно држао пробе.

Мора да му је једнога дана проба добро испала, јер, и кад је капут био готов, Јоца је наставио да долази код Симе контролора.

И то се просто човек преобразио, ни онај шнајдер ни дај Боже. Заљубљен до ушију, па како је био сув, сад се још више осушио, скоро да га уденеш у иглу. Пре је имао мало четвртасто јастуче, оно шнајдерско јастуче, у које се убадају игле, узео га сад па га прекројио, направио јастуче у виду срца. Па онда, жалост га погледати кад какав посао ради. Расејан постао, па се сав

избоде док посао сврши. Док једно дугме сашије, а он избоде све прсте те га крв облије.

Толико је Јоца шнајдер био заљубљен у Савку контролорку.

А Сима контролор човек послен. Једнако има посла на кланици. Па по који пут се и по целу ноћ коље. Ето, ни Бадње-вече није могао провести као човек и као Србин код куће. Није могао ни разастрти сламу, није могао викати: ко, ко, ко, ко... а за њим Савка својим слатким гласом: пи... пи... пи... Није могао, морао је бити целе ноће ноћи на кланици. Кад је пошао, а он ће рећи Савки:

— Ја тек ако дођем око седам ујутро. Спреми ми вруће ракије!

Е, али место у седам, Сима сврши посао у три сата ноћу, те потегне кући да бар мало и проспава. Дође лепо, те као сваки муж, не осврћући се на патролцију, лупне у прозор: куц, куц, куц, куц...

Савка скочи на прозор и ужасно се престрави. Само што цикну, увуче се у собу и тамо сад настаде нека ломњава и неко мување. Сима већ на вратима. Не отварају се, те он већ нестрпљив. Груне у врата коленом и подвигне, па се врата одмах отворише:

— Христос се роди, Савка! — вели Сима.

— Ваистину! — одговара Савка престрављено.

— А шта је ово; откуда ти, Јоцо, ноћу код мене?

Јоца се прибио у један ћошак и чисто му криво што нема при себи шнајдерску иглу или утију да изврши самоубиство.

Али се Савка брзо досети.

— Па сад је дошао, тек што је дошао, дошао нам је као полаженик. Он је полаженик, Симо.

— Јест — додаде Јоца, дохватив се грчевито те идеје — дошао сам ти, брате, као полаженик.

— Полаженик? — пита Сима строго. — Па кад си полаженик, а што си го, што си само у гаћама и кошуљи?

Савка претрну, јер је на ту ситну околност сасвим заборавила.

Али се сад досети Јоца шнајдер.

— Па... овај... такав је обичај код нас, у крајинском округу. Ја сам отуд родом па... такав је тамо обичај...

Тада се и Сима сети народних обичаја. Он је родом из подринског округа, а тамо полаженика огрну губерном или поњавом, да им се хвата дебео скоруп преко године. Дохвати Сима једну поњаву, баци је на главу Јоци шнајдеру, па га обори на земљу и поче га тући као марву, узвикујући једнако:

— А овакав је опет обичај у подринском округу, а ја сам отуд родом.

Шта је било даље, не знам.

Добротвор

И данас има пуно певачких друштава, почев од оних код којих постоје и чланови и хор, али нити постоје правила нити управа, па до оних код којих постоје правила и управа, али не постоје ни чланови ни хор. Свака народност има већ своје певачко друштво, и Јевреји, и палилулци, и врачарци. Употребљена су већ сва имена наших књижевника и композитора као имена друштава; употребљена су и имена владарска, разуме се, она из новије историје, јер се имена владарска из старије историје нимало не рентирају. Држе се концерти, пева се по пратњама и свадбама, држе се скупштине и уопште настала је таква активност у образовању певачких друштава у Београду, као да су то земљорадничке задруге. Певачка друштва и новчани заводи, то су најмногобројније установе у Београду. Изгледа као да то иде упоредо. Чим се образује једно певачко друштво, где се људи скупе да певају, одмах се образује и један новчани завод око кога се скупе људи да кукају.

Елем, једно од таквих певачких друштава стече једнога дана и једнога добротвора. Газда Триша Миљковић, бакалин код „Сардине у кутији”, (тако му гласи фирма), реши се једног дана и положи 1000 динара у име своје, своје жене Павке, своје деце Марице, Раше, Здравка, Момчила и Персиде, да се сви заједно уведу као добротвори, тј. он да се сматра као добротвор, али да то прелази с колена на колена.

Разуме се, управни одбор певачког друштва одмах се скупи и реши да друштво поднесе газда-Триши диплому. Одреди се и нарочити дан, те, после службе Божје, њих четрдесет на броју, са претседником и хоровађом на челу, крену газда Триши.

Претседник га поздрави врло топло. Газда-Триши, Павки и њиховој деци Марици, Раши, Здравку, Момчилу и Персиди, пођоше сузе на очи. Затим хоровађа диже по два прста сваке руке у вис, уздиже обе обрве на чело, прелети очима свих четрдесет певача, викну оно облигатно: а, а, а, а... и онда хор груну: „Падајте, браћо, плин’те у крви...”

Па онда настаде закуска, и здравице и многа-ја лета, те се тако боме својски почастеше и једва се одвојише од стола око два сата по подне. Испратише их лепо и љубазно и са пуним очима суза газда-Триша и Павка и њихова деца Марица, Раша, Здравко, Момчило и Персида.

Газда-Триша задовољно трља руке и вели Павки:

— Ето, видиш! Човек одвоји од уста мало па постане добротвор, па му се то после целог века види и чује.

А тако је и било: газда-Триши се збиља целог века видело и чуло.

Дође Ускрс, на пример, а певачко друштво, после службе Божје, где ће и коме ће пре честитати него добротвору своме. Дигну се свих четрдесет газда-Триши, председник у име свих викне: „Христос васкрс!”, у име свих се пољуби са газда-Тришом, у име свију се куца јајетом са газда-Тришом и онда хоровађа дигне по два прста сваке руке у вис, уздигне обе обрве на чело, прелети очима свих четрдесет певача, викне оно облигатно а, а, а, а... па онда хор груне: „Општеје воскресеније.”

Па онда настане закуска и здравица и многа-ја лета, па се опет својски почасте и једва се одвоје око два сата по подне. Испрате их лепо и љубазно и са пуним очима суза газда-Триша и Павка и њихова деца Марица, Раша, Здравко, Момчило и Персида.

Госпа Павка се вајка:

— Да сам знала само да офарбам повише јаја. Ја, несрећница, офарбала само педесет, као сваке године, па сад остадох о Ускрсу без јаја.

Па тако после дође Божић, па куд би друштво заборавило свог добротвора. Хоровођа дигне прсте у вис: а, а, а, а... председник здрави, газда-Триша, Павка и њихова деца Марица, Раша, Здравко, Момчило и Персида плачу од радости.

Па онда Нова Година. Е, ако ту певачко друштво заборави свога добротвора, и то јединог добротвора свога, кад ће га се онда сетити. Мало је било Триши цело једно прасе, јер је одушевљење било велико а жеље искрене.

Па онда наиђе слава добротворова. Ех, ту се тек показало друштво пажљиво. Певало је при резању колача, певало је о ручку, па о вечери, па певало и сутрадан на патарице.

Па онда, благодарност је благодарност, не да се лако избрисати из срца. Разабра се друштво кад је добротворов рођендан, па груну у кућу са многаја лета. Опет закуска, опет здравице, опет газда-Триши, његовој жени и њиховој деци пуне очи суза.

Па онда наиђе и госпа Павкин рођендан, па то пође тако редом. Рођендан Маричин, па Рашин, па Здравков, па Момчилов, па мезимице Персиде.

Хор се већ извежбао па све лепше пева многаја лета, председник се извежбао па све лепше здравице држи, а у очима газда-Тришиним и његове добротворне породице све мање и мање суза.

Прекјуче ме наиђе грешник, па куне и проклиње онога ко га је први научио да буде добротвор.

— Господе Боже, што ћу и како ћу, ако ова благодарност потраје с колена на колено, као што сам ја испочетка желео, те да и моја деца испаштају то што сам ја добротвор.

— Шта да ти кажем — велим му ја — трпи!

— Ама не може, господине, да се трпи. Попише и поједоше све што стекох. Него да те молим нешто.

— Шта газда Тришо?

— Овај, помози ми, прими се да будеш посредник између мене и њих. Ето, ја нудим драге воље још хиљаду динара, па да ме испишу из добротвора. Не могу више, доста је била једна година.

Пензионер с квалификацијама

Ја сам већ поодавно пензионисан, али сам све досада некако осећао, да ми нешто недостаје, те да у свему одговорим своме занимању. Недостајале су ми извесне квалификације, то сам осећао, али никако нисам могао да ухватим шта је то што ми недостаје.

Ишао сам, као и сви други пензионери, свако јутро на Велику пијацу, распитивао за цене, иако нисам хтео ништа да купим. Ишао сам око девет сати у кафану, наручио кафу, покупио све јутарње новине и метнуо их на столицу пода се. Чистио сам прво по пола сата муштиклу, па онда завио цигару, припалио и отпочео да вадим оздоброј по број новина, те га читао од наслова па доле до потписа уредника, посматрајући преко новина са пакосним уживањем оног грешника који очекује баш те новине. Кад сам то свршио, ишао сам те обилазио куће, оне које се зидају, правио сам примедбе, замерао што су цоклови ниски, што су прозори мали и, уопште, замерао све што ми

је пало на памет, колико само да ми прође време. После ручка сам спавао, а после спавања сам ишао у „Касину” и кибицовао, крај познатог пензионарског стола, све до пред вече.

И све и сва сам чинио што чине остали пензионери, па ипак сам осећао да ми још увек нешто недостаје, те да могу бити прави пензионер с квалификацијама.

Једнога дана — кад се ово последњих дана поче да мења време — осетих да ме нешто жига у рамену. Па то као данас жигну мало, сутрадан јаче, а прекосутра сасвим стеже као кљештама, и ја узнесох једно раме у вис. Не могу да мичем руком и не могу да спавам.

Потрчим одмах лекару и покажем му своје раме.

Лекар ме пипну, притиште, па сасвим озбиљно рече:

— То је реуматизам.

— Тако. Врло ми је мило.

— Мораћу вам преписати штогод за вештачко знојење.

— То није потребно, то ми је држава већ преписала.

— Како?

— Па дала ми је тако малу пензију, да од ње нема бољег лека за вештачко знојење, ако хоћу да изађем на крај.

Лекар међутим није био расположен да се даље упушта у разговор, извесно осећајући инстинктивно да му визиту нећу платити. Он прописа неки лек, а, кад га запиташ, треба ли још који пут да дођем, одговори ми врло кратко:

— Не, није потребно.

Узех рецепт, купих лек и почех да гутам прашковс. Не помаже, не помаже ништа. Бол све већи и већи, и уносим раме све више у висину.

Најзад ми паде срећна мисао на памет. Ту је први мај, кад се прима пензија, и кад се осам стотина пензионера скрха у чекаонице министарства финансија. Сваки је од њих пензионер са квалификацијама, сви имају поред осталих одлика и реуматизам. И што ће мени онда бољих лекара, кад ћу тамо наћи читав конзилијум, и то највећи конзилијум на свету, осам стотина лекара, т.ј. осам стотина пензионера, од којих свако зна по један лек од реуматизма.

Одох дакле тамо, уђох у чекаоницу министарства финансија и пођох од једнога до другога, да се жалим како ми жига раме.

— Није то ништа, — вели ми један бивши окружни начелник. — То ће тако боleti једно петнаест двадесет дана, док се бол не укрти, а после ће да прође. И само кад се време мења опет ће да се јави.

— Знаш шта ћеш? — вели ми један бивши управник царинарнице. — Настружи црне роткве па метни, однеће ти бол као руком.

— Не роткве, какве роткве! — љути се један казначеј. — Рена, брате, рена, па посоли рен!

— Колико ја знам, господо — почеће један поручник у пензији, који увек пред касом министарства финансија заузима војнички став, као да стоји пред ђенералом, — за реуматизам је једини лек гас. Гас, господо, лечи боље него не знам шта.

— Какав гас! — избрецну се један потпуковник, који вуче пензију и реуматизам још од српско-турског рата. — Какав гас, брате! Ту су моду донели код нас Руси. Они су и пили гас, па ваљада је то за њих и лек. Нека га они и даље пију и нека се лече, али од реуматизма, ако ко хоће да се излечи, треба да превија наструган кромпир.

— Слушајте ви мене, — рећи ће један саветник без зуба, онај што га виђам свако јутро на Великој пијаци, како јури за туђим женама и пиљи им у очи — слушајте ви мене. Имате ли ви младу жену?

— Шта се то вас тиче?

— Молим... пардон... говорим без икаквих задњих намера. Али хоћу да кажем да бољега лека нема, него шпиритус и камфор, па ако је жена млада, хоћу рећи здрава, па сваки дан да трља.

— Није истина, — упаде у реч један бивши порезник, — жена кад је млада жали мужа. То

треба ташта да трља, па да видиш што је трљање, јер ташта ужива кад се грешни зет почне да увија и јауче. Ја вам кажем, ја не знам бољи лек од реуматизма, него шпиритус, камфор и ташта.

— Којешта, тек макар шта вам падне на памет, — упада у разговор један пргави професор — шпиритус, камфор и ташта! Чудо нисте казали: једна ока шпиритуса, девет драма камфора и седамдесет ока таште, па све то троје добро измешати и мазати се сваког сата. Чудо тако нешто нисте измислили! Не помаже то, разумете, све то не помаже! Једини је лек, и то опробани лек, катран. Треbate се мазати катраном.

— А, не, варате се, — умеша се некакав бивши контролор. — Ја ћу вам казати лек за реуматизам. Ваља узети сало, разумете ли, сало, растрљати га на крпу и посути истуцаним нишадором, па то превијати.

Најзад, узе ме за руку један од млађих пензионара, један од оних који се још увек надају да се врате у службу. Вели:

— 'Одите овамо, ја ћу вам казати лек.

И одведе ме на страну, па поче поверљиво да ми говори:

— Немојте слушати ове маторе. Они се по двадесет тридесет година лече тим лековима, које сад вама препоручују, па кажите ми ко је од њих излечен. Зар не видите како се сви мрште на Бога, чим почне да се мења време. Знате какви су они?

Само нека је нешто масно, а они то одмах шчепају па се мажу. Чули сте: катран, сало... ако их и даље будете питали, они ће вам рећи и фирнајс, терпентин, фикс, само нека је масно. Једни, разуме се, узму па то поспу сољу, други нишадором, трећи стипсом, и то је сва разлика. Међутим, све то ништа не помаже.

— Е, па, добро, шта помаже, ако Бога знате?

— Ја ћу вам казати. Имате ли ви два добра пријатеља, ал' онако два пријатеља који имају добру руку?

— Да ме истрљају?

— Боже сачувај. Напротив, ви њих да истрљате.

— Ја вас не разумем?

— Па питам вас, имате ли два пријатеља, који имају онако добру руку? Ако имате, а ви их замолите нек вам потпишу меницу, па идите лепо у Рибарску Бању, и ето, то вам је лек.

— Хвала, хвала, пријатељу. — И ја му пријатељски стегох руку, јер се и сам сложих са тим, да је то најбољи лек.

*

Дакле, пријатељи, избегавајте ме ових дана.

Са Сремчевог погребa

Да будем у одбору за дочек, навикао сам већ, али ево где сам морао ући и у одбор за испраћај, и то испраћај до вечне куће, па још онога што ми је најмилије. Испратили смо Стевана Сремца.

Спремили смо венце, говоре, позвали на учешће друштва, израдили читав програм погребa, иако смо сви убеђени били, да тиме чинимо неправду покојном Сремцу. Није он то волео, није он то желео. За њега би било довољно, да су му се око сандука скупилa два три лична пријатеља и да је у тишини био сахрањен на каквом скромном месту.

Да је он знао шта му ми све спремамо овде у Београду, он не би ни дошао из Соко Бање, а кад је већ дошао, да је могао, ја знам поуздано шта би учинио.

Док смо се ми мајали, уређујући пратњу на железничкој станици, он би се извукао из мртвачког сандука па би најспореднијим улицама, умакао на Ново гробље, и запитао би тамо скромно црквењака:

— Је л' те, молим вас, које је моја гробница?

— А, ви сте, господин Сремац, извол'те, извол'те овамо.

И показао би му гробницу. Сремац би се сакрио у њу па би се још сетио да да црквењаку сто пара.

— Чујте — рекао би му — ево ово вама, али будите добри да ми учините једну услугу.

— Молим.

— Наићи ће сад отуд из вароши једна парада са венцима, рипидама и говорницима. Познаћете их...

— Та како не бих познавао венце и рипиде?

— Не то, него познаћете и говорнике... Дакле, кад дође цела та парада, а ви будите добри, па им немојте казивати где је мој гроб.

Ја знам поуздано да би Сремац тако учинио, само да је могао. И једино, што би у горњим његовим речима могло бити погрешно, то је да би и гробар могао познати говорнике. Та не би их могао познати чак и да је читао програм сахране, јер су тамо били означени једни говорници а говорили су други.

Ви и не знате може бити о тој академској забуни, која се десила на дан Сремчевог погребa.

Требало је, дакле, у цркви да говори један академик. Већ почело опело, већ намештена налоња за говорника, али говорника нигде. У зао час јавише да је говорник болестан. Узмува се одбор

за сахрану: шта ће сад? Сремац је био академик, и била би брука да се сахрани без поздрава и говора од стране Академије.

Разлете се одбор за сахрану кроз публику и поче да тражи академика. Ма каквог, само нека је академик. За час, па прохујаше кроз публику речи:

— Тражи се академик, тражи се академик!

Најзад, паде некоме на памет срећна мисао, те зовну мене и рече:

— Слушајте, Бен-Акиба, узмите брзо фијакер и трчите по вароши па нађите каквог академика. Опело ће дуго трајати, стићи ћете.

— Та да, стићи ћу — рекох ја — али молим вас, по чему ћу ја познати ко је академик а ко није?

— Ех, Боже мој, па ваљда толико добро око имате, то се да познати.

— Добро! — рекох. Седох у фијакер и ударих у лов на академике.

У Кнез-Михаиловој улици видим једног човека. Сасвим обичан човек, нит велика коса, нит велико чело, нити класични нос. Да ли је Боже академик или није?

— 'Ајд' да баџим сертме — помислих у себи, — шта знам, можда ће бити добар лов. И зауставим га.

— Извините, молим вас, јесте ли ви академик?

— Ја? — учини човек и разрогачи очи. — Ја, је л' те?...

— Па да...

— Овај... ја нисам — рече човек збуњено — ал' имам сина у другој години.

— У каквој другој години?

— Па Академије.

— А тако, е, молим вас, поздравите вашег сина. Збогом!

— Хвала. Збогом, господине!

И фијакер опет удари у трку, а ја као кобац меркам лево и десно не бих ли уловио ког академика.

Најзад сретох једног, баш онако необичан човек на очи. Висока чела, паметних очију, крупних, одлучних корака. Ако ово није академик, а оно не знам ко је.

Зауставим кола и баџим сертме.

— Господине... ах, за вас сам пошао. Молим вас седите у кола...

— Али ја вас не разумем, господине! — узе он да се брани.

— Јесте ли ви академик?

— Нисам, ја сам бакалин.

— Бакалин? То није могуће?

— Та шта није могуће, као да ја не знам шта сам!

— Не, не, то није могуће!

— Молим вас лепо, ено ми фирме: „Код фришке моруне”.

— Код „фришке”?

— Јесте, господине, а можете читати и мој оглас, који сам на основу параграфа 14. трговачког закона дао у „Српске новине”.

— Хвала, читаћу, читаћу ту вашу приступну академску расправу. Збогом, извините ако сам вас што увредио.

— О, молим, само упамтите, „Код фришке моруне”.

— Хвала, упамтићу.

И опет седох у кола, те у трк ловећи академика. Срео сам још једнога професора, за кога знам да би се обрадовао и да би му заситио сујету већ и тиме што бих га само запитао да ли је академик. Он би то причао на пиву, за професорским штам-тишом, он би то причао у школи изђу часова, он би то гледао ма како да уплете и у своје предавање.

— Идем ја тако једанпут улицом — причао би професор — а један господин сиђе с фијакера, приђе ми учтиво и упита ме: „Јесте ли ви, господине, — академик?” — Кад му ја рекох да нисам, а човек се чисто изненади и рече: „Та није могуће?”

Знао сам ја да би професор то једва дочекао да сам му пришао, па зато баш нисам ни хтео. Јурио сам даље и срео опет једног који је морао бити академик. Ћелав, носи наочаре, набрале му

се боре на чело и, уопште, прави утисак човека који мисли у име целе Краљевине Србије. Ако га сад нисам нашао, нећу га ни наћи.

Зауставим кола и приђем му одмах:

— Јесте ли ви, молим вас, академик?

— Како? — запита зачуђено.

— Тражи се један академик, јесте ли ви случајно?

— Нисам, али ја на то не претендујем.

— Ух, ви сте ме рђаво разумели. Не тражи се неко да буде изабран за академика, то је бар лако. Узме се шематизам, па први професор филологије, на кога се наиђе, изабере се за редовног члана. Дакле, не тражи се неко да буде изабран, него неко који је већ академик.

— Е, извините, ја нисам, ја сам поштар. Ал’ ако мислите да би требало што за мене учинити, онда молим вас нека Академија Наука поради да ми се да класа, јер крајње је време да се наша поштанска струка реорганизује и уреди.

— А то ће се постићи кад се вама да класа?

— Па да, забога! Зар нисте приметили да наши поштари увек у очи каквог поштанског указа пишу, како је крајње време да се поштанска струка реорганизује?

— Јест, јест, имате право. Говорићу Академији да се заузме за вас. Али сад ме извините, у послу сам, журим.

И кочијаш ошину коње па трком прођосмо кроз Београд. Ја се премештам само с левог седишта на десно и с десног на лево и узвикујем мимопролазећој публици:

— Тражи се академик, тражи се академик!

Најзад ме један гимназист заустави.

— Извините, господине, ја бих рекао да постоји један.

Шчепав дечка обема рукама, загрлих га сузних очију и почех да га љубим:

— Говори, говори, спасиоче мој?

— Па, г. Гига Гершић.

— Г. Гига?

— Јесте.

Ја се плеснух по челу, ударим у узбуђењу шармар кочијашу, кочијаш у узбуђењу удари ногом коње у слабину; пројурисмо као фурије кроз Београд и сручисмо се пред г. Гигином кућом.

— Господине, ви сте академик?

— Е, Бога вам — вели г. Гига — а ко се то сетио?

— Та, Академија Наука се свакојачко није сетила.

— Но, то сам и мислио.

— Спасевајте ситуацију.

Ја нећу даље да вам причам шта је било и како је било. Сви знате. Г. Гершић је дојурио у цркву, пред црквеним вратима запитао је само:

— А молим, ко је умро? — А затим је стао на налоњу и — спасао Академију.

Друштво за заштиту животиња

Но, хвала Богу, основано је и код нас „Друштво за заштиту животиња”. Откад је говорим да ми морамо ићи у стопу за великим културним народима, па, ако је могуће, чак и стићи их, те поћи „у ногу” са њима.

Збринули смо бригу о изнемоглим старицама, збринули смо бригу о свима врстама напуштене деце, срећно смо прескочили, правећи се глуви, радничко питање, и сад је сасвим на реду друштво за заштиту животиња.

Додуше, био би већи одзив, и било би као онако савршеније, кад бисмо установили „Друштво за заштиту чиновника”, али то нас не би ставило у ред културних народа.

Да би моји читаоци били, дакле, тачно обавештени о овоме новоме друштву, ја сам одмах ставио себи у задатак да интервјуишем неколико заинтересованих овим покретом, те да њихово мишљење изнесем.

Интервјуисао сам једног папагаја, једног вола, једно јагње и једног пса. Морам вам изложити њихова мишљења.

Код папагаја

Ја: Добар дан желим!

Папагај: Добар дан, лоло!

Ја: Какав је то отпоздрав?

Папагај: Извините, тако сам научио од госпође; она, знате, тако поздравља увек господина.

Ја: Ви сте чули, ваљда, да је основано „Друштво за заштиту животиња”, па сам дошао да чујем ваше мишљење?

Папагај: Само још једну реч ако ланеш, ја ћу ти главу разбити.

Ја: Али, молим...

Папагај: Извините, омакла ми се реч. Знате, то је такође једна фраза, коју сваки дан за ручком моја госпођа каже господину, па ја научио, и, тако ми се залепила за језик, па чим зинем а ја је избацитим. Дакле, шта сте ради, угурсузе?

Ја: (Сасвим измирен са њовим фамилијарним речником папагајевим). Хтео бих да чујем ваше мишљење о „Друштву за заштиту животиња”.

Папагај: Пре свега, то је увреда за мене, ја нисам животиња, ја сам птица, а друго...

Ја: Али свеједно, кажите ми ваше мишљење?

Папагај: Е, па, лепо, казаћу вам. Реците ми само, хоће ли и даме бити чланице тога друштва?

Ја: О, дабоме, оне још пре него ми. Оне су, забога, и по нежности својих осећаја, што и чини особину њиховога пола, позване да буду чланице.

Паџаџај: Е, па, лепо, отидите на скупштину тога друштва и немојте слушати шта се говори, него гледајте само у шешире госпођа чланица.

Ја: Зашто то?

Паџаџај: Па зато, што ће оне основати друштво за заштиту животиња, а шешири ће им бити претрпани најлепшим птичијим главама и крилима. Отидите, видите, уверите се, па онда дођите мени и тада ћу вам изнети своје мишљење.

Код вола

Ја: Извините што вас можда узнемиравам, али сам рад да вас интервјуишем.

Во: О царинском рату?

Ја: А не! Али, чули сте да се код нас оснива „Друштво за заштиту животиња”?

Во: Да, читао сам.

Ја: Па, хтео бих да чујем ваше мишљење о томе друштву?

Во: А хоћете ли и ви бити члан тога друштва?

Ја: Разуме се.

Во: Онда ми дозволите да ја вас интервјуишем.

Ја: Молим.

Во: Једете ли ви радо бифтек?

Ја: Особито радо, кад је лепо гарниран.

Во: А розбрат?

Ја: Са белим луком.

Во: А једете ли радо филе?

Ја: Дабоме.

Во: А лунгенбрaten?

Ја: Једем.

Во: Ви мора бити волите и ринфлајш?

Ја: Откуд сте погодили?

Во: Видим ја одмах моје муштерије.

Ја: А што вас интересује јеловник који ја волим?

Во: Ништа, хоћу само да констатујем, да ћете ви бити један од најревноснијих чланова друштва за заштиту животиња.

Ја: А ваше мишљење о томе друштву?

Во: Идите ви па питајте за мишљење Косту Панђелу, касапина; његово је мишљење много интересантније од мога.

Код јагњета

Ја: Хтео бих да чујем ваше мишљење о „Друштву за заштиту животиња”?

Јаџе: (ћути и гледа у земљу).

Ја: Мени је потребно да чујем и ваше мишљење о „Друштву за заштиту животиња”?

Јаџе: (још ћути и стидљиво гледа у земљу).

Ја: Можда нећете да ми кажете?

Јаџе: Извините... али ја имам трему. Не могу да говорим, имам трему.

Ја: А зашто, молим вас?

Јаїње: Ви ме фиксирате.

Ја: Фиксирам вас, та нисам вам ни сагледао очи, ви једнако гледате у земљу.

Јаїње: Не очи, али ви фиксирате мој реп, и све се бојим пружићете руку да ме пипнете око репа.

Ја: Ах, да. То је истина, али ћу вам одмах објаснити ту околност. Ја, знате, славим Ђурђев дан.

Јаїње: Тако, мило ми је.

Ја: Дакле, можете ли ми казати ваше мишљење о „Друштву за заштиту животиња“?

Јаїње: Све што знам то је, да ћу ја и крв своју дати за то друштво.

Код пса

Најзад, отишао сам и до пса. Знао сам да се он више бави политичким питањима но друштвеним, али, мислио сам, умеће и овде да одлаје штогод.

— Господине — рече ми пас — ја пре свега не верујем да ће то друштво моћи успети што. Ви и данас идете сокаком и хватате нас жицом, и, како ми изгледа, ви то не примењујете само према нама но и према политичким људима...

— Пардон — прекидох га — ја не бих рад да говоримо о политици.

— Па ја и не говорим — настави пас увређено — ја и не говорим, ја лајем. Разумете ли, ја лајем. А ако овакве политичке прилике и даље устрају, пролајаћете и ви, мораћете сви да пролајете, јер вам друге помоћи нема.

*

Нисам хтео даље да га слушам, јер сам му прозreo намеру да цео интервју наведе на политику.

Попис становништва

Замислите, и мене одредили да пописујем београдско становништво, и јуче сам цео дан разносио листе по кућама. Мени се то врло допало тако да бих чисто пристао да ми то буде стално занимање — да пописујем становништво. Шта све човек не види и шта све не чује том приликом. Па још кад се добије згодан кварт и згодна улица, као што сам их ја добио!...

*

Улазим у кућу број 7. Остарија, сувоњава женица, баш чисти шаргарепу да спусти у супу. Објасних јој да сам дошао ради пописа. Жена претрну, пребледе и испусти шаргарепу.

— Немате шта пописивати. Све су ствари на моје име, ја ћу вам показати и судску пресуду. Све сам ја то донела као мираз моме мужу.

— Али, молим вас, госпођо, не мислим ја то. Шта је ваш муж? — почнем ја благо.

— Бивши чиновник, — одговори женица.

— Ех, видите, дајте ви њему само ову пописну листу, он ће већ знати шта треба да учини, а ја ћу доћи другог јануара.

— Доћи ћете другог јануара да изнесете ствари, знам ја то врло добро. Не смем ја ту листу да примим. Примила сам једанпут тако нешто из општине, па мал' ме муж није убио... Нећу ја то да примим.

— Али, госпођо, не тражим ја ствари, ово је попис.

— Па попис, дабоме...

— Ама, није, чекајте... дакле, становништво, на пример, ви, ето, ви морате да се попишете..

— А за чије дугове?

— Ама није за дугове!

— Онда за војску, ваљда?

— Ама, по Богу, госпођо, стрпите се да вам објасним...

И једва се дочепих речи и једва објасних жени у чему је ствар, утрапих јој пописну листу у руке, те киднух као без душе.

*

Кућа број 9.

Опет жена. Снажна, здрава, израсла онако да те понесе и да те спусти на земљу, а ти ни да писнеш.

Види се чак да је то жена која има посла с властима и разуме се прилично у званичним ства-

рима. Чим сам јој казао у чему је ствар, разумела је и узе листу, само што додаде:

— Слушајте, господине, само унапред да знате, ја мога мужа нећу да упишем.

— Како, молим вас?

— Тако нећу да га упишем, нећу га више за мужа.

— То је друга ствар, госпођо, то ви расправите с конзисторијом.

— А нећу, ништа мене конзисторија није увредила, па да с њом расправљам, расправљаћу ја с њим што имам.

— Али, госпођо, па он је старешина куће.

— Боже сачувај, ја сам! — вели она одлучно.

— Али он овде станује.

— То јесте, — вели она — али три дана није долазио, лумповао је, па сад не сме ни да дође.

— Па добро, истуците ви њега, и сасвим сте у праву, али га морате уписати. Ево вам листе! Она узе листу.

— Добро, оставите ви листу, али унапред знајте, да га ја нећу уписати, и где сам га год досад уписала као свога мужа, избрисаћу га, као што ћу и самог њега добро избрисати, само док ми наиђе.

*

Кућа број 11.

Наишао сам затворена врата и кад сам куцао, чуо сам у соби неко „јух!“, затим неко мување и, једва на једвите јаде, отворише ми се врата.

Млада лепа женица, да човек просто све прсте полиже.

Али врло збуњена, врло збуњена. Из собе, у коју ме примила, иде се у другу собу, и у тој другој соби чух да неко нешто претури. Видех још и на патосу један официрски качкет и — одмах сам разумео ситуацију.

Иако ме госпођа није понудила, сео сам на столицу. Ја имам нарочите пасије за такве ситуације.

Затим сам развио пријавну листу и почео госпођи да објашњавам како се попуњава.

— Видите, госпођо, овде има две врло важне рубрике. *Прво*: где је онај члан породице, који се случајно за време пописа није затекао код куће? И *друга*: Где станује стално (одакле је) оно лице, које се случајно за време пописа затекло овде?

Госпођа претрну.

— Тако — наставих ја врло љубазно да објашњавам, — код овог првог питања ћете написати, да, рецимо, ваш муж није код куће. Он није овде, је л' те?

— Да, муж ми је на путу.

— Одмах сам мислио. А у ову ћете другу рубрику морати записати име лица, које се овога момента случајно затекло у кући.

— Ју! — учини госпођа и пребледе као смрт.

— Ево, прочитајте сами заглавље рубрике број петнаест.

— Па знам, али... Он ће сад отићи, — рече престрављена жена и показа руком на ону собу где се нешто претурило.

— Е, па добро — рекох ја праштајући јој и пођох из куће да дам прилике „оном што се случајно затекао у кући за време пописа” да изиђе.

*

* *

А другог јануара, одмах по Новој Години, зашао сам опет од куће до куће да покупим испуњене листе.

Скупио сам двадесет и једну, и од тих палами је у очи најпре листа редни број 4. Као старешина куће записана Маца Петровићка, и на крају листе опет потписана као старешина, која је листу испунила, иста Маца.

Међутим под број 2 записан Јоца Петровић. У рубрици: шта је ко старешини, пише: муж. И у рубрици: занимање, пише такође да је Јоцино главно занимање: муж.

Отидем госпођи Маци старешини да се објасним.

— Молим, ви сте удати?

— Јесам, господине.

— Е, па, онда сте погрешно испунили листу.

— Зашто, молим? — испрси се Маца старешина.

— Ваш муж има да дође напред као старешина куће.

— Аја — вели Маца, — ја сам старешина, ја плаћам кирију, ја водим кућу, ја зарађујем, ја њега издржавам.

— Па добро, чиме се бави ваш муж?

— Ничим, господине, ето тим што сам написала: његово је и главно и споредно занимање то што је муж.

Бадава сам покушао да Маца старешина измени ред у листи; она то никако није пристала.

*

У листу број 7 записала се једна млада распуштеница, али сем имена и презимена, све остале рубрике оставила непопуњене.

Морао сам ићи лично.

— Госпођо, ви нисте уписали колико вам је година.

— Па, оставила сам ви да попуните — рече она љупко.

— Лепо, молим вас, ја ћу то драге воље учинити, али реците ми колико вам је година?

— Па... шацујте ви сами — рече распуштеница обешечачки.

— Госпођо, то ви морате сами рећи.

— А не, Бога ми, — вели одлучно распуштеница, — ја никад досад нисам казала пред властима колико ми је година. Ето, толико сам пута у

квартиру саслушавана, због разних интрига, па ја никад нисам казала године, него то сами писари ошацију. Па и у конзисторији нисам казала колико ми је година, него су то сами попови ошациовали.

— Е, овде то не може бити, ја не ућем да шацујем.

— Море, убио вас Бог са лолом, мислите не познајем вас ја по очима.

Шта сам могао после овог, а да не окрњим достојанство државног пописивача, него зажмурех и написах година: 21.

*

У листу број 9 уписала се само мајка и ћерка, а у рубрици „године старости”; мајци, Јелени, удови 26 година, а кћери њеној, Сојки, 18.

— Госпођо, то не може бити — примећујем јој скромно.

— Шта, молим вас? — пита изненађено Јелена удова.

— Не можете ви имати 26 година, кад вашој ћерци има 18.

— Ето ти сад! — испрси се Јелена удова. — Па ваљда ја боље знам кад сам се родила, него ви.

*

У листу број 11, уписао је Мирко Сарић, чиновник, себе (24 године), и своју свастику (19 година).

— Па што нисте у рубрику „брачно стање” ставили да сте удовац?

— Како да ставим кад нисам удовац.

— А, дакле, жива вам је жена? Па што је онда нисте уписали?

— Али, молим вас, да се разумемо. Нисам ја жењен, нисам се никад ни женио.

— Нисте. Па откуд вам онда свастика?

— Па... тако... нашла се ту — поче г. Мирко збуњено да одговара.

— Узмите, поправите листу. Метните да вам је госпођица сестричина.

— А, тако. Хвала.

И узе те избриса свастику, а стави сестричину.

*

Листа број 13 исписана је била ванредно лепим канцеларијским рондшрифтом. Међутим, госпођа Мица је удовица и жалила ми се на своју усамљеност, кад сам јој однео листу.

— Хоћете ли ми учинити једну љубав? — замолила ме је љупко, кад сам отишао по листу.

— О, молим!

— Дајте ми листу госпођа Станину, да видим само колико је година записала?

Ја развих листу број 8.

— Госпођа Стана је записала 23 године.

— Ију, срам је било! — плесну се госпођа Мица шачицама — има 35 као једну. Она никад

није ни била млада. Поправите ви то, господине, слободно. На моју одговорност, поправите!

*

У листи број 17 записан муж, жена и некакав приватије.

Опет објашњење. Разуме се, као и свуда, не затечем мужа код куће, а мука жива са женама се објашњавати.

— Шта је овај приватије вама, госпођо?

— Ништа није, тако, пријатељ!

— Знам, је ли кираџија?

— Није.

— Па шта је?

— Приватије.

— А седи код вас?

— Знате, он је врло добар пријатељ са мојим мужем, он му је и проводацирао за мене, па сад га из благодарности држимо код нас.

— А колико је вашем мужу година?

— Па има му 50.

— А колико је стар приватије?

— Њему има 28.

— Е, онда у рубрику занимања ваља записати: домаћи пријатељ.

*

Највише ми муке задала једна баба, нека Нанчика Црвенчанинова. Нашао сам је у три разне листе. У листи број 3, у листи број 12, и у листи број 21.

Извесно не постоје три Нанчике са истим именом и презименом и са истим бројем година.

Одох у кућу број 3. Хвала Богу, затекох домаћина код куће.

— Молим вас, господине, постоји ли нека Нанчика Црвенчанинова?

— Знам — прекиде ме у речи набусито господин, — боље би било да и не постоји.

— Та, оно, боље би било и за мене, јер ће ми грозно заплести попис.

— Па она зато и постоји, да коме што заплете.

— Молим вас, објасните ми.

— То је бар јасно, — вели господин — она је моја ташта, а ташта је и оне на листи број 14, а ташта је и оне на листи број 21.

— Знам, али где станује она?

— Код све тројице.

— Добро, али у чијој се кући она случајно затекла за време пописа?

— То се не може утврдити; она је сваког тренутка код све тројице.

— Па добро, али кад сте ви попуњавали листу?

— Она је била код мене. Кад је мој пашеног попуњавао листу, била је код њега, а кад је мој други пашеног попуњавао листу, била је код њега.

— Онда ја не знам шта ћу са том бабом?

— Што год хоћете, господине, ни ми зетови не знамо. Ево већ седам година и ми се питамо: шта ћемо са том бабом?

*

Листа број 21 била је ужасно изгужвана и избрљана. Срамота ме је било да је носим комисији.

Одем у кућу и нађем жену са хладним пешкиром око главе.

— Госпођо, ваш је муж ужасно избрљао ову листу и погрешно попунио.

— Не помињите ми његово име.

— Зашто, молим вас?

— Та дошао је синоћ пијан као свиња и драо се на мене и тукао ме и, ето, погледајте у листу, да видите само где ме је уписао.

Загледам у листу, а он жену није ни уписао.

— Па није вас чак ни уписао.

— Јесте, јесте, ето погледајте на последњу страну, из ината тамо ме је уписао.

Преврнем и видим одиста у попису домаће стокe, у рубрици под 9, „Крмаче”, стоји написано: „моја жена Марија.”

Морао сам правити нову листу.

Једна лекција из земљописа

(Ово је лекција из једног земљописа који је Општина вароши Београда, решењем својим од 17 маја № 14.742, забранила и запретила учитељима да ће им смањити квартирину, ако се буду у настави овим земљописом служили).

Питање: Од река које протичу кроз Београд, која је највећа?

Одговор: Кроз варош Београд протичу многе реке, али једна од највећих јесте река Скадарлија.

Питање: Где извире, какав јој је правац тока и где утиче?

Одговор: Река Скадарлија извире под развалинама старе „Еснафлије”, протиче кроз скадарску улицу, пролази између „Две буле” и утиче у реку Дунав, а с њом заједно у Црно Море. Она у свом току иде прво северозападно, затим на један мах скреће на исток, па кад прими у се притоцицу из зетске улице она савије на запад, придржавајући се стално у своме току регулационог плана вароши Београда.

Питање: Прима ли река Скадарлија успут какве притоке, и које су поименце?

Одговор: Река Скадарлија у своме току прима многе притоке, од којих су најглавније ове: 1. Пашонин поток, извире из кујне кафане „Булевара” и утиче у Скадарлију, недалеко од свога извора. 2. Госпа Персин Поток. Извире из помијаре госпа Персе пиљарице и утиче у реку Скадарлију, недалеко од свога извора. 3. Зетска река. Једна од најважнијих притока Скадарлијиних. Слази са планина цетињских, т. ј. са оних брда која су постала услед рђаве калдрме у цетињској улици, протиче кроз сву Зету, примајући успут многе потоке из разних авлија и помијара, пролази у своме току крај „Бумса”, и кад изађе из зетске улице, меша своје воде са водама реке Скадарлије, па с њом заједно жури у Дунав, а са овим у Црно Море. 4. Пуцеркин поток. Извире из помијаре Матилде пуцерке и утиче у леву обалу Скадарлијину. 5. Поток број 42. Носи име своје по броју куће из које извире. 6. Господин Јевремов поток.. Извире из нужника господина Јеврема пензионера, и утиче у десну обалу Скадарлијину. 7. Брабецов поток. Истиче из Мале Пиваре и врло је жуте боје, а утиче у десну обалу Скадарлијину. Осим побројаних, у Скадарлију утичу још многе реке и потоци, којима извори нису у свему испитани.

Питање: Је ли река Скадарлија пловна?

Одговор: Река Скадарлија јесте пловна. Кад надође вода, нарочито после какве јаче кише, њо-
ме обично плове шешири, главице купуса, корпе с трешњама, канте, калочине, и уопште сви предмети које она у своме бујном току дочепа испред разних дућана и пиљарница. Сви ти предмети, главице купуса, калоче и корпе с трешњама, журе хитно са реком Скадарлијом у воде реке Дунава, да затим, са овим, отплове у Црно Море.

Кафа са салатом

Вама је, дабоме, чудан тај наслов „Кафа са салатом” и не можете да разумете шта хоћу тим да кажем. Чудан је и мени, али, ево, већ три дана како се ја храним кафом са салатом, па о томе хоћу и да вам причам.

Ја вам нисам никад причао о једној мојој тет-ки. Уосталом, не би вас то ни занимало, јер није то да кажете нека нарочита занимљива тетка. Није, то је једна сасвим обична тетка.

Она није у Београду, па се и ја с њом ретко виђам, али ме зато чешће обрадује каквим аманетом. Једанпут ће послати кајсије, други пут гро-жђе, трећи пут јагње. Пре неки дан добио сам писмо, шаље једно печено прасе. А данас сам већ добио и авизу са царинарнице. Можете мислити ка-ко сам облизао и саму ону авизу и одмах отрчао на пијацу те купио салату.

Разуме се, наредио сам жени да ништа не ку-ва за ручак. Шта ће нам друго шта; довољно је прасе и салата.

Дабоме, пожurio сам одмах на савску цари-нарницу, јер је прасе из Смедерева послато. При-мио ме љубазно шеф царинарнице, понудио ме да седнем и наручио ми кафу. Док сам ја пио кафу, он је разгледао моју авизу, разговарајући љубазно са мном. Затим ми рече, да са том авизом мо-рам сићи на доњи спрат, код ревизора царинар-нице.

Заблагодарим му на љубазности и сиђем на доњи спрат. И ревизор ме врло љубазно дочека.

— О, молим, извол’те ви само, седите.

И он одмах зазвони у звонце и наручи ми кафу. Док сам ја пио кафу, ревизор се изгубио из канцеларије те подуже не дође. Кад се врати, он ми рече да је за ствар ненадлежан, али да ће ме упутити коме треба. Рече ми да се попнем на горњи спрат и да се пријавим чиновнику који ра-ди у соби број 4.

Одох горе и пријавих се. Чиновник број 4 дочека ме као рођеног брата.

— О, зар вама?... Та вама ћу свршити посао пре свију осталих послова. Седите ви само овде, а дајте мени ту цедуљу. Сад ћете, за двадесет ми-нута, имати аманет. Попите ви дотле једну кафу.

Чиновник број 4 зазвони и нареди да се мени донесе једна кафа. Ја почех да срчем кафу, а он се загњури у неке књиге, па онда у неке листе, зари се просто сав.

Најзад, пошто сам испио кафу, он диже главу и, пружајући ми листу, рече:

— Није код мене, али.... Молим вас сиђите доле, на доњи спрат, па прва врата лево... Кажите чиновнику да сте били код мене, поздравите га само с моје стране, он ће вам ствар одмах свршити. Не брините се, он ће вам ствар одмах свршити.

Шта ћу, заблагодарим се на кафи, узмем авизу, па сиђем доле и одем чиновнику на прва врата лево. Ја се, збиља, не могу да пожалим на нељубазност нашега царинског особља. Напротив, сви су тако љубазни и предусретљиви. Ето, овај господин, тек што сам му се представио, а он зазвони и поручи кафу.

Ја сам, разуме се, из учтивости морао да пијем кафу, а он је брижљиво разгледао ону авизу, и водио са мном опширан разговор о царинском рату. На крају тога разговора, он ми рече да та ствар није код њега, већ да морам ићи на горњи спрат, код чиновника који ради у соби број 6.

Кад сам се пео уз степенице на горњи спрат, на Саборној цркви избијало је једанаест и четврт. Уђем чиновнику број 6, и он ме одмах предусрете:

— Па, забога, ко вас је то тако лудо упутио, те лутали од немила до недрага. Шта то значи; што нисте забога одмах дошли к мени? Седите, молим вас, да попијемо по једну кафу. Ствар ће сад бити у реду.

Док сам ја пио кафу, чиновник број 6 се препирао у споредној соби са другим неким чиновником. Најзад, врати се у своју собу и рече ми:

— Мораћете сићи доле. Запитајте доле магационара.

Ја се учтиво опростим са љубазним број 6, и сиђем доле. На саборној је цркви већ ударало подне и доле ми рекоше, да је магационер већ отишао кући и да могу доћи тек по подне у три сата.

Дигнем се да идем кући па, како сам већ био сит од силних кафа, то ручам само оне салате, што сам уосталом једино и имао спремно за ручак.

По подне дам новац да се опет купи нова салата и направи за вечеру, како вечерас не би јео прасе без салате.

Око три дигнем се, па право магационару.

Красан неки човек, чим ме виде, а он поручи кафу за себе и за мене и узе сасвим својски да разговара о свему и свачему. Причао ми је о земунским пиљарицама, о томе како је на лађи „Кулпи” рђава кујна; па онда о својој жени, како је прекјуче пломбирала зуб, и, најзад, о свом најмлађем детету, како већ три дана има пролив.

Кад је сав тај разговор свршио, и кад смо испили кафу, а он ми рече да је то ужасно глупо што су ме к њему упутили. Он рукује само еспапом, а прасе није никакав еспап. Упути ме да идем опет на горњи спрат.

— Видећете тамо једног старца момка, он ће вас упутити где ћете ући.

Послушам га и одем горе. Јавим се тамо момку и он ме уведе у једну канцеларију, где ме дочека један чупави чиновник.

— Молим вас, господине, мени је стигло једно прасе.

— Тако — учини тај чиновник — седите молим вас. Дозволите да вам поручим једну кафу.

— Хвала.

— А, молим вас, једну кафу, немојте ме одбити. А је л' те, је ли то нека нарочита раса прасета?

— Не верујем, обично... смедеревско прасе.

— А, тако? Е, па, онда хвала на пажњи, али нама за музеј није потребно прасе.

— Какав музеј?

— Па овде је царински музеј, ја сам чувар царинског музеја.

— Господе Боже, па ко ме је овде довео?

— То је неко погрешно. Ви морате сићи доле, извол'те доле на доњи спрат.

Морао сам се уздржати и бити учтив, јер сам пио кафу, а чим сам то свршио, појурих низ стенице доле.

Одведоше ме једном старијем чиновнику, који ми одмах рече да сам му добро дошао. Мрзи га, вели, самог да пије кафу, па да му правим друштво. Пописмо кафу и проговорисмо о много које чему,

а после многог и дугог разговора, он ми рече да је то грешка од мене што лутам тако. Треба да идем горе на горњи спрат; тамо је нарочити чиновник који те ствари ради.

Одох опет горе и нађох тога чиновника, попих и код њега кафу, па ми онда рече да је већ касно, и да морам доћи сутра ујутру.

Уморан и изломљен од пењања и силажења са горњег на доњи спрат, и обратно, одох кући, па, како ништа нисам имао за вечеру, поједох ону салату.

Сутрадан, дадох паре да се купи опет салата, јер сад сам већ нашао надлежног чиновника и прасе ћу донети до подне кући. А тек не могу јести прасе без салате.

Кренем и, разуме се, одмах се упутим чиновнику који је за прасиће надлежан. Прими ме одмах и наручи ми једну кафу.

Кад сам испио кафу, а он ми рече:

— Овде, господине, мора да је нека забуна. Отидите ви код самога шефа па се објасните.

Одох и шефу, који ме прими љубазно као и јуче. Као и јуче понуди ми да седнем и наручи ми кафу. Пошто сам испио кафу, објасни ми он у чему је забуна. Вели:

— Ево, у чему је ствар. То није код нас, морате ићи у царинарницу на железничкој станици.

Одјурим као без душе, те ускочим у трамвај, па хајд' на железничку станицу.

И тамо ме чиновник дочека врло љубазно и понуди ме те попих са њим кафу, али ми рече да је већ доцкан јер је већ подне. Мораћу доћи по подне.

Дигнем се опет па кући, да ручам моју салату. После ручка дам да се купи нова салата за вечеру, а ја се дигнем те хајд' на железничку станицу. Дочека ме исти чиновник, те попијемо заједно кафу, па ме упуту код шефа. Шеф ме дочека раширених руку.

— Па што ниси одмах дошао код мене, црни Бен-Акиба, него се банбадава муваш дан и по.

Он ми одмах поручи кафу и узе ствар у посао.

— Дакле, ствар је сасвим проста. Узми ову твоју авизу, па иди доле у магацин.

Сиђем у магацин и нађем опет познаника чиновника. Наручи ми одмах кафу и узе ствар да сврши.

— Е, видиш, мој драги, — рече ми, пошто исписмо кафу — ја ћу ти одмах свршити ствар, али иди до ревизора да ово овери.

Одох ревизору, испих и с њим кафу, али ми он рече да идем поново управнику и да му кажем, да по књигама никаквог прасета нема на железничкој станици.

Одох опет до шефа. Он ми рече да седим у његовој канцеларији и да пијем кафу (коју је одмах и наручио), а он ће лично ствар извидити.

Ја сам трпељиво сркао кафу, док се он не врати и не саопшти ми да прасе није овде но

на савској царинарници и да се он кроз телефон обавестио, дакле немам шта више да луњам.

Тог дана већ је било доцкан да одем опет на Саву. Одем право кући и поједем и по четврти пут салату. И ја и жена почели смо већ и да мршавимо, а моја ташта просто кост и кожа. Па мало што смо измршавили, него ташта узела и да ми пребацује:

— Шта значи то, два дана јести саму салату! Ако ти, зете, мислиш да ме тиме умориш или да ме тиме отераш из куће, вараш се. Јешћу ја још недељу дана салату, али ме је жао само овог детета. Зар не видиш како ти је жена измршавила?

Сутрадан одјурим као бесомучан на Савску царинарницу. Шеф ме најљубазније дочека, наручи ми кафу и извини ми се за погрешку. Даде ми затим једну цедуљу и упуту ме ревизору.

Одох код ревизора, он ми поручи кафу, па ми и он даде једну цедуљу и упуту контролору.

Контролор ми поручи кафу, па ми и он даде једну цедуљу и упуту магационеру.

Магационер ми поручи кафу, па ми и он даде једну цедуљу и упуту чиновнику број 4.

Чиновник број 4 поручи ми кафу, па ми и он даде цедуљу и упуту оном чиновнику лево до врата.

Чиновник лево до врата поручи ми кафу, па ми и он даде цедуљу и упуту ме чиновнику број 6.

Чиновник број 6 поручи ми кафу, па ми даде и он једну цедуљицу.

У том је већ избило и подне, те сам морао кући на ручак. Дођем кући пун фрактова, декларација, авиза, и већ не знам како се све зову ове цедуље, али знам да сам их имао девет.

Поједем салату са својом измршавелом фамилијом и оставим паре да се купи нова салата за вечеру.

Једва тог дана по подне извадим аманет. Отварајући га, ја сам већ спреман ту на царинарници да одвалим једну ногу, па да је оглођем, па можете мислити како сам се згрануо, кад место прасета нађох у пакету фул. Под фулом нашао сам и теткино писмо, које је гласило:

„Драга децо,

Преварио ме сељак, па ми није донео прасе. Стога вам сад шаљем фул за поштрикавање чарапа, а идуће недеље, ако Бог да, прасе.

С поздравом
Ваша тетка”

И сад, како ћу с овим фулом за поштрикавање чарапа пред измршавелу ташту и жену.

Бог нека ми је на помоћи!

Са јучерашњих трка

На београдским улицама се може човеку многа и многа непријатност десити. Не мислим ја само на ону непријатност, кад човек сасвим невино шета и баца поглед лево и десно на даме које му иду у сусрет, па се одједном нађе очи у очи са кредитором, кога већ годину дана избегава. Не мислим ни на ону непријатност, кад шета Кнез-Михаиловим корзом и пари очи сретајући се погледом час са топлим плавим очима, час са жарким црним очима, а час са враголастим зеленим очима, па на један мах, и усред те раздраганости, сретне се очи у очи са својом женом и њеним строгим погледом.

Све су то ипак мање врсте непријатности, од оне која се мени јуче десила.

Већ знате да је јуче био Св. Лука, па и ја грешник пошао по славама. Није ми баш нимало пријатно ићи по славама, али морам.

Чим уђем, прво ме домаћица пресретне речима:

— Добро дошли! А ви ваљда не мислите и о славама писати?

Чим уђем у салу, а оно жене, усред најслађег разговора уђуте се, као да је нечастиви ушао међу њих. Уђуте се и само се погледају испод очију, а из тог погледа ја јасно читам: „Који га ђаво баш сад донесе!”

И једва ако се каква баба, садања или будућа ташта, одважи и упусти у разговор са мном. Она ми прашта најзад што дирам толико таште, али ме моли да који пут проговорим и о свекрвама.

Дабоме, нека свет види да нису само таште, него и свекрве криве!

Ја јој, разуме се, дам реч на то и тако се прође.

Кажем вам, дакле, није ни то сва непријатност ићи на славе. Али је невоља што је јуче дувао тако страшан ветар, какав одавно није, а приликом дувања ветра може се човеку десити једна од највећих непријатности, да му слети с главе шешир, те да га јури као луд.

То је малер као и сваки други малер, али је он два пута тежи, што вас нико, који вас посматра, не жали, не саучествује у малеру, него док ви муку мучите трчећи за својим шеширом, сви који стоје, и они пред кућом, и они на прозорима, и они пред кафанским вратима, слатко вам се смеју.

Ето, то се мени јуче десило. Таман сам изишао са једне славе, те жене којих је била пуна

сала одахнуше, а мени подухвати ветар цилиндер, тресну га о земљу и поче да га носи.

Ја погледах очајно, опљунух шаке и ударих у трк за њим. То је било вратоломно трчање, које је било вредно видети.

Цилиндер удари најпре у један фењер, па се залети и прескочи поток те ја за њим. Он пође даље, па удари на неке фијакерске коње. Коњи се поплашише, те почеше скакати у пропац, али се мој цилиндер нимало не уплаши, већ настави пут даље, а ја за њим. Преда мном је ишла једна дама, којој је ветар високо узнео сукње. Цилиндер се упутио те прошиша право између ногу те даме. Разуме се, ја нисам могао тим истим путем проћи, него обиђем даму и полетим даље за цилиндером.

Трчећи тако, скачући и прескачући, чујем неку тутњаву за собом. Окренем се и видим још два господина како јуре за својим шеширима. Један је изостао иза мене тако око десет, а други близу петнаест метара.

Ми почесмо да се тркамо.

Цилиндер још се једнако добро држи и измиче.

Бели шешир потеже бржом снагом. Црни шешир удари у један фијакер, а бели се користи том моментаном неприликом црног шешира и претече га.

Мој цилиндер, међутим, још једнако се добро држи, и измиче пред свима.

Но осим мене, који сам већ посустао трчећи за цилиндром и она два господина, од којих је један исплазио језик, са стране, тротоаром, јури за нама и оцењивачки суд.

Два мангупчета опкладила се у динар, који ће шешир бити бржи. Једна битанга сецовала је на мој цилиндер, а онај други на бели шешир. Они јуре за нама, и њиховој стрепњи, нади и нагађању, нема краја. Чим мој цилиндер учини какав бољи скок, а онај узвикне:

— Браво, цилиндер, живео цилиндер! Само напред, само напред!

Тако га куражи он, а мој цилиндер као да га слуша, и као да је и сам добио вољу да овом приликом добије победу, жури и јури као луд.

— Бели! Бели! — узвикује онај други из оцењивачког суда. И збиља, у том моменту бели истрча напред и поче са мојим цилиндром упоредо да трчи... За моменат само па да га претече. У оцењивачком суду настаде гужва и паника.

— Бели!

— Није, цилиндер!

— Живео бели!

— Живео цилиндер!

У том моменту мој цилиндер удари опет у фењер, па обрну стазу и кроз једну отворену капију улете у туђу авлију. У авлији настаде дар мар. Најпре расплаши неке гуске, па ускочи у једно корито са вешом и опет искочи и најпосле удари у

ноге једно дете, дете паде и седе на мој цилиндер. Оно, чим је дете село на мој цилиндер, извесно је био победни стуб.

Ја ни сад не знам јесам ли добио трку, али знам да сам добио цилиндер који сад може ићи у музеј.

Средње европско време

Ја досад још нисам видео два сата која једнако раде, онако исто као што нисам срео два човека који једнако мисле. Није то само код нас, тако је то на целом земном шару. Запитајте тројицу из вашег друштва кад је на вашем сату тачно пет, колико је сати па ћете видети да ће код једнога недостајати два минута до пет, код другог је пет и четврт, а код трећег прошло седам минута преко пет.

Обратите се у том случају нашим јавним сатовима који показују тачно време у Београду и видећете да је на Управи фондова четири и по, на Народном позоришту пет и двадесет минута, а на Саборној цркви четири и четрдесет минута. И то на Саборној цркви на оном сату који гледа у Митрополију, а на оном позади њега, окренутом вароши, четири и седам, на оном што гледа на Калимегдан равно четири, а на сату позади њега, оное што гледа на Варош капију, равно пет. И сад, ко ће ту да му се разабере колико је сати.

Али, најзад, и то не мења много ствар, нити је тако важно што се ваш сат не слаже са сатом ва-

ших пријатеља или са сатовима Управе фондова, Народnog позоришта или Саборне цркве. Нити је штета ако због тога задоцните на представу позоришну, нити је необично ако донесете Управи фондова отплату пошто су чиновници изишли већ из канцеларије, нити је чудо ако не одете на службу у Саборну цркву.

Али има један сат, за нас жењене нарочито меродаван, са којим се наш лични сат не може никакo да сложи. То је кућевни сат.

Кад пођете од куће ујутру, а ви нарочито удесите ваш сат да иде у минут са оним кућевним. На подне, разуме се случајно, ви дођете у пола један на ручак. Сретнете жену, видите љута као рис, погледате ваш сат: видите пола један, погледате кућевни сат: видите један сат. Измакао за пола сата.

И онда вам жена донесе супу и, разуме се, тресне чинију о сто, па повиче:

— Ово, Јоцо, овако више не иде. Нити је ово супа као што су друге супе, нити је то више ручак као што су други ручкови. Читав сат већ има како сам је измакла, ето сва је уврела. Говеђина се осушила као пршута, ово овако више не иде. Или дођи као човек на ручак, или ми кажи па да представим ручак у једанаест сати.

Шта ћете, пијете ону супу као воду, рецкате говеђину перорезом и ћутите. Сутрадан, кад пођете од куће, ви опет навијете сат са кућевним

сатом, да вам се не би десило оно што је било јуче, и пожурите па одете кући у пола дванаест. Затечете жену опет љуту, пресече вас погледом као крвника, погледате у свој сат, видите — пола дванаест, погледате у кућевни сат — тек једанаест.

И, разуме се, жена одмах отпочне:

— Шта то сад опет значи. Чудо ниси дошао у девет сати на ручак. Па ја да имам четири руке, ја бих могла може бити да стигнем и кревете да наместим и собе да почистим и ручак да преставим још у шест сати ујутру како би господину стигао ручак у једанаест сати, кад господину падне на памет да у једанаест руча.

И ви шта ћете, опет ћутите.

И то се, разуме се, ваш сат дању разликује од кућевног за пола сата, али ноћу је разлика много већа. Изиђете ви, на пример, као човек после вечере, а пре но што се кренете удесите ваш сат у минут са кућевним сатом. Поседите у кафани рецимо до поноћи, или баш и до једног сата по поноћи, и дођете као домаћин човек кући. И онда, разуме се, почнете да се свлачите уз музику. Ви знате, они глумци на бини облаче се за време свирања музике, а нама, глумцима брака, свира музика за време свлачења.

— Па молим те, шта је то? Шта значи то, доћи у два сата ноћи, у доба кад само бескућници долазе? Ја не могу тебе већ да разумем више:

како те није од света срамота да седиш до овога доба! Итд. итд.

Погледате у ваш сат, тачно један, погледате у кућевни сат, два и пет минута. Шта ћете, дунете у свећу и заријете главу у јастук и покријете се јорганом преко ушију.

И то ноћу је разлика за читав сат на вашем и кућевном сату, кад ви сами са женом живите у кући; али ако је ту у кући и ташта, онда та разлика иде у бескрајност, и никад га мајци не можете успети да ваш сат удесите са кућевним сатом. Увуче се нека ђавоља сила у казаљке те трче око сата, као да играју валцер. Часком прође поноћ, часком сване.

Или сам се ја носио да удесим сатове, или сам ја подешавао, па ништа. На мом сату подне, на кућевном два по подне, на мом сату поноћ, на кућевном три по поноћи.

Најзад, није ми остало ништа друго, него да се одупрем силом сили. Ја прогласим мој сат за тачан и то категорички прогласим, захтевајући да се све у кући управља по мом сату.

— Али кућни сат ради по Управи фондова — вели жена.

— Не ваља.

— Ја сам га јутрос дотерала по Саборној цркви — вели ташта.

— Не ваља.

— Е, па шта ваља?

— Ваља ово, само мој сат ваља.

— Тако? А по коме сату, молићемо, зете, навијате ви ваш сат, да знамо и ми да навијемо свој.

— Ово је средње-европско време, по томе се времену управља цео образовани свет — грмнем ја и учини ми се да су те две страшне речи, „средње-европско време”, учиниле силан утисак.

— Па добро, вели ташта као мало примирена — добро, онда ћемо се и ми управљати по средње-европском времену.

— Па јесте — додаје жена — и ми ћемо се управљати по средње-европској моди.

И заиста, управљале су се. Дођем ја сутрадан на ручак, супа слана као да је са морском водом кувана и јело загорело па се све улепило за рант-лику.

— Шта је ово, какав је ово ручак? — издерем се ја.

— Па то је, зете, средње-европски ручак — вели ташта пакосно.

Дођем увече мало доцније кући, затечем у мом кревету јорган без чаршава.

— Шта је ово, какав је ово јорган?

— Боже, зете — одговори сасвим благо и слатко ташта — па зар не познајеш, па то је средње-европски јорган.

Сутрадан ја, богме, прилично задоцним на ручак. Задржим се тако у друштву скоро до пола два, па тек кренем кући. Код куће не затечем ни-

ког и ништа, ни ручак, ни жену, ни ташту. Девојка ми вели: отишли су код неке тетке на ручак.

Подузме ме бес, разуме се, и пожурим у потеру. Једва их нађем и одмах с очију нападнем ташту:

— Шта значи то, каква су то посла? Најзад, не марим за вас, ви сте ташта, и то је управо ваш позив у животу, да терате инат зету. Али моја жена! Каква је то жена, молим вас, која оставља и кућу и мужа без ручка и иде у родбину да руча?! Каква је то жена, молим вас?

— Па то је средње-европска жена, драги зете — вели ташта и смешка се пакосно.

И после тога, шта ми је остало, него да се помирим са судбином. Морао сам да се управљам по кућевном сату, морао сам да признајем да је три кад је два у ствари, ако хоћу да избегнем средње-европске комедије по кући.

Је л' те да се и вама то дешава? Признајте да је и код вас старији онај кућни од вашег цепног сата.

Апарат за секирацију

Као да вас гледам. Ама чим сте прочитали горњи наслов, ви сте сви у себи помислили: пази ја, Бен-Акиба, хоће опет о таштама да пише. А није ми ни на крај памети. И откуд бих ја таште звао апаратом за секирацију?

Не, не, преварили сте се. Не мислим о таштама писати и решио сам се да их још задуго оставим на миру. Право је да се одморе мало, а после, да видите, и страх ме је мало. Ономад ме срела једна ташта па ме зауставила на путу:

— Слушајте, Бен-Акиба, верујете ли ви да има Бога?

— Како да не верујем, па мени је Бог увек трећи потписник на меницама.

— Како то?

— Знате, она два прва потписника, то су обично два моја пријатеља. Чим су то моји пријатељи, само вам се каже да су без кредита, као и ја. Да су богати и да имају кредита, не би били моји пријатељи. Њихови потписи, дакле, не вре-

де ништа. Па кад ми меница ипак прође на цензури, ја тад морам веровати, да је сам Бог сишао и потписао се као трећи.

— Добро — вели ташта, — тек ви верујете да има Бога?

— Па дабоме.

— Е, па, замислите ви да останете једнога дана удовац.

— О, молим, ништа ми није лакше него то замислити, јер сам се већ вежбао. Врло сам често то замишљао у себи, па сам се навикао.

— Е, па, знате ли ви, да се по други пут не би могли оженити?

— Та није могуће?

— Не би, верујте. Не би вам ниједна београдска ташта дала своју кћер за жену.

— Ала сте наивни, као и све таште. Ја вас уверавам да бих се ја ипак оженио.

— Ама како?

— Па не бих ја ни тражио кћер, ја бих у том случају просио саму ташту.

— Е, то је друга ствар! — одговори ми наивно ташта и стидљиво обори очи.

Ето, видите, како ми прете таште, а ја грешник знам, шта то значи кад зету само једна ташта прети. Управо, то и ви сви знате како је, па замислите мене грешника, коме све београдске таште прете.

Не, нећу више о њима писати и зато вам свечано изјављујем, да се горњи наслов не односи на њих и да под именом апарата за секирацију не мислим на таште.

Апарат за секирацију, то је наш телефон. Ја га бар тако зовем.

Пре неки дан сам баш ишао у телефонску централу да се претплатим. Шеф телефонискиња дочекао ме врло љубазно.

— Шта сте ви ради, Бен-Акиба?

— Па знате господине, ја врло мирно живим у кући. Ташта живи одвојено од мене, жену сам слао ове године у бању, те је, ево, већ два месеца сасвим мирна и из благодарности не једи ме, па ми је тај живот врло монотон. Изгубио сам сасвим апетит. Желео бих који пут да се наједим, а немам начина.

— Па? — пита шеф телефонискиња.

— Па то, ја бих се радо претплатио на један апарат за секирацију.

— Ама како, ја вас не разумем?

— Хоћу да се претплатим на телефон, да ми се уведе у кућу телефон.

— Е, то је друго!

— Није то друго, то је тачно то, јер телефон је, бар код нас, само апарат за секирацију, и ништа више.

Пре неки дан баш седим у својој канцеларији, а био тако неки телефонски дан. И ево од прилике шта сам све разговарао на телефону.

— Зврр...

— Зврр...

— Ало.

— Будите добри, дајте ми број 373.

— 373?

— Да.

— Кррр... Кркркркр...

— Ало!

— Ало!

— крр...

— крр...

— Молим лепо, има ли кога тамо?

— ...крр...

— Ало!

— Зврр...

— Молим лепо, молим љубазно, има ли кога тамо?

— Ало!

— Ало!

— Зврр...

— Кррррк...

— О, Господе Боже, има ли кога тамо?

— Па овде је централа, господине.

— Тако, мило ми је.

— Шта сте ради?

— Па пре по сата тражио сам број 373, фотографа Јовановића, и после толиких мука добио сам опет централу.

— А ви сте ради број 373?

— Да.

— Одмах!

— Зврр...

— Зврррр...

— Кррррк...

— Крркркркр...

— Ало!

— Ало!

— Ко је тамо?

— ...ррр...

— Ало?....

— Ало!

— Ко је тамо?

— Централа.

— Ох, божанствена централо, одреси се један-пут од мене и вежи ме са Јовановићем фотографом.

— Који број желите, молим?

— Триста седамдесет и три.

— Тако! Добићете одмах.

— Зврр...

— Зврр...

— Крррк... крк... крк...

— Ало!

— Ало!

— Ко је тамо, молим вас?

— Рафајловића подрум.

— Како?

— Рафајловића подрум.

— Пардон, молим вас, нисам вас тражио.

— Зврр... зврр...

— Ррррр...

— Крк... кр... кр...

— Ало.

— Ало.

— Ко је тамо?

— Централа.

— О, Господе Боже, има ли каквог начина да се откачим од централе?

— Шта желите, господине?

— Број 373. Упамтите, број 373.

— Молим, одмах.

— Зврр...

— Ррррр...

— Крркркркркр...

— Ало.

— Ало.

— Ко је тамо?

— Рафајловића подрум.

— Та шта сте се закачили за мене! Дужан сам вам свега оних седам литара вина, па ме не пуштате. Прекините везу!

— Прекинућу!

— Зврр...

— Крккр...

- Ало.
 - Ало.
 - Ко је тамо?
 - Централа.
 - Јесте ли чули, ако ми се још једанпут јавите, ја ћу вас кроз телефон пољубити.
 - Па шта желите, молим?
 - Та број 373.
 - Па зар ви још нисте добили тај број?
 - Та како добио, већ сам малаксао висећи на телефону, смиљујте се!
 - Изволите, господине, везу.
 - Зврр...
 - Зврр...
 - Крр...
 - Ало.
 - Ало.
 - Ко је тамо?
 - Фотограф Милан.
 - Но, хвала Богу, једва једанпут добих везу.
- Шта је са сликама моје таште? Позван сам сутра на ручак код ње, па јој не смем на очи ако нису готове слике.
- Готове су.
 - Јеси ли јој дотерао струк да буде тањи?
 - Кажите ви Сими, да је он један прост магарац. Ја сам меницу послао још прекјуче, на повратни рецепис.
 - Који Сима, брате, каква меница?

— Него он се прави луд! Натераће ме само да седнем вечерас на воз па да допућујем у Београд.

- Па ко си ти, брате, тамо?
- Таса.
- Који Таса?
- Па први потписник.
- Па одакле ви говорите на телефону?
- Из Ниша.
- О, Господе Боже, шта је то сад?!
- Звррр...
- Звррррр...

Бацим слушалицу и клонем уморан. За један дан довољно секирације. Дигнем се кући да легнем и да се одморим мало од малаксалости, како бих могао ручати.

Је л' те, да се и вама свима тако дешава?

Трамвајска кола бр. 63.

То је било прекјуче. Имао сам менично плаћање у Врачарској штедионици, тамо код „Славије” и то, прекјуче је био, разуме се, други дан рока. Као никад досад, нашао сам на време потписнике, спремио сам на време отплату. Све сам урадио тако тачно, као да нисам српски акцептант и као да немам плаћање код српског новчаног завода.

Чак сам на време кренуо у завод. Тачно у три сата по подне, сачекао сам код Народног позоришта трамвај и сео. Шта је то, од Позоришта до „Славије”, па још на трамвају! А имам читав сат на расположењу, од 3 до 4.

То су била трамвајска кола бр. 63. На њима није био ниједан поп, ниједан жандарм, ниједна ташта и ниједан извршитељ. Напротив, били су само цивилни људи, па ипак ми се десило оно, што се може десити само једном Србину, кад и он хоће да је уредан на плаћању меница.

Тек што је кренуо трамвај од Позоришта, а на ћошку код „Коларца” наиђе једна пратња. Ни-

је ми познато име покојниково, али мора да је неки врло заслужан човек, јер се пратња грдно отегла, читавих 15 минута. Ја нестрпљиво стојим на задњој платформи па бројим само. Један венац, два, три, четири, пет, шест и т. д. Па онда једно певачко друштво, два, три; па онда један ђакон, па два ђакона, па три ђакона; па онда једна мртвачка кола, па — т.ј. само једна мртвачка кола, а после свет. Разуме се, трамвај је за све време морао стајати.

Једва на једвите јаде прође пратња и трамвај крену даље. Таман истерасмо до Теразијске чесме, а наиђе оздо, из Балканске улице, један батаљон војске. Напред музика, па онда батаљон. Заустави се трамвај и музика засвира неки леп марш. Ја почех да га певам, а знам како ми је у души. Гледам у сат, видим 3 прошло 25 минута. Ипак има времена до 4.

Кренусмо даље, али озго од министарства наиђе једна јеврејска свадба. Кола, кола, кола за колима, а у њима Јевреји, Јевреји, Јевреји, све једно на друго. Господе, ко ће томе жив дочекати краја. Кад већ и последња кола прођоше, погледам у сат, 3 и по. Ипак има још пола сата времена, а трамвајем се брзо иде.

Таман ја то у себи мислим „а трамвајем се брзо иде”, и таман кренула кола и учинила једно 20 метара пута, па се код Министарства просвете зауставише.

— Шта је, по Богу брате? — питам ја љубазно кондуктера.

— Нема струје.

— Ал' ја имам меницу, рођени мој — почех ја да му ласкам, као да кондуктер има струје у це-пу, па од њега зависи да је налије.

— Шта вам могу! — вели он и слеже раме-нима.

— А како ви онако мислите о струји? — по-чех ја и даље око њега.

— Па... — узе се он чешати иза увета. — Ка-ко да вам кажем? Кад хоће она хоће, а кад не-ће она неће.

— Тачно, то си тачно казао, брате мој рође-ни. То толико, колико ти знаш, зна и одбор бео-градске општине. Него, знаш ли ти штогод ви-ше? Би ли ти, на пример, мене саветовао, пошто имам менично плаћање, и пошто стојимо већ пет минута овде, би ли ме ти саветовао да ја пођем пешке?

— Па, разуме се, господине, ако имате мени-цу, увек вам је боље ићи пешке но трамвајем.

— Тако је. Баш ти хвала на савету.

И лепо сиђем те пођем пешке. Нисам учинио ни три корака, а кондуктер се раздра за мном:

— Струја, струја!

Појурим натраг, ускочим у трамвај и кренемо даље. Догурамо тако до Лондона. Ишли би ми и даље, али отуд наиђе један фијакер. Наста нека

дрека, мрдну фијакер у лево, мрдну у десно и, та-ко ми свега на свету не би се ништа догодило, да је и трамвај могао да мрдне у лево, и у десно. Али он јок, него право, па ду! И размрска руду. Е, ту смо, разуме се, стали да би се објаснили. Кочијаш, и они што су седели у колима, напали су кондуктера. Ми смо опет држали страну кон-дуктеру, и тако уопште развила се дебата, којој се није могао да сагледа крај.

Најзад, кад смо већ хтели да се покрвимо, наиђе случајно један жандарм. У први мах и ње-га је занимала цела ствар, па је стао у крај и слатко се смејао, како се ми свађамо и како смо се поделили у две партије, у „трамвајце” и у „фи-јакеристе”. Једва се затим сети да је он власт, приђе нам, записа нам свима имена и, пошто је „власт предузела кораке”, кренусмо се даље. На сату је већ било 3 и 52 минута. Ипак ћу стићи. Запитам опет љубазно кондуктера:

— Шта мислите, братац мој, хоћемо ли стићи до 4 сата до „Славије”?

— Хм! Како да вам кажем, господине мој. Не зна човек шта носи дан а шта ноћ. Ето, видите, ко би се надао овим колима. Међутим, то се не би десило кад фијакери не би имали руде. Разу-мем пре, док није било трамваја, могли су још и имати руде, али сад, то нема никаква смисла.

— И мени је, право да вам кажем, чудо — по-чех ја да га тешим. — Ја знам да је у целом све-

ту обичај да неко налети на руду, а не руда да налети на неког. Међутим, овде је очигледно да је руда налетела на нас.

— Тако је! — одговори он задовољно.

— А је л' те, шта мислите, хоћемо ли стићи до четири сата?

— Па... вероватно.

Тако у разговору, дођосмо већ и до Цветног Трга, али отуд, из сокака где је „Црна Мачка”, загуши улицу једна маса. Да ли су били радници или ђаци, не знам; тек била је нека демонстрација. Господе Боже, ко сме сад да тера трамвај у демонстрацију. Погледам у сат, још два минута до четири. А за два минута не може цела ова маса да прође. Кад бих се решио сад и пешке да идем, не би ми више вредело. Не бих могао ни корака мрднути кроз ову масу. Пролази гомила, пролази, а и сат пролази, а пролази и рок мојој меници.

Прође сва гомила, а на сату шест минута прошло четири. Та ваљда нису тако пожурили.

— Терај, терај, слатки господин кондуктер!

И трамвај пође. Још није ни стао честито, а ја скочих те јури у банку.

— Да нисам задоцнио? — упитах оног чиновника на рупици.

— Ама за један минут. Сад смо баш послали момка у суд. Чудо га нисте срели?

— Забога, па можемо ли га вратити?

— Ако потрчите за њим, можете. Слободно га вратите, јер нема друге менице осим ваше.

Појурим као луд на улицу и тек што сам изашао на капију, а ја спазих момка штедионичиног, пење се на платформу оног истог трамваја којим сам ја дошао. Кола бр. 63. Пише лепо натраг крупним словима: бр. 63.

Појурим као без душе, али трамвај измаче.

О, Господе Боже, шта да се ради?! Испред носа ми јуре кола број 63, на платформи стоји штедионички момак, држи под мишком протокол, и у протоколу моју меницу.

Уосталом, шта имам да се бринем. Не може он до пет стићи у суд. Мора успут нестати бар на два места струје. Наићи ће на какву јеврејску свадбу, судариће се са фијакером; наићи ће на демонстрацију, па на какав батаљон који се враћа са вежбања, па онда ма на какву пратњу. Охо, ја чак и нећу да га јурим, идем пешке, стићи ћу до суда пре но он, па ћу га тамо на вратима чекати.

Идемо тако, идемо, трамвајска кола бр. 63, с момком и протоколом преда мном, а ја пешке за њим. Прођосмо Цветни трг, прођосмо Ристићеву кућу, прођосмо Министарство спољних послова, — видим ја, ова кола боме неће ни на какву сметњу наићи. Охо, иду ли, иду, као да трамвајско друштво зна да је на њима моја протестована меница. Не остаје ми, дакле, ништа друго, него да ускочим

у прва трамвајска кола, која наиђу, па да пожурим колико год могу напред.

И наиђоше кола бр. 64. Да л' да уђем, да л' да не уђем?? Нећу.

Прођоше кола 65. Седнем. Пођоше у потеру за колама бр. 63. Ама тек што сам кренуо — нестаде струје.

Господе, Господе Боже мој! Суђено, суђено, суђено је да буде протестована! Па нека буде!

У шинтерским колима

Пре неки дан сам био врло изненађен једном новом установом код нас. Нисам знао да ли да је припишем у заслугу нашој општини, или санитету, или — Материнском удружењу.

Рећи ћу вам одмах и шта је у ствари. Шетам ја тако пред вече корзом Кнез-Михаилове улице и видим једну лепу, младу госпу, ону, знате, што сам пре неки дан уздануо за њом. Иде грациозно, уколико се по београдској калдрми може грациозно ићи. За њом се натурао један потпоручник и час је прође, а час застане па је пропусти да она крај њега прође. У његовим брковима, а ла Виљем, видите пуно мушке одлучности; сабљу је пустио немарно, па се час преплиће а час расплиће са њоме. Разуме се да нисам ока могао одвојити од сцене.

Али се у том деси оно што ме је изненадило. Са стране и кришом довуче се један човек са мотком и жицом на мотци и завуче је публици између ногу, па трже.

Ја престрављен погледах.

— Није га уловио! — кликнух у себи, иако се ја у ствари томе не би требало да радујем у моменту, кад у мени букти љубомора.

Онај човек са жицом настави и даље свој посао и, мало мало, па тек би потурио ону жицу између ногу шетача, не би ли ухватио кога, код којег је опазио ваљда намеру да заљуља какву „кућу склону паду”.

Сретнем се с једним мојим пријатељем, и похвалим му ову установу.

— Збиља, не знам само коме да припишем то у заслугу — рекох, — јер, најзад, крајње је време и било хватати на жицу те људе, који тако олако насрћу на туђе домове.

— Е, мој драги, — рече ми пријатељ — вараш се, није то то што ти мислиш. То су шинтери који хватају псе. Зар не видиш да је већ пролеће?

— Ех, дабоме, као да ја нисам видео. Па кад хватају псе, што ће на корзу Кнез-Михаилове улице и што ће да турају жице људима међ ноге.

— Е, тако — вели пријатељ — што нема никога да им нареди, што нема никога да им каже да то не сме бити.

И одиста, ја сам био смео с ума да је пролеће већ ту, и да су шинтери по београдским улицама наше прве ласте. Сви знаци говоре да је ту пролеће. Љубичице су већ изникле у излогу Тоше Мраовића; практиканти су већ zaloжили зимске капуте; подрумски прозори на свима кућама већ су отворени да се подруми „излуфтирају” од просутог киселог купуса; машамоде су већ напуниле своје излоге летњим шеширима и, да није оних шикана

у пограничном саобраћају између нас и Аустро-Угарске, већ би увелико по ћошковима свирали верглови.

И зар сам мало пута, откако су гранули ови лепи дани, срео шинтерска кола? Ето, пре неки дан, седим пред једном кафаном; шинтер ушао унутра као човек да попије коју, а кола му стоје у крај улице. У колима један мали пинчика и мршави а повелики птичар. Пинчика радознало гледа кроз решетке, у публику која пролази, а птичар седи, видиш „не мили му се овај свет”.

— Хоћемо ли се дуго овако возити, чико? — пита пинчика.

Птичар га погледа презриво, као што би сваки озбиљан човек погледао лакомишљењака, па окрете главу на другу страну. Али пинчика пређе на ону страну и навали опет питањима на птичара, док најзад и овај попусти, те се упустише у разговор.

Ево тог дијалога, који се између њих водио:

Пинчика: Тако се осећам неугодно. Ја сам у ово доба научио да фруштукујем.

Птичар: Гле’те, молим вас. А где си ти то научио?

Пинчика: Па како где, код моје газдарице. Ја сам сигуран да је она сад у очајању. Сутра ће већ изићи и оглас у новинама којим ме тражи. Ја бих све досад спавао на канабету, па онда би ме газдарица пробудила и пољубила, па бих онда добио или млеко, или какво парче шунке, или...

Птичар: (Задржавајући воду која му је пошла на уста). Доста, доста, не брбљај! Па добро, а што су те ухватили?

Пинчика: Не знам. Шетао сам са мојом газда-рицом Кнез-Михаиловом улицом, па уједанпут сам се изгубио од ње, па онда сам се запleo између ногу једне даме...

Птичар: Лоло једна!

Пинчика: Па онда, она ме удари амрелом и, док сам ја бежао, а неко ми натаче жицу на врат и стрпа ме у ова кола. Ето, то је све.

Птичар: Тако ти и треба.

Пинчика: А ви, чико, зашто су вас ухватили?

Птичар: Мене? Низашто. Лајао сам, просто лајао сам, ништа више. Ако у овој земљи није слободно лајати, то је друга ствар, то су нам требали објавити. И да сам бар лајао на владу, или на скупштину, или тако што, па 'ајде де. Него онако, лајао сам у ветар. И зашто баш на мене да се скрхају кола? Зар сам ја једини у овој земљи који лаје онако у ветар?! Лаје се и усмено, лаје се и писмено, па ветар носи. И сви, сви имају права да лају, а ја, коме је то занат, ја немам. Али, тако је то, неправда, на сваком кораку неправда!

И две крупне сузе скотрљаше се низ лице мршавоме птичару, а пинчика, мека срца, диже се на задње ноге и полиза му сузе.

У том већ и шинтер изиђе из кафане и потера даље кола.

Поп официр

Читали сте, пре неки дан, да је последњим указом војним и један поп произведен за официра. То је поп Влада Ђурковић из Лапова.

Немојте мислити да ја о томе хоћу данас да вам пишем што ми је криво нешто. Боже сачувај! Напротив, ја налазим да би многог и многог попа требало произвести за официра, као што би многог и многог официра требало отерати у попове.

Дакле, није ми криво. Напротив, ја налазим да је произвођењем овога попа за официра, пронађен једини пут и начин, да се и у нашу цркву унесе дисциплина.

Требало би само у том правцу и даље радити. Митрополит би, на пример, могао бити произведен за ђенерала; владике би могле бити произведене за пуковнике и то: владика Мелентије за пешадијског пуковника; владика Никанор за коњичког, владика Сава за артиљеријског, а шабачки владика Сергије, за команданта муниционе колоне и провијанта.

Проте би извесно биле мајори и то разних родова оружја. Једино што би оног проту Божу са гробља поставио за жандармеријског мајора.

Попови би већ били капетани и поручници, ђакони потпоручници; црквењаци би могли бити нижи чиновни, а звонари би били значари.

И како би то лепо било, Боже мој, кад би се тако унео војнички дух у цркву. Замислите, на пример, капетан поп-Пера, отвори олтар, стане пред исти и издере се на сакупљене побожне грађане:

— Мирно!

Па онда узме кадионицу, прекади хришћане, а све мерка испод ока, па почне службу.

— Благословен Бог јеси... ти, ти, ти у задњем реду, не мрдај. Не мрдај кад ти кажем, иначе ћу те сад овом кадионицом по цименти!

А онај грешник, прекрсти се па се ућути, жив не мрда и слуша пажљиво даље службу.

А капетан-поп наставља службу:

— Слава теби, Господе, слава теби... Славу ти твоју, теби, теби, ти четврти у реду што си зинуо као сом. Ако те звекнем овим еванђељем по глави ти ћеш се смирити.

И тако, уопште, служба божја би ишла да би милина била слушати.

Али не би се само то постигло, већ и много што шта друго. Тако, на пример, овим би било потпуно уређено свештеничко — стање. А ви зна-

те да су то стање и учитељско стање, два стања која нам већ деценијама задају бригу.

Па онда, кад би попови постали официри, могле би им се и године службе рачунати у дупле. А они здраво воле те дупле ствари. Воле, на пример, дупле џепове, па воле дуплу таксу, па разуме се да би волели и дупле године службе.

Ето, видите, све би то могло да се постигне, ако ово произвођење поп-Владино не остане усамљено. Овако није никакво чудо, што се поп-Влада из Лапова преплашио па дојурио у Београд, да се распита о себи и о своме положају.

Не знам ко му је рекао, да ће најбоље учинити ако дође к мени да се посаветује. Најзад, ја сам му својски и искрено казао своје мишљење, па хоћу и вама да изнесем тај наш разговор:

Пој: Јесте ли ви, господине, Бен-Акиба?

Ја: Ја сам, оче.

Пој: Мени су рекли да сте ви увек вољни да људима и женама дате искрене савете?

Ја: И то бесплатно, оче. Ја то одавно практикујем да свету дајем бесплатне савете.

Пој: Бог вас благословио!

Ја: На мало.

Ја: А шта би ви хтели, оче?

Пој: Па, ето, видите, мени се десило, што се можда ниједном попу у Србији није десило.

Ја: Тако, а шта је то?

Пош: Постављен сам последњим указом за резервног потпоручника.

Ја: Гле, молим те!... Е, па, честитам вам.

Пош: Хвала. Али ви не знате како ме је то забринуло.

Ја: Што, да се не бојите вишег курса?

Пош: Та није то. Него, прво и прво, бојим се да то не изађе у новинама. Знате каквих све има новинара, па хоће да дохвате то и да се исмевају.

Ја: А, то неће. Ја вам дајем реч да то неће изићи у новинама.

Пош: Баш вам хвала.

Ја: На мало!

Пош: После, не знам, а брине ме, како ће то моје постављење да прими мајка црква?

Ја: Управо, вас више брине како ће ту ствар да прими отац Митрополит?

Пош: Па да.

Ја: То не брините. Отац Митрополит има рачуна да буде на доброј нози, не само са мајком црквом, него и са мајком владом.

Пош: Па, то јесте. Али свет, како ће то свет да прими?

Ја: То не брините! То ће бити врло лепо примљено. Код нас је свет већ навикао да ђумругци је буду министри, официри да буду привредници, професори да буду шумари, а новинари да праве

сир. Није то код нас у Србији никакво чудо, што ће један поп бити официр.

Пош: Па добро, ал' ја не знам ни како да се носим сад?

Ја: Не знате. То је врло лако. Обуците најпре на себе официрско одело, па преко тога мантију.

Пош: Ију!

Ја: Молим вас, видећете да то има и својих практичних страна. Прво и прво, ваша попадија много ће вас више волети. Ви ћете преко дана ићи улицом у мантији, а кад дођете увече кући, а ви само скинете мантију и постанете потпоручник. А за попадију је много важније да ви дању будете поп а ноћу официр, него обратно. Она ће у ствари имати два мужа...

Пош: Ију!

Ја: Па да, како јој је кад по вољи. Може да мења. Ако хоће попа, попа; ако хоће официра, официра.

Пош: Убио вас Бог да вас убије, баш сте ви неки обешењак!

Ја: Хвала лепо. А затим, и у самој служби може вам та дупла униформа много користити. Замислите само, каква млада дама дође код вас на исповест. Ви је питате: је ли загризла јабуку? А она се снебива и неће да призна. Ви тада само задигнете мантију и млада дама постаје одмах искренија.

Пој: Та идите, гром вас спалио, где бих ја пред младом женском задизао мантију.

Ја: Па, забога, да покажете да сте одоздо потпоручник. Верујте мени, младе се госпе радије и искреније исповедају потпоручницима, него поповима.

Пој: Па јесте.

Ја: Е, дакле, видите да вас искрено саветујем.

Пој: Е, баш вам хвала. Али по новинама о свему томе неће бити ништа писано, је л' те?

Ја: Ах, којешта, не брините. Шта би имало о томе да се пише, то и није никакав материјал да би се и о томе могло што написати.

И поп оде задовољан, а ја чак мислим и да одржим реч. Нећу више ни речи о томе да вам пишем.

Црногорска банка*)

Чим једна земља добије устав, значи да широм отвара врата култури. А кроз та отворена врата, као представници културе, први наиђу новчани заводи, па тек онда све остало.

Тако је и са Црном Гором. Чим сам чуо да ће добити Устав, знао сам да ће морати основати и Народну банку. И основала је.

Као и за све остало, Црна Гора се обратила и за банку „братској нам Србији” да јој пошље спремне људе који би банку увели у живот. И као што чујем, отићи ће неки од наших за управника те банке. Али ја мислим да је то врло мало. Ако ћемо да учинимо братску услугу, ми треба или да је учинимо потпуну или да је не учинимо.

Док се уведе у живот Црногорска банка, треба тамо послати не само директора, већ и неколико акцептаната и жираната. Па лепо акцептанти да дигну новац са потписима, о року да не плате,

*) Писано 1906 године.

као што је то већ ред, да менице оду на протест, да дође до извршења, те тако да браћа Црногорци, онако на пракси, виде целу ту процедуру, и да се лепо поуче од нас, старије браће.

Овако, без те потребне праксе, како ће манипулисати та банка? Ја просто не знам, а једва могу и замислити.

Ево, баш да вам кажем, како ја замишљам рад у тој будућој Црногорској банци.

Шпира Цуца, на пример, потерала невоља. Јунак је као нико његов у племену, гласовит је међу Цуцама, знан је и осталим племенима и мало му је равних. И једина му мана што је увек шворц. А не подноси, рецимо, ни његову образу, ни његову јуначком поносу, бити тако вечити шворц. Размишља он, размишља тако, па једног јутра, уздахну тако дубоко, да би тим уздахом целу Морачу могао усркати, уздахне и рекне:

— Од шворцљука горијех јада нема! — па дочепа свој бојни јатаган, па на Цетиње те као хала навре у банку.

— Добри ви дан, банчини синови!

— У добри час доша! — отпева му благајник, кроз ону благајничку рупицу.

— А да је у добри час, па ни по јада, ну у зли час дођо'.

— А што је Шпиро?

— Да ми даш мало пара.

— А нашто да ти дам?

— Па, ево, на ови јатаган. Рекоше ми доле на чаршији они лацмани, даћеш ми пара на ови јатаган.

— Може, Шпиро, може. Ево ови јатаган да оставиш овде у рем, па ћу ти дати једну фиорину.

— Што збориш, никоговићу ниједан?

— То што ти кажем!

— А знаш ли ти да је то јатаган Шпира Цуца?

— Знам.

— А знаш ли, црн ти образ, што вреди тај јатаган у руци Шпира Цуца?

— Знам.

— Е, кад знаш, ће ти оде ум, а ће душа, кад ми 'теде натоварит једну голу фијорину. Знаш ли, море, да је ови јатаган пошјекао шеснаест турскијех глава на Румији, па зар за њега да даш једну фиорину?

— Знам, Шпиро, ама је стари, ето га и рђа спопала!

— Није то рђа, рђо од рђаковића, него је то турска крв! Него да даш двије фијорине.

— Не може, Шпиро.

— Ја л' ће да може, ја л' ће ови јатаган посијећи и седамнаесту главу.

И благајник, хоће неће, да Шпири две фијорине.

А мало затим упаде у банку Јоко Пипер. Донео меницу на есконт. Платио тамо на Локанди не-

ком, те му написао парче хартије, па га донео у банку.

— Добро ви јутро, јунаци! — раздра се још с врата гласином, каквом се само Пипер може раздрати, а чиновници сви на оне рупице, поздрављају га.

— А што сте се забили те чкиљите као миши кроз рупе? А није ли то срамота за црногорску ћецу, крит' се тако од свијета. Што не изиђете на свијет и на мегдан, него ка миши?

— Па тако је ред, Јоко. А шта би ти?

— Па ја би мало пара, на ову хартију.

— Не може Јоко! Овде мора да се потпишу јоште двојица.

— Е, што ће то?

— Па тако, да ти буду јемци!

— Што велиш? А знаш ли ти ко сам ја, знаш ли, чоче?

— Како не бих знао?

— Па зар за мене неко да јамчи? Цијело племе пиперско стоји за мном, јамче за ме сто и два наест пушака. Знаш ти добро, што је и ко је Јоко Пипер.

— Знам, али не може без тога.

— Еј, тешко нама и до Бога, кад и то доживесмо да за Јока Пипера треба неко да јемчи, кад је мало цијело једно племе.

И тако Јоко не доби паре.

Или, замислите, на пример, једног Мартиновића, дигао новац на меницу, па потрошио, као што би сваки јунак потрошио, а дошао рок и прошао и отишла меница на извршење. И једнога дана, видиш, извршитељ се пење уз планину, те пада под кулу Мартиновића и хоће да узме у попис ствари.

— Што велиш? — пита га Мартиновић.

— Па то, да ти узмем ствари.

— А, жљи ти дан данас свануо, рђо лацманска! Зар ти да разориш ово гнијездо, ће се толики соколи ижљегоше. Зар ти да ми разориш огњиште? На ову су кулу наилазили и грђи од тебе, одбио сам ја и самога Мехмед-пашу скадарскога, па ћеш ти, уљо од уље, да ми удариш на образ!

Па дохвати са јексера пушку, тресну је у ваздух и даде абер те се цело племе Мартиновића дочепа пушке и потече на кулу.

Тек видиш мало после, а низ цетињско поље спустио се извршитељ па све по два корака хвата у један и скаче јуначки, мислиш соко лети па бира где ће пасти на Цетиње. А за њим се надало племе Мартиновића, пред њима онај чија је меница протестована, разглавио вилице и кликће ка' соко:

— А, Никац, а, Јово, а, Перо, а, Мартиновићи, соколови, потеците за мном, да нам не утече рђа од рђаковића! Предајте ми га жива у руке, ја ли жива, ја ли му одсијеците нос и уши, те да више не насрће на туђи дом и не разорава туђе гнијездо!

А соко извршитељ, на тај бојни усклик, исплази језик, те потеци још брже.

Ето, тако ће од прилике манипулисати Црногорска банка. Ја не знам како би друкче.

Народни празник

Одвојено од црквених и одвојено од државних празника, сваки народ има и свој народни празник о коме прославља победу народних идеала или народне свести. Такви су празници код Талијана на пример освојење Рима, у коме ни данас нису освојили папу; код Руса дан ослобођења мужика који ни до данас нису слободни; код Мађара дан прогласа либералних закона који и данас не важе за немађарске народности; а код Турака дан прогласа устава, овога истога под којим и данас у Турској цвета слобода.

И ми смо имали ваздан некаквих народних празника, али се они код нас никако не могу да одрже. Или се они не држе, или их ми не држимо, тек некако код нас то не иде као код других. Ми их мењамо сваке политичке сезоне, као што је ред мењати ствар која изађе из моде. Не допада нам се, рецимо, тај и тај празник, а ми лепо указ па напоље из државне службе. Тако смо истерали досад из државне службе Цвети, па смо истерали 6 април, па 22 фебруар, и да је Бог дао нешто да је у нашим рукама васељенска патријаршија, ко

зна како би се по нама провели многи и многи свеци. Ја верујем да би досад већ и свети Никола био у пензији и шетао почетком сваког месеца по парку министарства финансија под руку са каквим начелником или порезником, жалећи се на скупоћу и зла времена. А већ другим свецима, онима млађим по рангу и по годинама службе од светога Николе, и да не говоримо.

Али и поред тога нашег указног укидања празника имамо ми један празник који никако не укидамо и којим управо прослављамо победу народних идеала и свести. Тај празник наш, то су ови наши избори! Нема брате Србина од Дрине па до Тимока и од Авале па до Копаоника, а да се овоме општенородном празнику не зарадује од срца као највећем годовном свецу. И шта су Божић и Ускрс према овим нашим Светим Изборима. О Божићу се радујемо рођењу Исуса Христа, а о Ускрсу црвеним јајима, а у овоме нашем народном празнику спојене су обе те радости уједно. Место јаја ми се куцамо куглицама и радујемо се рођењу новог народног посланика.

Па онда, о Божићу и Ускрсу миримо се ако смо с ким завађени, обилазимо родбину и кумове и ижљубимо се међусобно, честитајући велике божје празнике. А о овоме нашем народном празнику, напротив, завађамо се с ким стигнемо; са родбином се покрвимо, кумове нагрдимо уздуж и попреко, па прослављамо празник избора у љубави

и у весељу са својим партиским друговима, тако да и самом Богу пођу сузе на очи од милине.

Па онда, шта су Божић и Ускрс, свега три дана трају, те се човек и не одмори честито. А о изборима, брате, дигну се руке и од посла и од куће читав месец дана, па се одмориш као нико твој. Па и иначе ови избори у свему личе на сваки други божји празник, има и мрса, има и јела, има и пића, а ако се баш и не иде у цркву, иде се на исповест и слушају се ревносно проповеди. Не звоне, истина, звона, али се удара у клепетуше и у старе канте чим улицом прође противнички кандидат. Не залази, истина, поп са бакрачетом од куће до куће, али зато дође срески начелник и писар и претседник општине и редом сви те обилазе.

Па још ко од нас уме да се нађе ових изборних дана, стига њему. Веле, пријатељ Јоса, из не знам ког села, зашао био прошлих избора па на све зборове. Гдегод чује да се држи партијски збор, а он потегне па одстоји збор, и као што би, рецимо, у цркви после службе пришао да узме нафору, тако би и овде прилазио за чашу и пио би, Боже ме прости, тако душмански као да му се син жени.

Бадава га људи и из једне и из друге и из треће странке окупили да се изјасни; аја, пријатељ Јоса вели:

— Има дана, изјаснићу се!

Најзад једног дана била два збора у среској варошици, један владине странке, а други опозиције. Стао пријатељ Јоса на раскршће, па се домишља на коју ће страну. Не би хтео човек као да се замери никоме. И да се не би замерио, оде лепо до пола на један збор, а од пола на други. Е, ту се сад даље није могло, морао се изјаснити. Кад су се свршили на подне зборови и испило што се имало испити, окупили људи пријатељ Јосу да каже шта мисли.

— Ето, сад си био на оба збора и чуо си па умеш пресудити и одредити. Реци нам шта мислиш?

— Па, — отеже пријатељ Јоса и чеше се за уветом — како да вам кажем. Ја сам пресудио, пресудио сам, не могу рећи да нисам пресудио.

— Е, па реци.

— Ево, браћо, како ја мислим. Они онамо (опозиција) боље говоре, а ови овде (владина странка) точе боље вино.

И ето тако, као овај мој пријатељ Јоса, многи и многи још пресуђују. Једнима се допадају говори и разлози у њима изнети, а другима вино, и цела се Србија данас бори између разлога и онога што о изборима може да зграби.

Па зар то није леп и весео празник и зар му се са разлогом не радује сваки добар Србин?

Пред догађајима

„Ми смо пред догађајима” почињу последњих дана своје чланке наши листови, а завршавају их са: „Догађаји су пред нама!”

„Догађаји су на догледу” узвикују страни листови.

„Догађаји ће нас изненадити” веле једни.

„Нас неће догађаји нимало изненадити” веле други.

И тако се већ два три месеца једнако говори о догађајима и једнако се очекују. Ја не знам да ли свако од нас верује, али ја верујем у те будуће догађаје који су на прагу. Некако сва атмосфера, све што се догађа око нас и код нас, казује то.

Аустрија мобилише, у Турској ври, Бугарска припрема „маневре” а ми — пишемо указе. Верујте ми, то је врло тачан и поуздан знак. Кад год се нешто крупно имало десити на Балкану, увек су се ти знаци као претходни јављали, т.ј. Аустрија је мобилисала, Турска је врила, Бугарска је „маневрисала”, а ми смо писали указе.

А најзад и зашто не бисмо писали. Нису догађаји ваљда тако луди, па да груну сад, за време бањске сезоне. Знају они да није ред узнемиравати људе кад се одмарају.

То не говорим ја на памет; о томе сам се уверио. Чим сам чуо да су догађаји „врло близу“, ја сам се на све стране почео распитивати: где су? Хтео сам да их нађем и да проговорим као човек са њима реч две.

Потрчим једном државнику и запитам га:

— Је л' те, молим вас, би ли ми ви могли казати где су догађаји?

— Врло близу, господине, врло близу.

Одем другом државнику па га упитам:

— Је л' те, молим вас, би ли ми ви могли казати где су догађаји?

— Догађаји су, господине мој, тако рећи пред вратима.

Лако ми је дакле било отшкринути врата и провирити мало напоље. А оно напољу ништа, све ситнице: Турска ратује са Италијом — ал' шта се то нас тиче; у Арбанији револуција и устаници заузели већ све вароши око наше границе — ал' шта се то нас тиче; у Хрватској пошто су осудили људе и жене, сад почели да суде децу — ал' шта се то нас тиче; у Војводини Мађари појели једино право које је Србима заостало — ал' шта се то нас тиче; у Аустрији нагомилали војску на турску границу и, разуме се, то се нас не тиче,

нагомилали је и дуж наше границе, ал' то нас се још мање тиче.

А кад смо већ ту, пред вратима, рекох: хајд' да проговорим реч две са тим догађајима, те да се бар својим ушима уверим о њиховим намерама. И тај је разговор овако текао:

Ја: Је л' те, море, догађаји, па ви се одигравате ту пред нашим вратима, а и не питате: је л' то нама пријатно?

Догађаји: Па шта имамо да вас питамо, ми се развијамо независно од вас.

Ја: Па добро независно, ал' то није ред и није учтиво од вас, да лармате пред туђим вратима. Таман ми, Србија, легли после ручка мало да спавамо, а ви надигли толику ларму.

Догађаји: Па ви се пробудите.

Ја: Јес', за вашу љубав да се пробудимо, није него још нешто.

Догађаји: Па доста сте спавали.

Ја: Гледај ти њих како су разуздани и неучтиви! Као да ћете ви нама одређивати докле ћемо и колико ћемо спавати. Немојте да узмем метлу па да вас све разјурим.

Догађаји: Немојте, молим вас.

Ја: Е, кад молите, то је друга ствар. Можете се и даље одигравати пред нашом кућом и пред нашим носом, али немојте толико да лармате.

Догађаји: Ви ваљда волите мир и тишину?

Ја: Не то, али смо у послу.

Догађаји: Важном послу?

Ја: Та дабоме важном; пишемо указе, премештамо и унапређујемо своје пријатеље и своје рођаке.

Догађаји: Е, кад је тако, ми ћемо, догађаји, чекати док ви посвршавате те послове.

Ја: Хвала вам.

Догађаји: На мало.

И после овога искренога разговора растали смо се као најбољи пријатељи; још су ми „догађаји” пожелели до виђења.

Status quo

Мој пријатељ покојни Илија Ракић врло је лепо живео са својом женом све док не уђоше у моду ови женски шешири са великим ободом. Кад ми се једном приликом жалио, он ми је то овако објашњавао:

— Пре, брате, били куси шешири, па кад шетам са женом, а ја видим где гледа она. И док су ти шешири трајали, морам признати, гледала је увек у земљу, ал' откако изађоше ови шешири са широким ободом, нисам је могао контролисати и, дабоме, онда је могла гледати где је хтела. Ето, одатле поче међу нама други живот, па нас одведе и у конзисторију.

И ви нећете веровати шта је све и колико патио мој пријатељ пред конзисториским вратима.

Пође најпре своме пароху, као што је то већ ред у бракоразводним парницама и поче му се жалити на несносан живот у кући.

— Ово се више не може трпети — вели он свештенику — оно више није кућа него пакао. Свађамо се, черупамо се, мрзимо се па, бога ми, и тучемо се. То се више не може издржати.

А парох размишља, преврће књиге инџијеле, студира кобајаги, па му донесе решење којим се упућује на даљи брачни живот.

— 'Ајд, мисли у себи мој пријатељ Илија, ваљда му је такав ред.

И, покоравајући се томе реду, сноси и даље стрпљиво беду и невољу која га је снашла. А кад прође неко време, и кад муке дођоше у подгрлац, а он оде опет пароху.

— Не може, па не може! — вели му очајно.

— Упућује се на даљи брачни живот! — вели му парох, пошто је опет разгледао књиге староставне.

Он се врати са женом кући и „наставе брачни живот”, како се већ да наставити брачни живот после два мирења. И кад су већ, практикујући брачни живот, полупали по кући све тањире, рантљике и огледала, обрате се и по трећи пут пароху.

— Не иде више ни дана! — вели он.

— Ни сата! — додаје његова жена.

А парох их упућује на конзисторију и, разуме се, док се конзисторија састане, размотри, размисли, пресуди, дотле ће они и даље морати продужити заједнички живот, све док не полупају све од кућног намештаја што се да још полупати.

Стоје они тако пред конзисториским вратима један месец, стоје два и три, стоје и чекају и најзад их зовну унутра и почну их саветовати да и даље продуже заједнички живот. Бадава грешни

Илија вришти и буса се у груди и чупа косе и доказује да се у оној кући не може више живети, опет конзисторија вели:

— Упућујемо вас на даљи заједнички живот.

Е, сад вас молим, реците ми сами, зар овај европски Status quo на које нас Балканце осуђују стално европске конзисторије, кад се преведе на српски, не личи у свему на оно: „Упућујемо вас на даљи брачни живот”.

И ми смо, сваки за се или сви заједно, најпре отишли пароху, каквој Сили која нам је најближа, и пожалили се:

— Оно се на Балкану не може више трпети, оно није више кућа, оно је пакао. Свађамо се, черупамо се, мрзимо се, па бога ми и тучемо се. То се више не може издржати.

А дотична сила размишља, преврће књиге инџијеле, студира кобајаги, па тек вели:

— Status quo!

Ми Балканци натоваримо то Status quo на леђа и вратимо се кући, мислећи као такав му је ред. Па кад прође неко време, ми хајд' опет пароху:

— Не може, па не може!

— Status quo — одговара парох, пошто је опет разгледао књиге староставне.

И ми се вратимо кући на продужење „Status quo-а”. Сад настаје оно исто што и у Илијиној кући. Не ломимо до душе тањире, рантљике и огледала, али палимо куће, убијамо људе, бацамо

железнице у ваздух, па кад све то свршимо, а ми опет хајд' пароху:

— Не иде више ни дана ни сата!

А парох нас упућује на европску конференцију и, разуме се, док се та конференција састане, размотри, размисли, пресуди, дотле ћемо ми и даље практиковати „Status quo“ све док не разоримо све мостове, док не порушимо све богомоље, док не дигнемо у ваздух све железнице и док не предамо пламену све вароши.

И тад, отићи ћемо понова пред европску конзисторију и она ће ствар узети у озбиљну оцену и опет ће нам посаветовати: Status quo.

Ја знам и крај свему томе. Десиће се оно што се десило и са покојним мојим пријатељем Илијом Ракићем. Издржавао је док је могао муке и невоље, жалио се, тужио се, борио се, носио се, па је најзад и малаксао. Једнога је дана пресвиснуо, отерао га је у гроб заједнички живот. На надгробном споменику му и сад пише: „Овде почива Илија Ракић. Он је смрћу постигао оно што му је требало да би могао живети”.

Тако ће исто бити и са нама Балканцима. Подносићемо ове муке и невоље, жалићемо се, тужићемо се, борићемо се и носићемо се, али уједно и изумираћемо, расељаваћемо се и разоравати огњишта своја. И једнога нас дана неће бити више, а

на нашој крстачи писаће: „Овде је живео један народ, али је умро од Status quo-а”.

Тако ће то бити и тако је увек бивало, кад год су сити гладнима препоручивали: „Не једи!” а пијани жеднима: „Не пиј!” и бесни беднима: „Трпи!”

После једне бербе

Наша је земља богата и роди свакојаким родом и плодом толико да нас и исхрани и претекне за извоз у туђину. Најважнији продукти наши, т.ј. они који доспевају у толикој количини да могу и нас задовољити и извести се на страну, јесу: жито, јечам, кукуруз, јабуке, крушке и ордени.

Сви ови артикли, нарочито кад је плодна година, представљају знатне количине производа који се обично објављују у „Српским новинама.” О кукурузу, жити, јечму, јабукама и крушкама можете читати на трећој страни новина; о орденима међу указима, на првој страни.

Али како производња ордена и њихова берба с године на годину све више расте, то неће бити никакво чудо ако и тај артикал једнога дана пређе на трећу страну Српских новина. И тада још можемо међу берзанским вестима читати и овако нешто:

Тражено ордена	742
Нуђено ордена	262
Подељено ордена	324

И што је главно, та би рубрика била стално међу берзанским вестима, јер код нас у Србији могу оманути и жито и кукуруз, може подбацити и воће и бостан, али ордени никад подбацити неће; њихова је тражња сигурна.

Приликом такве једне орденске бербе пало ми је у очи једно одликовано име које никад дотле у животу нисам чуо. Рекох, баш ћу се наћанити да се пропитам: који ли је ово човек и какве су његове заслуге због којих је одликован?

Рекох и учиних.

Ал' немојте мислити да је то у Србији тако лак посао пронаћи заслуге некога који је одликован!

Отишао сам најнадлежнијем, самоме г. министру. Ако ми он не буде могао дати објашњења, да ко ће!

— Молим вас лепо, господине министре, за једно мало обавештење. Међу одликованима последњим указом, налази се неки Сима Саватић. Можете ли ми објаснити ко је тај човек?

— Сима Саватић? Први пут сад чујем то име, господине.

— Па он је одликован на ваш предлог?

— На мој предлог?

— Да, извол'те званичне новине, па се уверите.

— Јесте, одиста, на мој предлог. Али, видите, биће да је тај Саватић био на списку који ми

је донео начелник. Значи да га он зна и извесно ми га је он и препоручио.

Опростих се од г. министра и одох г. начелнику.

— Молим вас лепо, понових му целу горњу фразу, така и така ствар, па сам дошао да вас питам ко је тај Сима Саватић?

— Сима Саватић, учини изненађен г. начелник, први пут сад чујем то име.

— Па он је одликован на ваш предлог.

— Не чиним ја предлоге него г. министар.

— Да, али г. министар вели да сте му ви поднели списак!

— А, списак, да, да, сећам се. Тај је списак мени поднео, видите, г. секретар.

— Тако, онда од њега се најбоље и могу извести?

— Да, само од њега.

— Хвала.

Отишао сам и г. секретару који ме је врло љубазно дочекао и на моје питање, је ли он поднео списак за одликовање г. начелнику, рече:

— Да, да, ја сам.

— Па да ли вам је познато, зашта је у ствари одликован Сима Саватић?

— Први пут сад чујем то име! — изненади се секретар.

— Па ви сте га унели у списак.

— А, списак? — узе да се буну г. секретар.
— Па, знате, тај списак нисам ја градио, то су тамо писари. Г. Сава писар...

— Тамо дакле, г. Сава писар?

Отишао сам г. Сави писару и он ми одмах признаде да је он израдио списак.

— Ех, врло добро — ускликнух ја — онда ћете ви извесно знати зашта је одликован Сима Саватић?

— Не знам, господине.

— Па ви сте га унели у списак.

— Да, али ми је то наредио г. секретар.

Одем г. секретару и он се сети, али рече да му је то наредио г. начелник. Одох начелнику и он се сети, али рече да му је то наредио г. министар.

Одох понова г. министру.

— Дакле, излази на крају крајева да сам ја наредио?

— Да, г. министре.

— Вероватно, врло вероватно. Само, уколико се сећам, ја сам то наредио на основу једне приватне препоруке. Биће да је начелник добио неко писмо.

Начелник рече: Биће да је секретар о томе добио неко писмо.

Секретар рече: Биће да је Сава писар добио о томе неко писмо.

И тако никад краја. Морао бих се решити да

неколико дана шетам као шеталица између министра и Саве писара па ипак никад ништа да не сазнам.

Стога сам се решио на најкраћи пут. Отићи ћу самоме Сими Саватићу и питаћу га, зна ли он зашта је одликован.

Иако је то била врло тешка ствар пронаћи Симу Саватића, ипак сам га ја након неколико дана трагања нашао.

— Јесте ли ви, господине, Сима Саватић?

— Јесам.

— Јесте ли ви одликовани Сима Саватић?

— Јесам.

— Е, врло добро, ја вас и тражим. Хоћете ли бити тако добри да ми кажете: је ли вама познато зашто сте одликовани?

— Јесте! — одговори он поуздано.

— Врло добро — кликнух ја усхићен. — Кажите ми, молим вас, кажите ми зашта сте одликовани?

— Па по списку.

— Како по списку?

— Дошао сам на ред.

— Ама како, молим вас, ја вас не разумем?

— По књизи крштених.

— Ама молим вас, господине Симо, будите јаснији?

— Па по књизи крштених, пре две године био сам регрутован, а сад сам одликован.

— А! — плеснух се ја по челу — дакле ви мислите да у Србији као год што мора свако одслужити војску, тако исто мора носити и декорације?

— Па да.

— И ви мислите да се код нас дају ордени по књизи крштених, па ко дође на ред?

— Па дабоме!

— Е, врло добро и — хвала вам на обавештењу.

Српски Тиса

Биће да разнолики обичаји појединих народа зависе највећим делом од климатских односа, који у дотичној земљи преовлађују. Тако, на пример, ја не знам како другаче да протумачим мађарски народни обичај избацавања народних посланика из парламента до просто климатским односима који у тој земљи владају. Мађарско политичко сунце — које се у астрономији зове Беч — кад дође у подневицу, тако страшно припржи мађарске мозгове да опозициони посланици просто осећају потребу да буду избачени на чист ваздух. И онај фамозни Тиса служи у ствари као неки апарат за расхлађивање.

А да видите, ако ћемо по души, мени је тај Тиса, преставник мађарских народних обичаја, чак и симпатичан. Он тако просто и једноставно решава ствари око којих се код других народа море и ломе највећи умови. Опозиција је противна извесном владином предлогу, дај полицију овамо, избаци опозицију из скупштине, па изгласај мирно и безбрижно владин предлог. Има ли чега простијег и једноставнијег?

И толико сам пута, ових дана, читајући телеграме из Пеште размишљао о томе, како би врло корисно било за наш српски парламентарни живот, када би и ми нешто могли да имамо једног Тису. Зар не би он много и много допринео да парламенат правилно функционише.

Само, да се разумемо.

Код нас нису такве прилике као у Пешти. Тамо омета правилну функцију парламента то што сви посланици хоће пошто пото да дођу на седницу; код нас међутим омета правилну функцију парламента то што наши посланици неће да долазе у седнице. И према томе, док Мађари имају потребу за једним Тисом који ће избацити посланике из скупштине, код нас би био потребан један Тиса за убацавање посланика у скупштину. Другим речима, као што Мађари имају једног унутрашњег Тису, за нас би душу дало кад би имали једног спољног Тису.

Функција нашег Тисе, према томе, била би да зађе по Београду, евентуално да путује и по унутрашњости, да силом жандармерије и војске збира народне посланике и да их убацује у скупштину, како би се једном обезбедио кворум те скупштина омогућила да ради.

Тада, када би то било, телеграми из Београда који би се штампали у страним листовима, гласили би овако:

„Београд 14 марта. Српски Тиса са једним батаљоном војске и целокупном жандармеријом опколио је јуче пре подне министарство привреде, где су се у чекаоници министровој били искупили посланици који очекују концесије. Тиса је посланике најпре позвао да се сами предаду, па кад ови то нису хтели, он је наредио напад. Жандарми су ушли у зграду и отуда силом износили једног по једног посланика и односили га у скупштину и убацивали га. На тај је начин створен кворум и скупштина је отпочела рад”.

Тако би, разуме се, тај наш Тиса залазио и по осталим министарствима; у министарству унутрашњих дела где се збирају посланици који премештају капетане, па у министарству финансија где се збирају посланици који аконтирају дијурне, па... по свима министарствима и по свим надлештвима где се посланици радије збирају но у скупштини.

Ситуација

Као год што свака жена коју сретнете болује од нервозе, а свака друга од мигрене, тако видите и ми отприлике патимо од ситуације. Видите, весела вам жена и цвркуће по кући као да ће сутра у бању поћи, а кад пред вече, тек наслонила главу на руку, преврће очима и тешко уздише.

— Шта ти је? — питате је.

— Мигрена, боли ме глава, хоће да прсне.

Е, тако, видите, и ова наша весела Србијица, мало мало па тек наслони главу на руку, преврне очима и тешко уздане.

— Шта ти је? — питате је.

— Ситуација, — вели вам — опет ме спопаде ситуација!

И одиста, ситуација је наша стална, наша стална заразна облест. Таман мислите, излечили смо се од једне и придигли се мало, а оно спопадне нас нова ситуација. И, разуме се, као свака тешка болест, и ситуација повлачи за собом вазда компликација, те често пута нас и забрине и снужди, поред свега тога што смо ми врло јаке грађе, те смо већ многе и многе ситуације преболовали.

Кад би ме питали којој болести је најсличнија та наша болест, ситуација, ја вам не бих умео тачно да одговорим. Она је, на пример, донекле слична инфлуенци због несвестице која нас приликом разних ситуација хвата, па је слична и мигрени због главобоља које нам разне ситуације задају, а слична је и грчевима, јер збиља наиђу и такве ситуације које нам чупају утробу и због којих се превијамо и завијамо као удовице на седмодневном парастосу.

Проучавајући ту државну болест, названу ситуација, ја сам дошао до уверења да се она појављује у оба вида, то јест и као спољна и као унутарња болест. Зато ћете често чути да патимо час од унутарње а час од спољне ситуације, па се према томе разнолико и лечимо. Ако болујемо на пример од спољне ситуације, тада нам преписују или хладне крпе или трљања или топла купатила, а ако болујемо од унутарње ситуације преписују нам или изборе, или да прогутамо какав зајам, или ма што тако што радикално лечи.

И ма да сам напред нагађао којој је болести наша државна ситуација најсличнија, ипак бих рекао да је грчевима. Не по томе што нас мучи и што се због разних ситуација превијамо и увијамо као црви, већ због тога, што те наше државне грчеве стално прати — криза.

Причао ми је лекар пријатељ како му је дошао сељак да га лечи.

— А шта ти је, пријатељу? — запитао га је овај.

— Имам много столице! — пожалио му се сељак.

Е, видите, то би могли да одговоримо и ми за ове наше кризе, које су већ дијаретичне и које долазе од грчева које нам задају ситуације.

— Имамо много столице! — могли би и ми рећи, и када би рекли, ми би одиста сушту истину исказали. Јер да немамо тако много столица, као што су на пример министарске, па саветничке, па посланичке столице, онда можда не бисмо ни боловали тако често од кризе нити би нас грчеви ситуације мучили толико по стомаку.

У овом моменту, ми опет имамо једну нову ситуацију, и према дијагнози коју су поставили лекари, утврђено је да је то унутрашња болест. Изгледа чак да није обична, већ тешка ситуација. То се да закључити по томе што се око болесничке постеље искупила цела породица, и радикали и самосталци и напредњаци и националци, и брижно се саветују. А билтени, који се сваки дан издају, наговештавају да је болест озбиљна. Ево, примера ради, само неколико билтена од неколико последњих дана:

Београд 17 априла: Ситуација врло озбиљна и доста тешка, праћена сталним грчевима. Температура још нормална.

Београд, 18 априла: У ситуацији стално је знојење, температура се попела нагло.

Београд, 19 априла: Знојење је врло велико, трзавице сталне, температура променљива, криза неизбежна, забринутост општа.

И кад вам тако гласи билтен на сам дан отварања Народне скупштине, онде већ можете мислити како је у ствари. Отуда ћете и видети како су се растрчали сви ближи и даљи рођаци, сви радознали људи, политичари и новинари, те нервозно распитују:

— Шта је, како је ситуацији?

— Па... има изгледа, уздамо се у Бога, нису све наде изгубљене! — одговара вам ситуацијин најближи рођак, члан владине већине.

— Шта је, како је ситуација? — питате самосталца.

— Никаква, нема никакве наде. То није обичан назеб који је влада сад задобила, па да га истера једном кијавицом, него ово је, брате, назеб до костију, од кога ће вући реуматизам целог живота.

— Шта је, како је ситуација? — питате напредњака.

— А како ће јој и бити кад је целог живота сама себи о глави радила. Не гледа шта једе него само ждери, ждери, ждери. Е, па то се једног дана мора да плати.

— Шта је, како је ситуација? — питате националца.

— Никаква, не ваља, већ је у агонији.

Али по свима знацима и свима казивањима излази на крају крајева да ситуација пати од назеба у стомаку. И вероватно мораће као последње средство узети штогод на чишћење. Дај Боже да бар после тога добијемо чисту ситуацију.

„Полиција трага“

Не знам зашто, али кад год на крају какве полицијске вести прочитам већ облигатно „Полиција трага“, а мени то личи на оно „Бог да га прости!“ што се стално понавља у белешкама које носе наслов „Читуља“.

А готово и да нема разлике између тих двеју фраза, јер одиста се код нас може рећи: „Бог да га прости“ за све оно, за чим полиција трага.

Некада још, док сам био наиван — а то је тако давно било — и док сам веровао у то „полиција трага“, рескирао сам и сам једном приликом да се тим трагањем користим. Украли су ми били сат, којим се ја нисам никад у животу служио, али који је био скупocen те је тиме у очима многих и самом мени давао извесну вредност.

Ја сат уопште не волим, некако ми та направи сецка живот наситно, и сваки онај куцањ који обележава секундиће изгледа ми да је куцањ малога чекића који одваљује и одроњава парче по парче мога живота. Нашло се људи, међутим, ко-

јима је уво навикнуто на куцање топчидерског камена, те им је сметало куцање мога сата. И како су ми ти људи одузели један део моје сопствене вредности, и то оне текуће, чаршијске вредности, то сам се кренуо у полицију да тражим заштите.

У чађавом и кривичним задахом испуњеном ходнику, затекао сам жандарма који је читао уводни чланак из једног опозиционог листа. Нисам хтео да узнемиравам човека, који се тако предано спрема за политички живот, коме ће се посветити чим одслужи рок у жандармерији. Тек кад сам видео да је завршио чланак, обратио сам му се тронутим гласом оних који од власти траже заштите.

— Ја сам покраден, па бих вас молио да ме упутите чиновнику који је специјалиста у крађама.

Жандарм ми показа прстом на једна врата која се отворише и ја се нађох пред једним господином, који је својом спољашношћу казивао да је дорастао — још за једну класу. Из његових је очију вирила реч „истрага“, а његова проницавост избијала је из врха шиљатог му носа као електрична варница.

— Господине — почех ја своју жалбу — овога тренутка један несрећник завукао је руку у мој цеп.

— Па? — учини полицајац.

— Па то, завукао је руку у мој цеп и украо ми златан сат.

Полицајац ме погледа искоса, из врха његовог носа сену једна електрична варница, а у очима му се понова исписа реч истрага.

— И ако би ви или ваши органи пожурили — наставих ја — лопов би се још могао ухватити. Он је још тамо, на лицу места, ја бих вам га могао прстом показати.

— Е, господине мој — узне сад реч полицајац — кад би то тако ишло, као што ви мислите. Ствар није обична...

— Јесте — охрабрих се ја да тврдим — ствар сасвим обична.

— Седите, молим вас, да вам објасним.

Потчињавајући се обичајима који су већ озакоњени у српским канцеларијама, сео сам очекујући да ме понуди кафом.

— Видите, господине мој, — настави полицајац зналачки и узне маказама да сецка наситно нечије саслушање, које му се при руци нашло — то није проста ствар. Лопов се може ухватити само тако, ако се на тај случај правилно примене сва средства која нам даје бертилонажа за такве случаје.

— Али, господине, ено га лопов још тамо, на лицу места, ја вам га могу прстом указати.

— Чекајте! — узвикну полицајац нервозно, као човек коме прети опасност да изгуби ред мисли — прво и прво: претпостављајући да је он завукао руку у ваш џеп, несумњиво је, да је он морао оставити на вашем прслуку и траг својих прстију.

Оно што би прво требало учинити, то је фотографисати ваш прслук. Тиме ћемо ми фотографски добити отисак његових прстију. То би већ био траг који даје поуздане могућности за почетак истраге...

— Али, господине, ено га лопов...

— Затим, господине мој, — настави он без забуне — лопов је морао на ономе месту где је извршио крађу, оставити трагове својих стопа.

— Ено га он цео тамо...

— Чекајте, молим вас. Он је дакле морао оставити трагове својих стопа. Те трагове такође ваља фотографисати и то би био други податак који би могао дати правац истрази.

— Па добро, а како ћу ја да дођем до свога сата?

— Само тако, ако на ствар правилно применимо сва средства која нам даје бертилонажа за такве случајеве. Дакле, изволите ви... да... овај, изволите у ову другу собу да се саслушате и...

— И онда?

— И онда, ми ћемо одмах предузети истрагу.

Отишао сам у ону другу собу, где је један практикант почео најпре да ми говори о малим платама и скупоћи намирница, и пошто сам са тешком муком скренуо реч на ствар ради које сам дошао, успео сам да будем саслушан.

Разуме се док ми је искусни полицајац објашњавао своју теорију о бертилонажи, лопов је у-

макао. Он је чекао, колико је ред и учтивост захтевала да после извршене крађе причека полицију, па кад му је досадило, а он отишао, и, држећи се и сам теорије о бертилонажи, оставио је прописне трагове својих стопала на месту где се десила крађа.

Али, како мени нису требале његове стопе већ мој сат, дигао сам се сутрадан поново у полицију — специјалисти, да га запитам шта је урадио, и је ли колико успео?

Он ме погледа погледом тако својственим српским чиновницима, из кога је вирила цела целцата фраза: „Но, јесте ли чули, па ви сте већ досадни!” — и на моје питање: шта је са сатом, одговори значајно:

— Полиција трага!

Сутрадан отишао сам опет да ми се каже: „Полиција трага!”

Прекосутра отишао сам опет да ми се каже: „Полиција трага!”

Они који болују од реуматизма и они који имају какву муку код власти, радо се јадају и радо ће употребити сваки лек који им се препоручи. Мени препоручише да се обратим неком другом полицајцу, старешини другог одељења. Веле и он је врло спреман, био је о државном трошку на страни, као год и онај што се бави бертилонажом и, ако није бољи од њега, гори одиста није. Надао сам се да није доцкан, јер сам разабрао да се лопов

још бави у Београду, и крије се код једног свог пријатеља на периферији вароши.

Пријавише ме и њему и врата ми се брзо отворише. Преда мном је стајао, или боље рећи ја сам стајао пред једним господином који је био пљунути Шерлок Холмс. Личио ми је у том тренутку на мађионичара који само треба да мане руком, па да му из рукава покуљају истраге, открића, сензације.

Сви Холмсови одликују се обично тиме што и не сачекају да ви зинете и да им кажете чега сте ради дошли, већ вам они то из очију прочитају. Тако и овај, само што подиже главу, само што нам се сretoше погледи, и само што ме одмери од главе до пете, рече са највећим поуздањем:

— Хм! Знам шта је, одбегла вам је жена?

— А није — заустих ја — ено је код куће, прави мусаку и не мисли ме та мајци напустити олако.

— Хм! Хм! Хм! — учини Холмс, изненађен тиме што „први пут у животу” није погодио. — Дакле онда шта је?

Испричах му све по реду и заврших са оним: „И ако бисте ви или ваши органи пожурили, лопов би се још могао ухватити. Он је још у Београду; ја бих вам могао саопштити и где се налази.”

— Да, да, да... — понови неколико пута Холмс и поче добовати прстима по столу, а то би као

имао да буде тај свечани тренутак кад се у њему рађа комбинација. Наједанпут он поцрвене, искези лице и почеше да му се грче нерви; дочепа брзо мараму из џепа да у њу ваљда истресе идеју која је већ сазрела. Али место тога, он само урнебесно кину и запева једно дугачко а.

Најзад, кад је већ довољно промислио, он ми се окрете:

— Немогуће, немогуће, господине, ма какву озбиљну истрагу учинити, кад држава неће да жртвује више на те ствари. Ту би, видите, једино помогли полицијски пси. Они би, видите, сад омирисали вас...

— Али, господине, лопов је у Београду, ја знам где је, и само ако бисте ви или ваши органи...

— Пси би, видите, сад омирисали вас и онда, по том трагу они би се кренули у потеру. То је, видите, установа коју су завеле већ све модерне полиције. Нама недостају само пси па да будемо модерна полиција. А знате ли ви, шта значи пас у служби полиције? 'Ајд, кажите ми да ли ви знате шта значи пас у служби полиције?

— Не знам, ја само знам да је мени нестао сат.

— То је споредна ствар, господине, главно је овде да је већ крајње време да се и код нас примене тековине културних народа. Како ја сад, на пример, могу да ухватим лопова који је украо ваш сат, кад не располажем полицијским псима?

— Врло просто, господине, — дрзнух се ја да кажем — дајте ми једног жандара, а ја ћу му казати где се налази лопов.

— Ето, видите, како то није ништа поуздано. Међутим, кад бих ја имао пса, могао би лопов слободно и побећи.

— Па он ће и побећи.

— Нека бежи, молим вас, слободно нек бежи. Видите ли на пример ову тачку — и Холмс нацрта на полеђини нечијег саслушања једну тачку — то је рецимо лопов. А видите ли ову другу тачку — и он нацрта још једну тачку на самој ивици акта — е, то је рецимо пас. И лопов бежи, рецимо, овим правцем, бежи, бежи, бежи, бежи... — и изговарајући то, Холмс је вукао писаљком по актима неке гране које је увио у облик перече... — Е, добро, сад ја викнем псу „хоп!“ —

— Разумем ја то, господине, али како ћу ја да дођем до свога сата?

— Хоп! — узвикну још једанпут Холмс али, како је мојим несносним питањем већ био истеран из концепта, то спусти тон: — Ах, да... јест... хтео сам рећи, по тој вашој ствари, извол'те у ову другу собу да се саслушате.

И сад је настало све исто као и први пут! Док ми је Холмс објашњавао своју теорију о псима, док ме је практикант саслушавао, и док је отпочела истрага, док су ми три дана узастопце од-

говарали: „Полиција трага” — лопову је досадило чекати на полицију, те је напустио Београд и отишао у Земун.

Упутили су ме и на трећег, који је „особито вичан криминалним стварима”. Лопов је још био у Земуну, наде је још било. Тај трећи господин „особито вичан у криминалним стварима” бавио се питањем о реформи жандармерије. Морао сам издржати да ми прочита цео свој пројекат.

Бадава сам га ја усред читања чешће прекидао, узвикујући:

— Али, господине, лопов је у Земуну, и ако би ви или ваши органи пожурили...

Нисам могао успети. Он је читао, читао, читао: о жандармеријској школи, о слању питомаца на страну, о додацима полицијским чиновницима у Београду, о унапређењима итд.

И опет саслушања у другој соби и опет — „полиција трага!” Први дан „полиција трага”, други дан „полиција трага”, па трећи дан тако. А лопов чекао, чекао и чекао у Земуну неколико дана, чекао толико колико је уопште ред чекати полицију, па, кад му се досадило, отишао у Пешту.

Четврти од „вичних криминалних стварима” коме сам се обратио, уређивао је неки полицијски лист и читао ми је свој чланак. Лопов је отпутовао у Румунију...

Пети не знам какву је теорију заступао — лопов не знам где је.

А полиција међутим трага, озбиљно трага, и мога сата ни до данас нема, озбиљно нема.

Одсад, кад ми буду ма шта украли, чуваћу то као највећу тајну да откуд не дозна београдска полиција. Само се тако могу надати да дотичну ствар још и нађем.

Изборни епилог

Прошли су бурни изборни дани, борило се па се уморило. Сандуци са куглицама већ се враћају у Београд у свој магацин; листови који су на десет и петнаест дана пре избора поникли да проповедају „искрену реч народу” већ објављују свој привремени престанак; школске учионице које су готово по целој Србији биле биралишта, већ су проветрене и изрибане, а бесплатне железничке карте, којима се служила војска и војсковође, већ су престали важити. Ко је рањен рањен је, коме је разбијена глава разбијена му је, ко је ускочио ускочио је, а ко је прескочио прескочио је.

Дани већ почињу бивати обични; разговори у кафанама монотони, породични и трговачки и, је-два вас још потсети да су пре неки дан били избори, кад видите улицом каквог пропалог кандидата како иде погнуте главе као млада после суочења у конзисторији, или слушате изабранога како доказује да свест у народу још није изумрла, или чујете жалбу каквога кафеџије кога шаљу од не-

мила до недрага, а он не зна како и од кога да наплати народни цех, или затечете министре како већ по двадесети пут пребрајају изборни резултат, пребрајају га и од напред и од натраг, па им на исто излази.

А народ се, међутим, већ пребројао и то тако пребројао да сад тек крсна имена не знаш, те се никако не можеш да разабереш ко је чији и шта је ко. Неко је међутим рекао, чини ми се, да се избори могу сматрати као нека врста претакања народне свести, и, ако је тако, онда није никакво чудо што је резултат још тако мутан. То је обична појава после претакања, те треба причекати дуже времена да талог слегне.

А треба причекати и дуже времена да се мајка Србија, после овога нервнога напада који је стиже тако с времена на време, одмори и опорави. Јер збиља, ови избори кад наиђу, а мени то личи на нервни напад који је задесио мајку Србију и ја је чисто замишљам, после избора, повезане главе, како брекће и узима капљице од брома трипут дневно ради умирења живаца.

— Је л' тако, мајко?

— Па јесте...

— А како ти је сад, је л' ти боље, бонице моја?

— Боље? — одмане мајка Србија суморно главом. — Не може мени бити боље код овакве неваљале деце. Оволико узбуђење колико ја подно-

сим, не да се поднети. Па бар да ме штеде, кад знају да сам склона тој болести, него ме за време избора мувају у ребра, подносе ми песницу под нос и уопште тако поступају са мном као да сам им мађија, а не мајка рођена.

И како је болесницима пријатно разговорити их, то смо, рецимо, и наставили свој разговор, који би се даље овако развијао:

Ја: Па ипак, мајко Отаџбино, теби морају бити миле овакве појаве као што су избори, при којима се манифестује свест твоје деце?

Мајка Отаџбина: Како да није, ја сам увек била мишљења да су моја деца бистра и то не као други народи што, сиромашни у свести народној, манифестују исту једва једанпут у пет и шест година. Код моје деце свест се просто прелива па и мора сваки час да се манифестује.

Ја: Па јесте, то је врло лепа појава.

Мајка Отаџбина: Толико лепа појава. Ја чак мислим да мењам свој грб и место она четири оцила у четири кута крста да метнем четири куглице.

Ја: То је одлична идеја.

Мајка Отаџбина: И што је главно тачна, јер бих ја у сваки кут метнула по једну партијску куглицу, дакле националистичку, напредњачку, радикалну и самосталну.

Ја: А социјалистичку?

Мајка Отаџбина: Они и иначе не признају грб.

Ја: И тако би сви били представљени на грбу?

Мајка Отаџбина: Сва моја деца била би сабрана око крста.

Ја: Али би тиме био уништен онај симбол: „Само слога Србина спасава.”

Мајка Отаџбина: Тај симбол је већ одавно уништен, али би га овом приликом бар заменили новим који не би био само фраза већ сушта истина.

Ја: А како би гласила та нова реченица?

Мајка Отаџбина: „Куглица прави силата!”

Ја: Ето ти сад, па што помало на бугарски?

Мајка Отаџбина: Па зато, да то буде уједно одговор на оно њихово: „Сјединеније прави силата”.

Ја: То је лепо, то је врло лепо.

Мајка Отаџбина: И даље реформе ја мислим да изведем.

Ја: Баш сам радознао?

Мајка Отаџбина: Мислим да заведем гласање као обавезан предмет у основној настави; зашто не би деца већ од малена знала како треба гласати за Отаџбину.

Ја, Е, то је лепо.

Мајка Отаџбина: Па онда, могла би се и у војсци завести бар тромесечна обука у гласању.

Ја: Могло би.

Мајка Отаџбина: Па онда соколи, и они би се могли вежбати са куглицама.

Ја: Могли би.

— И онда, нека изволи још једанпут доћи каква анексија Босне и Херцеговине, кад ја изведем на границу шест стотина хиљада спремних и куглицама наоружаних гласача. Ама, ми ћемо да пуцамо — вели на пример Аустрија нама. Извол'те ви пуцати — велимо ми њој — ал' ми ћемо сви листом гласати против анексије, па да видимо онда шта ћете.

Ето, тако би отприлике текао разговор између мајке Србије и мене, а тај би разговор сасвим и одговарао приликама и моменту у коме смо. Ето пре неки дан баш, на неколико дана пре избора, отидем ја у кафану, наручим кафу и новине и келнер ми донесе један наш београдски лист и један бечки. Отворим ја наш лист и међу телеграмима, црњим и крупнијим словима штампани, прочитам овај телеграм:

Сарајево: Аустрија са највећом журбом и стално гомила војску на граници Новопазарског Санцака.

Отворим затим бечке новине и прочитам тамо овај телеграм:

Београд: У Србији се на свима крајевима држе партијски и изборни зборови. Влада, партиске управе и сам народ предао се искључиво бризи за изборе.

Је л' те, да та два телеграма тачно казују да смо ми потпуно спремни да једнодушно — гласамо против упада Аустрије у Новопазарски Санцак?

Између живота и смрти*)

Лечен не само зналачки, већ и са једном ретком усрдношћу: негован брижљиво од своје супруге и сестара Рускиња, које су своју негу још и удвостручиле, знајући да негују свога козака — г. Нушић је пребродо једну врло тешку и озбиљну кризу и вратио се са пута на који је био пошао, а који би га пут за увек одвео из наше средине.

Кад су већ минули дани опасности, посетили смо га, ма да је врло тешко допрети до њега... У белој, чистој, лепој постељи утонуо је болесни Нушић као дечко од дванаест година, толико га је температура испила.

— Једва ако имам око педесет кила живе мере — вели он сам за себе, — па онда смешећи се додаје: — Што нисте донели фотографски апарат; зар не видите колико сад личим на Гандија? А да би што више личио на Гандија, осудили су ме ле-

*) Приликом тешке Нушићеве болести јануара 1932 год.

кари на читаву недељу дана ћутања. „Ју, какав је то средњовековни режим!” — згранула се моја рођака госпа Зора, која недељу дана ћутања сматра јачом казном но кување у врућој води. Кад сам доктора упитао: Зашто је потребно толико да ћутим, одговорио ми је: зато што сам у своје време врло много говорио. По овом докторовом одговору рекао бих да у том његовом начину лечења има и интрига са стране.

— Како сам обавештен, г. Нушићу, ви сте неколико болести прележали овом приликом?

— Да, то сам учинио с обзиром на данашњу кризу. Зашто бих ја лечио једну по једну болест! То би ме скупље коштало. Овако сам скупио у једно неколико болести, па их о једном трошку лечим.

— Прележали сте, веле, три тешке болести?

— Да, запаљење плућа, астматично гушење, и малаксалост срца.

— Која је од тих болести била главна?

— Све су три главне, али оне две прве нису литерарне. Малаксалост срца већ је литерарна болест. Само, право да вам кажем, ја сам ту болест већ одавно и на ногама одлежао, па сад сам дошао овде на клинику са намером да ми се изврши операција тога слепога црева т. ј. тога најизлишнијега органа у моме телу.

— И, јесу ли вас оперисали?

— Не, нису. Лекари су ми прегледали срце и нашли су да је додуше доста изанђало, али да може још да послужи. Веле, олињало се, али је материјал добар, па, као што стара ципела која већ пропушта воду, кад се солидно окрпи, може још дуго времена да послужи, тако, веле они, и моје срце. И оправили су ми га. Ударили ваљда нове херцлове и нове штикле, не знам шта су радили, тек ја осећам моје срце да више не прокишњава, не пропушта воду и, право да вам кажем, послужиће овако окрпљено још коју годину. Хвала Богу, те сам у дубоким годинама, иначе би једина неприлика у коју би могао доћи била када бих дошао у ситуацију да искрпљеним срцем изјављујем љубав.

— А било је, дакле, озбиљне опасности по живот?

— Да, нарочито прва три дана. Једнога од тих дана, то је било у понедељак 28 децембра, могу рећи да сам се налазио између живота и смрти и да сам јуначки погледао смрти у очи.

— Значи, срећно сте измакли?

— Давно сам ја већ приметио како је та госпа, смрт, почела да кокетира са мном, али сам ја увек досад вешто избегавао да јој будем представљен. Мислио сам, што ће ми још једно ново познанство кад их и иначе имам превише.

— Верујте, и ми ваши пријатељи били смо врло забринути вашим стањем. Ми у редакцији, на

пример, припремили смо и сабрали цео некролошки материјал.

— Хвала на пажњи. Али ја волим више да ви објавите овај разговор самном но онај материјал који сте прибравили.

— Хоћете ли ми рећи још штогод интересантно из вашег боловања?

— Но, па то. Децембра 28 био сам тачно на граници између живота и смрти.

— Како ви замишљате ту границу?

— Граница као и свака друга граница. С оне стране границе шета по календару тога дана дежурни светац, неки свети Елевтерије. Приђем ја њему и питам га: „Па како, како г. Елевтерије?” А он ме отпоздравља врло љубазно, вели: „Хвала Богу, како ви г. Нушићу?”

И онда настаје између нас овакав даљи разговор:

Ја: Па, како, има ли што ново код вас на небу, г. Елевтерије?

Елевтерије: Не, све по старом, али као и код вас, криза, врло велика криза.

Ја: Зар и на небу криза? Па због чега код вас криза, ако Бога знате? Је ли због долара или због фунте, због репарација или због мораторијума?

Елевтерије: Није, али због буџетске преоптерећености! Имамо, на пример, врло много светаца...

Ја: Па и код нас их има.

Елевтерије: И сад морамо да их редуцирамо. Ја: А шта вас још дави?

Елевтерије: Велика незапосленост умрлих, па онда буџетски дефицит. Шта мислите, молим вас, ми трошимо шездесет вагона угља дневно на ложење пакла. Добро, рецимо, од тих шездесет вагона бар двадесет дневно краде комисија, као што је то ред при свакој добро уређеној администрацији. Али и четрдесет вагона налазим да је много. Не морају се грешници сасвим докувати, довољно је само ако се добро ошуре.

Ја: Сасвим, а нарочито они који већ са земље дођу ошурени, а таквих нас је већина.

Елевтерије: А ви сте дошли мало к нама, г. Бен-Акиба?

Ја: А, Боже сачувај. Изишао сам само мало да прошетам до границе живота.

Елевтерије: А не знате како би вас тамо лепо дочекали?

Ја: Знам, ал' сам, верујте, сит тих дочека. Хоћу мало да се одморим.

Елевтерије: Верујте, нигде се нећете боље одморити него с оне стране живота!

Ја: То вам верујем, па ипак засад остајем где сам. Не волим да пођем на дуже путовање.

И, ето, засад остајем где сам!

Тешки дани

Господин кандидат за народног посланика вратио се кући са јучерашњег збора мртав уморан. Његове хаљине још заударају на кафански дим, његове су усне још умљецкане од народних пољубаца, а његова је глава још пуна хуке и буке. Он је већ изгубио сваки смисао за обичан, дневни, породични живот, јер ово је већ месец дана како јури са збора на збор и како све људе, све што је живо и што мили по овој веселој земљи, дели на две зоолошке врсте, на „присталице” и „противнике” своје.

Да, тешки су то и претешки дани за једнога посланичкога кандидата!

За вечером — кад уопште стигне да вечера код куће, говори му жена горким тоном заборављене и напуштене:

— Мислиш ли ти, богати, да имаш кућу или не мислиш? Диг'о си руку од куће као да су у њој душмани!

А док она тако говори, он је тупо посматра и не може да се отресе помисли да је плаћена од владе.

Он чак за вечером или ручком испадне по који пут, заборави се, па не уме да говори обичним језиком. Он на пример не каже жени: „Донеси пилав”, него: „Мислим да је на дневном реду пилав!”

То тако за ручком и вечером, где још може да управља собом, али кад наиђе ноћ, те захрче сном будућег посланика, можете већ мислити како му је. Сковитлавају га снови све страшнији од страшнијега.

Уграбите прилику, ако вам се да, да сад још, пре избора посматрате посланичког кандидата при спавању. Вредно је посматрати га, јер можете просто познати шта сања. Ако рче безбожно, регрутски, знајте да је опозициони кандидат, а да је у сну разглибио вилице на збору, дерући се: „Доле реакција!” а ако рче меко, меко, тако рећи удовички, онда знајте да је кандидат владине странке и да умиљато и слатким, пробраним речима брани последњи закључени и будући, који је у пројекту, владин зајам.

Ако стеже песницу тако да му набрекну жиле, знајте да то у сну лупа о кафански сто и уквикује слушаоцима око себе, којима је већ платио седми литар ракије: „Не дамо ми ову земљу, није она ничија прђија, ми смо је ослободили, ми

ћемо је и сачувати!" А ако видите да је загрлио јастук, то знајте да се љуби са бирачима, пошто су једногласно пристали на његову кандидацију.

Ако немирно спава, преврће се и премеће по кревету, ако се толико преврће да му ноге леже на јастуку, а глава тамо где су ноге, онда знајте да је то посланички кандидат владине странке, који се мучи да докаже збору како су сви владини поступци били оправдани и законити, али му збор једногласно узвикује: „Уа!"

То тако изгледа ових дана посланички кандидат кад га посматрате на спавању, а како ли би грешник изгледао тек, кад би му могли у душу завирити, или кад би му могли сан пратити. Како то страшни снови морају бити.

Мени се један од њих исповедио, и ево баш хоћу да вам испричам његов сан. Ваља само да вам унапред кажем да је ово сан једног од опозиционих кандидата.

— Сањам ја као — тако ми је од речи до речи причао — један велики циркус. Пуно пунцато света поседало по клупама, па прати поједине тачке програма и одобрава или не одобрава. А ја као имам да изводим једну тачку и седим иза кулиса у трико-у са гаћицама за купање на себи и чекам да дође на мене ред. Наједаред дође један човек са бичем, директор ли је циркуса, шта ли ли је, не знам. Дође тек и рече: „Ја сам председ-

ник збора, 'ајде на тебе је ред." Ја претрнух жив али знам да ми се нема куд, већ хајде у арену. Истрчах онако кокетно, подскокнух, дигох једну ногу у вис и бацих публици лево и десно прсти-ма пољупце. Тек овом приликом приметих ја да то није обична публика, него да су то све сами бирачи; па с леве стране поседали као они из владине странке, а с десне они из опозиције. Мени се стеже срце као у зеца кад спази цев пушчану али, шта је ту је, продуцирати се морам. У том доваљаше једну велику куглу од гуме, на коју ја као треба да се попнем и као да по кругу трчим по лопти. Обли ме хладан зној, али дигох ногу да се попнем на лопту. Сад тек при пењању, а ја спазих да то није обична лопта, већ велика, грдно велика гласачка куглица, набрекла као петачка. Господе Боже, ко ће да се одржи на овој гласачкој куглици и да прође на њој цео круг, а да не стремкне и не разбије нос.

Музика засвира и ја пођох по оној кугли. Јао људи да чудна страха и муке. Не можеш да се одржиш на њој, па то ти је. А мрднем једном ногом, а друга ми склизне; повијем се напред, сад ћу на нос, па се отнем те превијем натраг те сад ћу на леђа. Ама чим мрднем, а лопта појури да ми измакне испод ногу. А публика с једне стране аплаудира, а она с друге стране виче „уа!" а музика наизменце свира час „Не бој нам се сиви ти-ћу!" а час: „Падајте браћо!"

Проклињао сам у души и ко ме натера да се кандидујем те морам да се качим на гласачку куглицу, и ко ме натера да обучем кандидатске гаћице те да се пред збором продуцирам. Хвала Богу те сам се пробудио, иначе не знам како бих прошао!

Ето тај ми је сан испричао од речи до речи један опозициони кандидат. Владин кандидат, жалио ми се још горе на снове.

— Сањам ја као да осећам неке породилске болове. Као прогутао сам нешто па ме мучи у стомаку, а не знам шта сам прогутао. Мучи ме то, као, мучи ме, па се све превијам. Где ћу и шта ћу него 'ајд' велим, да идем доктору. Одем ја кобајаги доктору, те станем се пред њим превијати и жалити:

— Господине докторе, ја сам нешто прогутао.

Узе ме лекар пипати, куцати, ослухивати, па ће рећи:

— Прогутали сте народно поверење!

— Народно поверење?

— Јесте.

— Ама неће бити, докторе?

— Као што вам кажем. Јесте ли ви посланик из владине странке?

— Јесам.

— Е, па, ето видите. Прогутали сте народно поверење.

— Па сад, докторе?

— Сад, ако се не будете лечили, вас ће тако да муче болови, мучиће вас, мучиће, док вам једног дана поверење не избије на нос, и тада ћете се спасти болова.

— А ако се будем лечио?

— Е онда ћемо то поверење вештачким путем истерати из стомака.

— Вештачким путем? — запитих ја запрепашћен, а какав је то вештачки пут?

И доктор узе да ми објашњава неку страшну ствар којом се, вели, може да истера мандат из мене. Ствар је била тако страшна да сам ја у сну дрекнуо и пробудио се обливен хладним знојем по целој телу, те још и онако будан осећам неку непријатност у стомаку као да сам цео дан гутао гласачке куглице и почех се пипати да видим да ми нешто није испало народно поверење.

Ето, то је, опет, сан владинога кандидата. И можете мислити, кад те људе, посланичке кандидате, још сад спопадају овако тешки снови, шта ли ће тек грешници сањати оне ноћи уочи избора? Зато ти људи, посланички кандидати, и изгледају тако измучени. Погледајте их како пролазе улицама изморени, обхрвани, саломљени и бледи. Погледајте их, те мученике, кандидате за триста динара дневне дијурне.

Ја као ратни дописник

Било нас је неколико ратних дописника тамо. То видите већ и по томе што се ниједан извештај не слаже с другим.

Мене је сасвим изненада пробудио редакцијски момак, рано ујутру, а тако сам слатко спавао и сањао, чини ми се, како седим за једним грдно великим столом и једем печене бундеве преливене медом.

— Господине, 'ајде брзо, зове вас г. Уредник.

— Шта је, ако Бога знаш, шта се десило?

— Не знам.

— Да не фали можда рубрика „Туђе мисли“?

— А не, онај господин што пише „Туђе мисли“

послао је, као обично, рукопис још у пет сати јутрос.

— Да није „Женски свет“ у другом стању?

— Како у другом стању?

— Тј.... па да... рубрика... то јест, није рубрика него сарадник, управо, имате ли рукопис за рубрику „Женски свет“? — запитах ја, знајући

да у недостатку других обично ја испуњавам Женски свет.

— Имамо рукописа.

— Па шта је онда?

— Не знам.

— Је ли здрав уредник?

— Јесте.

— Је л' цео администратор?

— Јесте.

— Јесу ли живе све ајнлегерке и савијачице?

— Јесу.

— Па шта је онда, по Богу брате?

— Не знам, ако није због Чукарице.

— А шта има на Чукарици?

— Па тамо се одјутрос бије бој између радника и жандармерије.

— Па то је, разуме се, да је то!

Одмах сам разумео ситуацију. Још прошле године, кад су ми разбили нос, те сам ишао у-фачлован, г. уредник ми је једном рекао:

— Тако вам лепо стоје те фачле. Личите на ратног дописника.

Он је извесно то и упамтио па јутрос рано, кога би другог и послао од својих сарадника до мене, кад ми већ тако лепо стоје фачле.

А и право је, јер је већ прошла читава година дана, а мени још није разбијен нос.

Чим сам разумео у чему је ствар, одмах сам се спремио као што би се спремио сваки до-

писник. Узео сам једну малу кесу, од оних какве носе обично бабице, и у њу сам метнуо сав прибор. Писаљке, хартије, план вароши Београда, фачле, фластер, четири до пет кифли, једну кутију сардина, три четири чачкалице, и један тирбушон који се по Вуковом речнику зове штопелцигер.

Ни енглески дописници за време бурске револуције нису били боље опремљени.

Одмах сам пожурио у редакцију и то са оном бабичком кесом под мишком, те су многи мимопролазници мислили да журим на какав порођај.

Једва стигох у редакцију.

— Где сте, ако Бога знате? — пишти уредник, а све чупа своју дугу косу која му пала по раменима.

— Задржао сам се мало, али вас уверавам да ниједан лист неће послати на бојиште овако опремљеног сарадника као ви.

— Идите ви до ђавола! Није ту главно шта ви тамо носите већ шта ћете отуд донети. Хоћу извештај, разумете ли, тачан, исцрпан извештај писан тамо на лицу места, нећу да га пишете на памет, хоћу све да видите својим очима. Ако је ко погинуо, хоћу да га видите, ако је ко рањен, хоћу да га видите. Хоћу да све опипате, разумете ли, све редом да опипате.

— Па зар и господина управника полиције да опипам?

— Ама разумите, човече — писну уредник и нервозно откиде прамен косе више левог увета — не морате ви никог пипати, али морате завући нос свуда, свуд, разумете ли.

— Па хоћу ли стићи за то? Јер ако будем свуд успут завлачио нос...

— Немојте да разговарамо, него журите, разумете ли, журите!

— Идем одмах трамвајем.

— Каквим трамвајем, ако бога знате! Па онда ће радници који су изгинули бити већ и сахрањени ако се ви нашим београдским трамвајем кренете на Чукарицу.

— Па добро, ићи ћу фијакером.

— Можете фијакером, али да прођете оним улицама којима не пролазе трамваји, јер би вам се још могао десити судар!

Седнем дакле на фијакер, а цела редакција изађе до капије и испрати ме срдечно. Уредник, сарадници, администратор, фактор, ајнлегерке, савијачице, шегрти, сви, сви.

Ајнлегерке су се дивиле мојој храбрости и забринуте се питале: „Да ли ће се, Боже, жив вратити?"; сарадник рубрике „Женски свет" топло ме је притиснуо на груди; администратор ме је пољубио у чело и том приликом, ми је шапуо: „За овај месец имате да примите још триста динара"; а у очима сарадника рубрике „Спољна политика" приметио сам две крупне сузе. Сарадник

рубрике „Дневне новости” односно репортер, и фактор штампарије, помогли су ми да се попнем у кола. Ја седох, окретох се да се још једним погледом опростим од мојих милих и драгих, манух руком на администратора, као да бих хтео рећи: „Упамтио сам колико још имам да примим”, отвори бабичку торбицу, развих на колена план вароши Београда и викнух кочијашу:

— Терај!

Кола кренуше.

Држао сам се тачно плана вароши Београда.

Успут сам срео још једног дописника неких страних новина, те га узмем у кола. Био ми је, разуме се, благодаран, а уједно то му је добро дошло да од мене потражи нека обавештења.

— Молим вас, шта је то Цукариц?

— А... место борбе... да знате, то је једно географско име, тамо је знате подигнута фабрика Цукера.

— Ја, ја, Цукер фабрик.

— Да, па због тога се и зове сад то место Цукарица. За време Римљана се звало то место Макиш и спомиње се у једној були папе Григора под именом „Макијавели”.

— Баш вам хвала — благодари ми дописник и забележи све детаље.

— А господин Церовић, управник полиције? — узе да ме пита даље дописник.

— Ја не знам тачно да вам кажем како се господин Церовић звао за време Римљана, ако није Церус или Церисимус.

— А полиција?

— Е, што се тиче наше полиције, она води порекло од Турака, т. ј. она не води порекло од Турака, него ми имамо полицију откако смо се ослободили од Турака. Знате то је ствар навике: ми смо навикли да живимо са Турцима, па кад смо се њих ослободили а ми смо, да би задовољили своју навик, установили полицију.

— Ах, тако!

У том разговору смо стигли и на Чукарицу. Ја, разуме се, поступим као сваки ратни дописник. Одем прво на једну пољану, прострем капут, седнем, извадим кутију са сардинама и почнем јести.

„Ратни дописник на првом месту мора бити сит” — писао је још Антоније Флавус кад се понудио Сципиону да га води у Азију као свог ратног дописника.

Кад сам осетио да сам сит, ја сам извадио свој нотес и записао прво то, да сам јео на пољани. То ће бити врло интересантан детаљ за извештај.

Затим почнем размишљати о плану, којим ћу приступити послу. Где прво да завучем нос, кога прво да пипам. Најзад се решим да сиђем на бојиште. Сиђем ја и — замислите каква срећна о-

колност. На бојишту мир, и цела гомила, и полиција и радници, већ отишла у варош.

Утолико боље, помислим ја у себи; бар извештај не мора бити дугачак.

Одмах отрчим на телефон у чукаричку механу да потражим редакцију и да је запитам, хоћу ли ићи за гомилом или да седим и даље на Чукарици.

— Звр, звр, звр!

— Ало.

— Ало.

— Дајте ми редакцију „Политике”.

— Ало.

— Ало.

— Ко је тамо?

— Парни млин „Захарија”.

— Ах, Господе Боже. Звр, звр...

— Зврррррр...

— Ало.

— Ало.

— Молим вас редакцију „Политике”.

— Одмах.

— Ало.

— Ало.

— Ко је тамо?

— Благоје Динић, продавац боја на Теразијама.

— Звррррррр....

И сад настаде: звррр... па се јави Росулук, опет звр... па се јави Обрад Симић, адвокат, па о-

пет звр... па се јави осигуравајуће друштво „Росија”, опет звр... па се јави Попара кафеџија код „Балкана” и, како је та кафана у близини редакције „Политике”, једва на једвите јаде добијем везу са редакцијом. Но, хвала Богу.

— Ало.

— Ало.

— Ко је тамо?

— Уредник. А тамо?

— Бен-Акиба.

— Са Чукарице сви су отишли. Је ли потребно да ја и даље седим овде? Ако је потребно пошљите две кутије сардине за ручак; ону једну сам појео.

— Идите ви, до ђавола! Ја већ имам извештај потпун и лист је већ у машини. Вратите се што пре у варош да прочитате из „Политике” шта је све тамо било.

И вратио сам се. А шта би~~х~~ и радио тамо, кад немам шта да ручам?

Моја анкета

Ево да учиним једно признање. Ко признаје, пола му се прашта, а мој је грех тако велики да ми је довољно ако ми се само пола скине.

Признајем ево да сам се грдно натурао на жене. Мало мало па о њима пишем, мало мало па њих дирам. Час жене, час девојке, час удовице, час распуштенице, час таште. Не дам им просто ока отворити. Што је много баш је много, и то све је утолико ружније што људе штедим и њихове погрешке некако замазујем.

Настала је просто једна општа повика на мене и ја са стрепњом очекујем кад ће жене сазвати збор те изабрати какав „одбор за гребање“, коме ће се ставити у дужност да ме дочека наред Теразија те да ми почупа и косу и бркове и да ме изгребе онако својски, како би, рецимо, свака одборница изгребала свога сопственога мужа.

Признајем, ево јавно признајем, да сам грешио и зато сам се решио да станем уз жене. Ја сам и иначе одувек волео да станем уз жене,

па сад кад сам се покајао утолико ће ми лакше бити да пређем на женску страну.

Е, али да бих то могао, потребно је да ми се женске повере, да ми се сасвим искрено повере онако како су то досад људи радили. Стога ћу овде да изложим неколико питања на која молим да ми све моје читатељке искрено одговоре. Нека буду уверене да ћу тајну њиховога имена умети да поштујем, а да ћу из њихових одговора објавити само оно што се сме објавити.

Питања ћу поделити у четири групе. *Прва група*: Питања за девојке. *Друга група*: Питања за жене. *Трећа група*: Питања за удовице. (Дозвољава се и распуштеницама да под овом рубриком одговарају). *Четврта група*: Питања за таште.

Ја молим дакле моје лепе и добре читатељке да ми на свако питање искрено одговоре, како бих добро наоружан могао ступити у њихове редове те са њима заједно могао повести борбу против људи и њихове пакости.

Ево тих питања:

I. Питања за девојке.

1. Увиђате ли ви да има разлике између оних људи на баловима и оних у животу?

2. Је ли вас већ научила мајка да плачете и онда кад вас ништа не боли ни на телу ни у души?

3. Је ли вам већ дотужило робовање у девојаштву; осећате ли већ прохтеве да будете „свој госа“?

4. Колико сте се пута досад заљубљивале и мислите ли да останете при овоме кога сад волите?

5. Ако мислите озбиљно да се удајете, јавите ми коју нумеру рукавица носите?

6. Кад већ дође до удаје, дајете ли ми реч, да ћете се мени обратити за савет?

7. Шта сте сањали сад о Богојављенској ноћи?

8. Носите ли уза се свињску њушку, крило од слепога миша или лист од детелине?

II. Питања за жене.

1. Откад сте удати и је ли вас девојком још ко просио осим овог вашег данашњег мужа?

2. Јесте ли који пут зажелели да се вратите у девојаштво?

3. Како сте прво време после брака звали свога мужа (голубе, злато, драги и т. д.), а како га сад зовете?

4. Имате ли обичај да чешће пресолите јела?

5. Је ли покушао ко да вам као удатој изјави љубав?

6. Која је најгрубља реч до данас коју сте, приликом какве свађе казали своме мужу?

7. Имате ли у женском свету непријатеља и оговарају ли вас много?

8. Налазите ли да сте сад лепши но девојком кад сте били, или можда обратно?

9. Долази ли вам муж редовно на ручак и на вечеру, или је можда немаран?

10. Потресе ли вашег мужа што, кад види сузе у вашим очима; негује ли вас кад сте болесни? Ако ништа више, цеди ли бар хладне крпе које ви мећете на главу?

11. Личе ли деца више на вас или на вашег мужа, ако их имате? Желите ли их ако их немате и шта вам на ту жељу каже ваш муж?

12. Јесте ли љути на мене и јесте ли готови да ми опростите?

III. Питања за удовице.

1. Јесте ли одржали покојнику шестомесечни парастос?

2. Стоји ли вам лепо црнина?

3. Кад вам је, у вашој усамљености, теже, ноћу или дању?

4. Волите ли мачке; имате ли на кућном прагу заковану потковицу и палите ли ноћу кандило или спавате у мраку?

5. Јесте ли већ који пут срели случајно каквог човека који „као пљунут“ личи на вашег покојног мужа?

6. Држите ли карте у кући?

7. Иду ли лети радо на вас буве?

8. Ако би се нашла згодна прилика, би ли се решили да поново себе окућите?

IV. Питања за таште.

1. Поштује ли вас ваш зет?

2. Има ли ваш зет обичај, кад сте ви на ручку, да се макар на шта наљути? Да ли се издире на жену или на девојку или на децу? Или му је слано јело или прљава чаша или му се клати столица, тек само да се издире?

3. Јесте ли већ који пут саветовали зета како треба да се понаша према вашем детету?

4. Кад назебе ваш зет, зове ли вас да га трљате?

5. Откако вам је узео дете, је ли вам ма што дао на дар? Макар то била и најмања ситница, јавите ми шта вам је дао?

6. Кад сте били болесни, је ли вам зет нудио ма какве прашкове?

7. Воли ли зет питу коју ви умесите?

8. Кајете ли се што сте дете заробили?

9. Изгледа ли вам који пут да је ваша кћер прешла на страну зетову?

10. Шта све имате да се пожалите на тога несрећника што вам је узео дете?

Ето то су сва питања. Ја молим сваку моју читатељку да ми искрено одговори.

* * *

На моја постављена питања стиже ми сваком поштом пуно одговора. Разуме се, не може бити без онога што сам ја већ претпостављао. Врло велики број мушких, нарочито оних који мисле да су духовити, изокрену мало руку и пишу ми одговоре, а потписују се као таште, удовице, распуштенице и девојке. И задовољно шаљу те одговоре мислећи да су ме насадили. Од четрдесет и два писма која сам досад добио, свега су пет женских а тридесет и седам мушких. И, разуме се да су свих тридесет и седам отишли у кош. Тек не мислим, моји драги читаоци, да сам ја тако наиван, да не могу разликовати мушко од женскога. Ја женску намиришем на два километра даљине, те је нећу зар познати кроз једну једину реч у писму.

Дакле сматрам да сам досад добио свега пет одговора писмених и један усмен. Госпођа Симка Станковићка није хтела писмено да ми одговори, али ме је једном картом умолила да дођем к њој, те да ми усмено одговори на постављена питања, и вероваћете да сам се позиву врло радо одазвао.

Госпођа Симка није била сама, ту је била и њена снаја. Извесно и ви познајете њену снају, младу и лепу госпођу Наду, која је већ три године удата, а још није успела обрадовати свога мужа породом.

— Звала сам вас — пресрела ме је госпођа Симка — да овако утроје разговарамо. Ето видите, ту је једна ташта, једна снаја и ви. Дозволићете да то може бити и интересантан и искрен разговор.

— О, молим! — прошаптах ја.

— Ето видите, имате пред собом једну ташту и једну младу жену; изволите, дакле, поновити ваша питања па да вам одговорим.

Госпођа Нада, која се међутим врло збунила чим сам ја наишао, прошапутала гледајући у земљу:

— Нема још девојака и удовица.

— Не чини ништа — узех ја да правдам — девојачки су одговори и иначе врло наивни па према томе и незанимљиви, а удовички су опет сви једнаки. Остају дакле као најинтересантнији одговори ташта и младих жена, а ви претстављате то двоје.

Млада госпођа која се од првог мог улаза збунила, сад још више поцрвене и кроз шапат ми понуди:

— Бисте ли једну кафу или можда радије ракију?

— Имамо врло добру ракију! — додаде госпођа Симка тако убедљивим тоном да сам јој одмах поверовао.

— Немојте дакле кафу. Данас сам обишао три четири државне канцеларије па сам испио девет кафа. Радије ћу једну ракију.

Госпођа Нада оде до једног орманчића, где онако збуњена најпре претури један служавник на земљу, па онда испусти и разби једну тацну од кафе, док најпосле не нађе флашицу са ракијом, те нали чашу и послужи ме.

— Је л' те да је јака? — упита ме госпођа Симка кад сам испио чашицу.

— Па... овај... не налазим да је јака.

— Е, па да, то је врло стара ракија, не осећа се нимало кад се пије, али после пали стомак. Бисте ли још једну?

— Врло радо, зашто не.

Госпођа Нада ми донесе још једну.

— Данас ћете врло слатко ручати. Не знате како отвара апетит. Већ вас пали по стомаку је л' те?

— Ја не осећам нимало.

— Како? Та није могуће? Па то би ви могли још једну да попијете?

— Могао бих!

Госпођа Нада ми донесе и трећу ракију и ја је на душак испих, а госпа Симка се узе крстити.

— Е јесте чули, ни мој покојни Ђока није могао више од три чашице од те ракије.

— Није могао? Е, видите ја бих могао и четврту чашицу.

— Ију, шта говорите?

— Уверавам вас да бих могао.

— Послужи, Надо, господина још једном чашицом.

Испио сам четврту.

— Та није могуће? — поче да се пљеска шакама госпођа Симка.

— Шта није могуће?

— Да сте испили четврту чашу.

— К'о што видите, чаша је сасвим празна — и ја обртох чашицу у ваздуху да се госпођа Симка увери.

— Е, то не би могла ни помислити. Зар ви тако радо пијете ракију?

— Ја никад не могу да попијем више од пола чаше?

— И ја само пола чаше, не могу више. Дај и мени, Надо, пола чаше, баш ми се нешто отворило срце кад видим господина како је са апетитом пије.

Госпођа Нада, још увек збуњена, донесе својој ташти пола чаше ракије.

Госпођа Симка наже, гуцну, па направи лице као кад се човек спрема да кине, пљуцну оно што је испила на ћилим и просу све што је остало у чаши.

— Ју, црна кћери — учини — па ово је нека вода.

Госпођа Нада се још више збуни.

— Каква вода?

— Вода, проста вода. Чудим се ја што господин пије четири чаше? Могао је сасвим испити и четири пивске чаше. Одакле си сипала, молим те?

— Па из флаше?

— Из које флаше?

— Ево из ове.

— Ију, сна'о, да од Бога нађеш! Ију, не било те да Бог да! Ију шта ти би! — И узе жена да се пљеска шакама и да нариче.

— Шта је, забога? — збуни се још више млада госпођа.

— Како шта је, зар не видиш! Па ти си погрешила флашу. Дала си господину те је испио сву богојављенску водицу, ето нема ни капи више. Сна'о црна, шта ти би да од Бога нађеш!

Чим то помену госпођа Симка, ја осетих како подригујем на босиљак.

— Па за бога, није то ништа! — узех ја да браним младу жену, која се сад тек збуни као ћуркица, не смејући чисто у очи да ме погледа.

— Како ништа, како ништа, ако Бога знате. Да знате само шта сте попили, ах само да знате?

— Па знам забога, попио сам богојављенску водицу, нисам ваљда попио и какав поповски епитрахил у њој. Ја бар нисам ништа осетио.

— Лек сте попили, лек.

— Какав лек?

— Изиђи напоље, сна'о, да кажем господину.

Млада госпођа изађе.

— Ви знате да она не рађа?

— Знам.

— Е па, казали су нам да о Богојављењу узмемо воду из трију цркава, па од те воде да пије по три капи сваког петка нашег срце.

— Па да роди?

— Да!

— Ја мислим да се од водике не може родити.

— Може. Заклела ми се жена која је тако родила.

Нисам могао да је утешим, дигао сам се да је у очајању оставим, а она ме испрати до врата тако душманским погледом као да би хтела рећи да сам јој ја попио унуче.

Цео дан сам јуче смишљао како бих могао ту штету госпођи Симки или можда њеној снаји да надокнадим, а јутрос кад сам сео ове редове да пишем, забринуо сам се јако. Почео сам да осећам неке грчеве у стомаку. Па разуме се, испио сам толико богојављенске водике колико би доста било госпођи Нади да четири пута близни.

Ићи ћу на подне лекару.

Најкраћи пут

Нека будала, која је о себи мислила да је филозоф, изрекла је једну луду реч, за коју многи мисле да је мудра. „Прави пут је најкраћи пут”, гласи та његова мудрост, којој су се у прошлости смејали, којој се у садашњости кикоћу, а којој ће се у будућности кезити.

Когод је послушао горњу мудрост и пошао правим путем, тамо где је хтео стићи, или је стигао последњи или није никако ни стигао.

Узмите овакав случај. Ви знате да је прави пут од Калимегдана до Славије онај што иде кроз Теразије, којим путем иде и трамвајска пруга. Е, сад неко лице, рецимо Алекса, пође тим правим путем ка Славији, а неко друго лице, рецимо Борисав, пође од Калимегдана па Варош-капијом и Краљице Наталије улицом. Извесно је да ће овај други, т. ј. Борисав, стићи пре до Славије него онај први.

Али то није тако добар пример, врло сам га рђаво изабрао. Разуме се да ће овај други т. ј. Бо-

рисав, чак кад би и савском улицом ишао, пре стићи јер оним правим путем којим иде онај први, т.ј. Алекса, постоји трамвај, и то београдски трамвај. Он, разуме се, неће ићи пешке него ће сести на трамвај, а чим седне на наш трамвај, онда је, разуме се, сигурно да прави пут није најкраћи пут и још сигурније да ће онај други савском улицом и пешке пре стићи до Славије.

Није то, дакле, добар пример, али има и других примера којима се може утврдити да прави пут није најкраћи пут.

Ето, узмите једну од најобичнијих појава у животу. То је љубав, али она озбиљна љубав из које се гази у брак. Господин је Пера рецимо заљубљен у госпођицу Анку, и то онако баш озбиљно заљубљен. Он, разуме се, налази да је најбоље да то и каже девојци. Тражи прилику данас, тражи сутра и, најзад, на једној забави, а забаве се забога зато и приређују, прилази он њој, задршће, пребледи, узме му се језик и прошапће:

— Ја вас волим!

Она на то учини све оно, што је у таквим приликама ред да учини девојка. Збуни се, порумени, обори очи, закуца јој срце и осуше јој се усне.

Али он окупио: „Једно да или не?” Игра се кадрил, он јој шапће: „Да или не?”, игра се валцер, он је пита: „Да или не?” игра се сељанчица а он опет: „Да или не?”.

Најзад, девојци се откине са усана: „Да!” и он сав срећан сања о својој лепој будућности.

Али док г. Пера има њено „да” у џепу, и док на основу те готовине сања о будућности и прави куће од карата, дотле г. Сима, коме се исто толико допада госпођица Анка, не прилази њој да јој изјави љубав. Зна он да прави пут није најкраћи пут.

Он прилази г-ђи мајки и забавља је:

— Ах, како вам је то красно дете, ваша кћи, госпођо. Ја скоро нисам видео тако лепо васпитано дете.

А мама се слатко смеши и нешто је мило голица по души.

— Међер право каже наш народ — наставља г. Сима — погледај у мајку па проси ћерку. Код нас се међутим људи варају: кад ко проси не отвори често очи па да види каква је мајка, је ли она васпитана, је ли она отмена. Јер каква је мајка, таква ће бити и ћерка. Ето, молим вас, то се најбоље види код вас.

А мама то слуша, па јој се душа надима као милихброт, срце јој се шири као хармоника и све јој изгледа недовољна једна столица, осећа као да јој је потребна још једна да седне.

А г. Сима не остаје само на томе. Он тражи и налази и тетку г-це Анке. А са тетком сасвим друкчи разговор води.

— Е па нека каже свет, госпођо, да године чине што год. Можете ви имати колико хоћете година, а могу ове девојке на забави представљати колико хоће младост, али ваша свежина и ваш поглед је оно што бих ја свакој младости пожелео.

А госпођа тетка ујагри очима, и осети нешто топло по телу, тако топло да би чисто отрчала кући да се пресвуче.

Г. Сима неће ни на томе остати; наћи ће он и оца и стрину и све редом. И шта мислите, ко ће узети г-цу Анку за жену? Да ли г. Пера који је правим путем дошао до њеног срца и који већ има у џепу њено „да“, или г. Сима?

Није то тако само у љубави. Окрените се сваки у својој средини, окрените се око себе.

Узмите државну службу. Г. Јанко честито и поштено служи, ради, ради и дан и ноћ, гомила децу, гомила дугове, али се нада, има чему да се нада:

— Доћи ћу до веће плате па ћу се раздужити; доћи ћу до бољег и угледнијег положаја па ћу васпитати децу.

А сме и да се нада, има сигурну готовину у рукама: поштен рад и признање које му се за тај рад са свих страна одаје.

И док он то има, г. Стева има нешто друго. Он иде од капије до капије и распитује се на којој кући има капиџика; он има стрину, а стрина је другарица из основне школе са госпођом ми-

нистарком; он има ујака, а ујак је неки далеки род са другом госпођом министарком; он има тетку, а тетка је род госпођи Савки саветниковици, а госпођа саветниковица је била прва жена г. Ђенералова, а г. Ђенералова друга жена у добрим је личним односима са г. министром.

И шта мислите, ко ће у Србији пре да прави каријеру: да ли онај грешни Јанко који мисли да је прави пут најкраћи пут или онај г. Стева опкољен свима теткама, ујацима и стринама?

Читајте само указе у „Српским новинама“ и кад год их прочитате, распитајте се ко је коме род, па ће вам и загонетка бити решена.

Не, не, прави је пут у Србији најдужи пут и то не само онај трамвајем од Калимегдана до Славије.

Ни Богу се не можете правим путем обратити. И његову милост ако хоћете да стечете, не смеће му се простом, усрдном, поштенom молитвом обратити; морате се распитати где су капиџици кроз које се заобилазним путевима може што пре Божја милост испросити.

Пролеће

Сунце је грануло, раскаљужило, отопило земљину кору, и све што је зима прикривала опет се појавило. Појавио се, на пример, опет реуматизам, који се за време зиме био притајио, и пролеће већ мирише на љубичице и на шпиритус и канфор.

Пензионери у „Касини” већ пипају један другом колена и туже се:

— Ево, молим те, метни руку овде... осећаш ли? И ко ће сад ту да му ухвати крај! Лањске године је севало доле у чланку, сад опет у колону, а претпрошле зиме севала ми је цела страна.

— Море, све се то да поднети. Истрљаш се па спаваш. Али кукови, мени се ове године појавило севање у куковима; идем раскорак као да сам целе зиме јахао коње, и преврио сам се, као да хоћу да водим кокоњеште.

— Мислиш ли ти ове године опет у Врњце?

— Па... видећу, далеко је, али тек, време би било да се већ помишља. Мораћу.

А нису само пензионери који уз кафу већ воде реч о бањама, иако је бањска сезона далеко. На бање још сад, одмах са освитком пролећа, мисле већ подједнако и пензионери и жене.

Између њих и пензионера има једна ризлика и има једна сличност у болестима које се сад с пролећа јављају. Пензионере доиста жига и одишта осећају севање, а жене то често и измисле — ето, то је разлика;; а сличност је у томе, што и пензионери и жене сваког пролећа на другом месту осећају севање. Једанпут у чланку, други пут у коленима, а трећи пут у куковима. Само што то код пензионера долази отуда што реуматизам путује, а код жена долази отуда, што често забораве где су се прошле године жалиле да их је болело.

И, онда, код жена то има и своју скалу. Зависи од бање у коју се намерава ићи. Ево, отприлике, те скале, којом се служе жене, у разговору са мужем:

Врњачка Бања

Првог пролећног дана: Баш ми се не мили ово пролеће. Цео му се свет радује, али јадна ми моја радост кад већ осећам севање.

У половини пролећа: Ја не знам шта ми ти саветујеш, да ли да зовем лекара? Знаш ли ти да се ово не може издржати! Гледам те како ти слатко спаваш, а ја се, кукавица, превијам по целу ноћ од севања.

Почетком лета: Ово се више не може издржати, ја ћу да полудим од болова! Ово су нечувене муке! Ево, звала сам и доктора па ништа. Не помаже ту ни доктор, кад ме је Бог тако осудио да се целога живота мучим.

Петнаест дана пред отварање бањске сезоне: Ја те молим, узми револвер па ме уби. Како можеш да ме гледаш овако како се мучим.

И, разуме се, после овако очајних изјава, долази меница, паковање и тужан опроштај на станици.

Сасвим је друга скала, ако треба ићи у коју страну бању. Ево је:

Маријен бад

Првог пролећног дана: Како сам се радовала да једанпут отопли, али сам се канда на своју несрећу радовала. Замисли, опет осећам несвестицу и грчеве у стомаку.

У половини пролећа: Немој се љутити што си данас остао без ручка. Нисам се макла из кревета. Цело пре подне имала сам несвестицу. Долазио је и лекар и казао ми је: „Сам Бог нека вам помогне!”

Почетком лета: (Не говори ништа, три дана лежи у кревету и обвија главу хладним крпама. Муж доноси јело из кафане и сам себи намешта кревет).

Петнаст дана пред отварање бањске сезоне: (Расплетене косе, уплакана, на њој доња сукња сва исцепана). Не гледај ме каква сам и не питај ништа! Ово је да се излуди! Знаш ли ти да сам све на себи кидала одело од грчева. Немој да се љутиш, ал' ћу ја да зађем по кућама да просим. Хоћу да просим грош по грош док не напросим колико ми треба за бању. Ја овако не могу више, или ћу се лечити или ћу скочити са штека!...

И, разуме се, после овако очајних изјава, долази меница, паковање и тужни опроштај на станици.

*

Сунце је већ грануло, раскаљужило се, отопило земљину кору. Настали су први пролећни дани. Опмињем жене да већ онако издалека проговоре мужевима, оно што по овој скали ваља рећи првог пролећног дана.

Први јули

Данас је први јули, данас је управо почетак бањске сезоне. Домишљао сам се био да јутрос то објавим једном нарочитом прокламацијом моме милом народу, т. ј. мојим милим читатељкама. Али мислим да је то и сувише излишно; оне тај историјски дан, почетак бањске сезоне, и сувише добро знају.

Ја сам сигуран да је јутрос моја комшика, госпођа Перса, поранила врло рано, отворила прозоре да уђе у собу мало свежа ваздуха, обукла нов шлафрок, скувала кафу; метнула на служавник теглицу са слатком од вишања, које још није ни начето, чашу хладне воде, џезвицу пуну кафе и чисту шољу, па ушла у собу, села на кревет, у коме је још спавао г. Јосиф, па га нежно помиловала по челу.

Г. Јосиф отвара очи и, разуме се, изненађује се. Обично се досад госпођа Перса будила после њега; обично му је одговарала, кад је тражио слатко:

— Немам начето, а за тебе, Бога ми, нећу тек начињати теглу.

Обично је пио прву јутарњу кафу у кафани; обично се госпођа Перса још ваљушкала под јорганом, кад је он полазио од куће. Па откуд сад то?

— Кажи драгичка — вели му мазно госпођа Перса и трпа му, као голубу, у уста кашичицу пуну вишања.

— Драгичка! — одговара запрепашћено г. Јосиф.

— Данас почиње бањска сезона! — одговара му усхићено госпођа Перса и брише му својом нежном руком зној са чела и дотерује му својим прстићима косу.

— Јест, Бога ми, данас — вели забринато г. Јосиф.

— А видиш како се то лепо потрефило? — утрчава му у реч госпођа Перса и налива му шољу с кафом.

— Шта се потрефило? — пита господин Јосиф.

— Замисли, данас је и цензура у Врачарској штедионици.

— Откуд ти то знаш?

— Била сам јуче код госпође Олге. Ишла сам нарочито да видим, какав је она шлафрок за бању направила, па ми она каже: То те ниједан завод у Београду није сетио, а видите како је пажљива Врачарска штедионица. Одредила је цензуру баш на дан кад почиње бањска сезона.

— Е, па то ће бити зато, што та Штедионица држи и сама једну бању под закуп! — вели г. Јосиф.

— Је л' истина? — пита радознало госпођа Перса.

— Дабоме.

— Боже, како је то лепо. Па то би требало тако удесити, да сваки наш новчани завод има по једну бању, па првог јула сви да држе цензуру. Па ја, на пример, хоћу у Рибарску Бању, а ја поднесем меницу Врачарској штедионици. Госпођа Олга рецимо хоће у Врњачку Бању, њен муж поднесе меницу Београдској задрузи; госпођа Мица хоће рецимо у Смрдањ-бању — за њу смрдљушу уосталом и није друга бања — а њен муж поднесе меницу Прометној банци. Је л' да би то било врло лепо?

— Било би — одговара тронуто г. Јосиф, па седа у кревет и облачи чарапе.

— Овако нам ништа не остаје, него да се обратиш Врачарској штедионици. Меница се мора још до подне поднети! — тако ми каже госпођа Олга.

— Да, мора, — одговара г. Јосиф, увлачећи прву ногу у ногу од панталона, коју му придржава госпођа Перса. — Да, мора кад човек већ има потписнике, а кад их нема, онда може и сутра прекосутра, може се и много доцније поднети меница.

— Како, зар ти још немаш потписнике? — пита уплахилено и престрављено госпођа Перса.

— Имам једног — одговара мирно г. Јосиф и увлачи и другу ногу у ногу од панталона које му придржава госпођа Перса.

— Једнога? — наваљује даље питањима госпођа Перса.

— Да, то је потпис твога оца, коме ћеш ти ићи данас пре подне и молити га.

— А ако неће да потпише?

— Плачи, увери га да ћеш пропасти, реци му да си с дана на дан све слабија, да те све нешто штреца, да немаш сна, да имаш несвестицу. Уопште, реци твоме оцу све оно што си мени казала, убеди га, као што си мене убедила, па мора потписати.

— Па добро — вели госпођа Перса и услужно придржава прсник у који г. Јосиф утура руке — па, добро, а други потпис?

— Други? замисли се г. Јосиф — ко је теби саветовао да мораш ићи у бању?

— Па доктор.

— Кој' доктор?

— Па... доктор Вукадиновић.

— Је л' ти казао да нипошто не пропустиш ићи?

— Казао ми је: „Ако сте ради своме добру, ви морате ићи”.

— Врло добро. Онда нека доктор Вукадиновић потпише меницу као други.

— Доктор?

— Разуме се. Ја налазим да би то било најлепше, кад би се тако удесило. Сваки завод има своју бању, као што си мало пре казала, а сваки доктор, кад коју жену саветује да иде у бању, нек јој лепо потпише меницу, па онда, нек се та меница есконтује код онога завода у коју бању ваља ићи. То би било најбоље.

Тако се јутрос свршио разговор између госпође Персе и г. Јосифа.

Ја не знам да ли је г. Јосиф успео да добије оба потписника, али налазим да то није нимало рђава идеја да мужеви хватају за потписнике оне докторе који су жене саветовали да иду у бање.

Моју је жену, на пример, саветовао др. Вукадиновић, па нека ме се склања да се не сретнемо ових дана.

Бели удовац

Сваки трећи кога сад сретнете улицом, сваки други који сад у кафани руча, без сумње је „штровитвер”. Жене су се разбегле по бањама, или бар отишле овамо и онамо у госте, а „штровитвери” остали да чувају куће.

Је ли вам познато како се „штровитвер” или „штровитверка” зову српски? Ми имамо и лепши и тачнији израз. Код нас се муж, који је привремено остао без жене, или жена која је привремено остала без мужа, зову: „бели удовац” и „бела удовица”. То стога, што се тим називом хоће да направи разлика од „црног удовца” т. ј. од удовца који носи црнину, јер је жену рецимо сасвим изгубио. Кад је привремено изгубио, он не носи црнину и зато се зове „бели удовац”.

Ех, видите, ја сам рад да вам опишем живот једног таквог белог удовца.

Његова соба овако изгледа. Кревет, који се никад не намешта, јастук грозно угњечен, јорган се скупио у један крај кревета, а чаршав сав жут

од прашка за буве. До кревета „нахткастн“; ту је свећа у чираку и још једна у резерви, кад се она потроши. На свећи, око фитиља, више онако као декорација, пет шест испржених, или боље рећи похованих стеница, јер се око њих ухватио дебео слој миликерца. У фијоци од „нахткастна“ су маказе; још две кутије шибица, кад се оне горње потроше, капљице од нане за грчеве, четири пет дугмета и игла и конац. Кад је полазила госпођа у бању, рекла је нарочито мужу:

— Ево овде у фијочици имаш све ситнице. Ту је и игла и конац.

— Добро.

— Није то само добро него упамти да су овде игла и конац. Немој да те однесе ђаво, као прошле године кад сам била у бањи, што си прелазио преко пута код госпође Стевке да позајмиш кобајаги иглу и конац.

Под креветом је веш-корпа, у коју ће бели удовац бацати прљав веш, а на столу, наред себе, стоји чист веш. Ту је све одбројано, све сложено и покривено једним пешкиром. Поврх тога пешкира лежи цедуља, на којој је тачан списак веша:

Цепних марамица.....24

Ноћних кошуља.....4

Кошуља.....12

Чарапа.....14

Пешкира.....7

Итд., итд.

Предајући му то, госпођа је опет нарочито нагласила:

— Пази добро. Немој да ми се погуби веш. Нарочито пази да ти се не погубе цепне марамице као лањске године, јер Бога ми...

— Па, знаш како је... лето је... човек понесе по две и по три марамице по цеповима, па се лако изгуби која.

— Лако се изгуби. А што се не изгуби која од ових старих, него од нових новцатих, и то ових финих. Ама, помогао ти је сам Бог, што ја нисам видела у кога моју цепну марамицу, иначе би јој ја избрисала нос.

Овој нежној примедби додала је госпођа пред полазак и једно упутство, или боље рећи наредбу:

— Па ако ти се испрља веш, немој ми се шалити да ми доводиш у кућу какву вешерку.

— Нећу.

— Нећеш, јест. И лањске сам ти године казала то исто, па си опет звао.

— Па била је стара жена, она Ката. Знаш је, Ката вешерка.

— Све је то једно, стара или не стара. Нећу да ми се женске мувају по кући. Ако ти се испрља веш, однећеш мојој тетки. Ја сам се с њом већ споразумела. Разумеш ли?

— Разумем.

Е, ето, у тако намештеној соби, и под таквим упуштвима, станује бели удовац.

А ево како живи.

Чим се пробуди, отвори све прозоре.

— Док си ти код куће, да држиш увек прозоре отворене, да ми се не усмрди кућа.

— Добро.

— Није то само добро, него то упамти! Лањске године, кад год си био код куће, држао си затворене прозоре па још и завесе спуштене. Откуд то има смисла: жењен човек па цео дан спуштене завесе на прозорима.

Пошто је отворио прозоре, наточио је воду с чесме, и попио чашу воде с парчетом шећера.

— Ево ти шећер у овој кутији, — рекла му је жена — слатко не могу да ти оставим. Забрљаћеш кашике, забрљаћеш служавник, оставићеш отворену теглу, као лањске године, па ће се у њу подавити муве.

Пошто је попио воду, навио је сат, а затим нахранио мачку.

— Немој ми заборавити мачку!

— Не бој се, нећу.

— Нећеш јест, а лањске године, хвали ми се госпа Стевка: „Ваша мачка сваки час је била код мене. Морала сам да је 'раним!'” Мало ти је што си ти прелазио код ње за иглу и конац, него си пустио и мачку тамо да ручава. Чудо ниси целу кућу тамо преселио.

Кад је пошао од куће, закључао је двапут врата („Пази добро, да увек двапут закључаш

врата”) и отишао је у кафану да пије кафу. У кафани је и ручао, у кафани је и вечерао, и то би још подносио; али га убише визите. Он не воли да прави визите, али му је жена пред полазак и то наредила:

— Бар двапут недељно ићи ћеш до моје мајке, а ићи ћеш једанпут недељно и код моје тетке.

— А зашто све то?

— Тако, да те виде. Није да ти њих видиш, него да они тебе виде. Хоћу кад се вратим да знам какав си изгледао, јеси ли био увек испаван, да ниси који пут био малаксао и... тако, хоћу да те виде.

И тако, поред осталих мука, он мора још да прави визите, да га виде.

Еј, црна вам судбина, бели удовци! Потражите утехе, то вам могу једино саветовати, јер и ја сам ваш друг.

До виђења... после вечере!

Један чудан доктор

Таман ја хоћу да пишем о чему другом, а окупе ме картама и анонимним писмима са свију страна: „Пишите о бањама. Сад је сезона, па ако сад нећете писати, онда кад ћете”. И тако, хтео не хтео, сасвим сам дигао руке од београдске општине и једино ме још теши, што је од ње и Бог већ дигао руке.

Ја мислим да ми се то писмима обраћају и моле да пишем о бањама или мужеви, како би могли на основу мојих података да се подсмехну женама, кад ове сиротице изјаве да морају ићи у бању; или жене које се надају да им ја пронађем какав нови начин којим би убедиле мужеве да их пусте у бању.

Ко је да је, морам се тек одазвати жељи мојих читалаца.

Дакле, госпођа Даница управља се потпуно по мојим саветима које сам дао женама још марта месеца ове године. Још тада се први пут пожалила мужу на пробаде; априла месеца већ се жалила

на несвестицу и главобољу; маја месеца, сваки је час везивала главу и, није хтела да ручава, жалећи се на апетит. А јуна месеца већ је чешће пута добијала грчеве и морала је једанпут да одлежи три дана у кревету, а једанпут, Бога ми, и читаву недељу дана.

Е, ето, тада, када је госпођа Даница лежала читаву недељу дана у кревету, решио је газда Сава да позове и лекара.

— Добро си се и сад сетио да зовеш доктора! — вели му госпођа Даница из кревета, боно јецајући. — Али бадава ћеш ме само мучити да гу-там лекове; мени друге помоћи нема осим бање. Ево, доћи ће доктор па ћеш се и од њега уверити, и он ће ти то казати.

— Па ако нема друге помоћи... онда, мораш ићи. Шта ћемо кад се мора! — уздише газда Сава и полази да потражи доктора.

— Али, слушај, Саво, — наставља госпођа Даница тешко дишући — госпођа Милица ми препоручује неког доктора Михайловића. Каже, сад је скоро свршио и здраво је учеван. Она је лежала ту скоро, каже, па само што је погледао и нешто преписао, као да је руком однео.

— Добро — вели газда Сава па се креће у варош, распитује и доводи доктора Михайловића.

Млад доктор, тек што се откинуо од наука, па предан своме позиву и сасвим озбиљно узме испитивати болест.

— Је л' те, господине докторе, да је болест тешка? — пита болесница.

— Па да... да — вели доктор, а испитује болест.

— Је л' те, господине докторе, да ту друге помоћи нема сем бање? — вели тихим, болесничким гласом госпођа Даница.

— Може и бања, може — вели доктор.

— Тако сам и лањске године патила, па ми Аранђеловац помогао — наставља госпођа Даница.

— Може, Аранђеловац може — вели доктор и прописује нове прашкове. — За сад узмите ове прашкове, па ћемо видети.

Сутрадан госпођи Даници још теже.

Зове хитно доктора.

Доктор дотрчи и поново узме ствар у оцену и, најзад, једва постави тачну дијагнозу.

— Да, вама, госпођо, треба бања. Само вам бања може помоћи!

Сутрадан је госпођи Даници било лакше, али је умолила доктора да је чешће обиђе, како јој се болест не би повратила.

Доктор ју је обилазио, а она се полако, полако паковала. Газда Сава је међутим прибирао ситан пазар и мењао никлове у банке, те да спреми путни трошак својој женици.

И сад кад је већ спремио гомилу од четрдесет банака и понео их кући, кад је госпођа Даница већ била спакована — настане једно неописано из-

ненађење. Дође у кућу, а жена га радосно преглусрете:

— Саво, замисли, Саво, ја не морам ићи у бању. Тај као да руком носи болест. Замисли само, јутрос је опет био, прегледао ме, па каже да сам сасвим добро и не морам ићи у бању. Па зашто би се онда трошили, кад не мора, је ли тако, Саво?

Можете мислити како је усхићење подузело газда Саву; дошло му је да поједе своју жену од радости.

— Како то наједанпут?

— Кажем ја теби, узми тог човека за доктора. Ево, сутра ће ујутру опет доћи па буди и ти код куће, да чујеш из његових уста.

И збиља, газда Сава, који чисто није веровао оваквим речима из уста своје жене, радовао се да их чује из уста докторових.

Сутра у девет сати и он је очекивао доктора код куће.

Доктор поново прегледа госпођу Даницу, и поново изјави да госпођи не треба бања.

— Па, дабоме, тако је, тако је! — вели газда Сава, и у том моменту доктор му дође као неки светац, као најмудрији човек, као да је сад из иконе испао, а не да је тек са наука дошао.

Али се доктор диже, приђе газда Сави, па тек учини:

— Дозволите... и преврте му прстом очни ка-

пак. Загледа се, загледа, па се уозбиљи. Па онда узе доњу усну газда Савину, поврте и њу па се загледа.

— Слушајте, газда Саво, ви... овај, ви бисте требали пошто пото да идете у бању. Ваша госпођа не, али ви, ви не смете пропустити, морате ићи и то што пре, разумете ли, што пре!

Газда Сава спусти руке и запрепасти се.

— Ама је л' ја, господине?

— Јест, јест, газда Саво, морате ићи!

Газда Сава се прекрсти.

Сутрадан поче госпођа Даница да убеђује газда Саву.

— Ти видиш да је ово добар доктор. Ево како је мене излечио, па ништа сад не осећам. Па кад ти он каже, он се не шали. Немој да се играш са својим здрављем, него да идеш. Спреми се па да идеш.

Прође још један дан, и газда Сава и доктор среташе се улицом. Чим га срете, а доктор га дочепа за руку да му опица пулс.

— Газда Саво, да идете што пре у бању!

И тако на улици доктор, а код куће госпођа Даница, па се грешни газда Сава спакова да иде у Соко-бању.

Синоћ сам био на железничкој станици неким послом, па седим са газда Савом и он ми се грешник жали:

— Баш чудан неки доктор, господине. Ја га зовем због жене, јер она иште да иде у бању, а он испрати мене у бању. А баш ми ништа не фали! Једанпут ме само болео један зуб, али сам га извадио; извадио, сам га, брате. Па шта ћу ја сад у бањи? И то ми још казао да седим тамо шест недеља.

Отпутовао је, а госпођа Даница остала грешна сама. Она ће се лечити овде у Београду.

Зар није право било да вам изнесем и једну жену, која неће ове године ићи у бању?

Иследна комисија

Враћају се! Враћају се!

Ја сам пре месец дана топлим речима испратио прву партију жена кад је кренула у бању, па је право да сад добродошлицом дочекам прву партију која се враћа. А стижу већ, стижу, враћају се.

Нађите се код „Лондона“, око четири сата после подне, кад стиже воз из унутрашњости, па ћете видети скоро сваког дана по један или два фијакера са железничке станице. Код кочијаша велики кофер и једна корпа; у колима на горњем седишту ташта и „она“, она што се из бање враћа. На доњем седишту једна свастика и он, муж, који држи неку бошчу и женин мантил на коленима, и покуњено гледа мимопролазеће, срећне људе.

На станици су је, дакле, дочекали муж, ташта и свастика. Пољубила се с мужем и само укратко рекла:

- Је ли код куће све у реду?
- Јесте! — одговорио је он.

Затим му је тутнула у шаке цедуљицу од ге-пека, носач је спустио преда њ корпу, бошчу, њен мантил, амрел и друге ситнице, а она се упустила у дуг и опширан разговор са сестром и мајком. Кад су већ била кола натоварена, он их је позвао, те су сели у кола, њему су стрпали бошчу и женин мантил на колена, па ударили крај Лондона, те кући.

Кад су стигли кући, он жури напред и отвара врата, и, још турајући кључ у браву, осећа већ нешто хладно око срца.

Чим су ушли, ташта је одјурила право на прозор и отворила га широм, додајући:

— Ух, господе, дајте мало ваздуха! Та овде је загушљиво као у подруму!

— Па да, забога, тако је мало луфтирано! — додала је свастика.

Затим су стоварене ствари, поотварани су сви прозори на собама, жена је протрчала кроз све собе узвикујући:

— Господе Боже, Господе Боже! Па каже, макни се ти од куће и лечи се. Боље ти је, седи ту па цркни, а не да оставиш кућу на орјатину.

Затим је свукла блузу, обукла реклу, свукла је ципеле и почела да тражи своје папуче:

- Милошу, где су моје папуче?
- Па ту ваљда — одговара Милош — где би биле.

— Ево, нису на своме месту, ја сам их оставила под креветом.

— Не знам — одговара Милош, па се сагиње и сам их тражи — не знам, тек твоје папуче нисам украо, нису ми требале.

Најзад, папуче се нађу и то једна иза фуруне, а друга под нахтасном. Дотле је свастика већ представила машину за кафу, јер је ташти припала мука од смрада у кући, па су онда сви поседали. Поседали су да проговоре.

У ствари, то и није био разговор, него ислеђење које је ова правилно склопљена иследна комисија, из жене, таште и свастики, повела против оптуженога.

Оптужени је сео у један угао, подвинуо ноге под столицу и брижно гледао у плафон.

— Па добро, Милошу, јесам ли ти показала да сваки дан отвараш прозоре?

— Отварао сам!

— Отварао, јест — додаје ташта и држи мараму на носу — а овде се не може ни дисати.

— Гле сад — отпочеће опет жена — шта је ово?

— Које? — пита он.

— Ово није мој чаршав на кревету.

— Па дабоме да није, — додаће ташта.

— Него чиј' је? — пита он гласом оптуженога.

— Наши чаршави сви имају монограме — додаје свастика.

— Ја не знам, ја га нисам мењао.

— Изгледа као робијашки чаршав — додаје ташта.

— Ју — ишчуђава се свастика — нисам ни опазила монограм од бува и од овог жутог прашка.

Затим настаје пауза, јер свастика служи кафу. Ташта сркне један пут, остави шољу, па почне:

— Боже, сирото ово маче, гле како је измршавело, грехота га је погледати.

— Ју, сирото! — заплаче се свастика и узме га у наручја.

— Разуме се, ниси га ни хранио?

— Хранио сам га редовно.

— Зар је теби била памет за кућом и за мачетом!? Ко зна шта си ти мислио, и ко зна кад си долазио кући, ваљда у три дана једанпут.

— Долазио сам редовно.

— Редовно, јест, то се види на мачету.

— Сирото маче! — уздише опет свастика и нежно милује маче.

Жена је сад већ попила кафу и зашла опет из собе у собу. Разуме се, за њом се кренула и цела иследна комисија.

— Гледај, гледај, молим те, једна чарапа под писаћим столом. Откуд сад чарапа под писаћим столом?

— Па ваљда, кад сам је свлачио и бацио из кревета, пала тамо.

— Па добро, а где је друга?.

— Друга? — пита грешни Милош и завлачи главу под писаћи сто, — и друга ће ваљда бити ту.

— Може бити другу није ни пресвукао, можда је заборавио.

— Није, ево је друга чарапа, — узвикује свастика чак из треће собе.

Ташта се, разуме се, одмах прекрсти.

— Боже мој, Боже мој — јадикује жена — па ваљда ниси играо канкан по кући?

— Којешта! — дуса се Милош.

— Па откуд сад друга чарапа чак у трећој соби. Јеси ли ти видео или чуо за какав живи створ на свету који једну чарапу свуче у једној соби, а другу чак у трећој соби. О, Господе Боже, шта ћу све ја доживети и шта ли ћу све затећи у овој кући?

— Немој, кћери, да се љутиш — теши је мајка, — нашто ти је онда била бања?

— Па и ја се питам, нашто ми је била бања! Толике сам новце истрошила, ломила се тамо, као права мученица, па дошла овде да се поједем!...

— А где је са овог стола твоја фотографија? — упада у реч ташта.

— А где је, Бога ти, моја фотографија? — зграње се жена.

— Па ту је ваљда.

— Шта ти је требало да склањаш моју фотографију? Но, но, лепе ствари, врло лепе ствари.

Човек остао сам у кући, па склонио женину фотографију. Ваљда је коме сметала?

— Ево је, брате, ево је, пала је — узвикује радосно Милош, пошто је нашао фотографију.

— Гле, гле, — додаје ташта, која је за то време наставила цуњање по кући, — гле, гле, па наш је зет био прилично штедљив. За месец дана није потрошио ни фртаљ свеће.

На тај таштин проналазак слегне се цела и следна комисија око нахтасна.

— Па разуме се, није упалио свећу ни пет пута. Ти си ваљда увек у зору долазио кући, па ти свећа није ни требала?

— Није, долазио сам на време — одговара оптужени.

— Па зашто свећу ниси потрошио?

— Па... не знам... палио сам је, али нисам читао, горела је само док сам се свлачио.

— Чекај, чекај, ево их све жигице овде на нахтасну, пребројаћу колико си жигица потрошио палећи свећу. Једна, две, три, четири... свега је данаест жигица. Ето, толико си пута упалио свећу, а дванаест ноћи ниси ни долазио кући или си дошао у зору.

— Није, палио сам свако вече свећу.

— Па где су жигице?

— Не знам.

— Како не знаш?

— Па не знам... ваљда сам их употребио.

— Ама како употребио? Нашта си жигице могао употребити?

— Па... чачкао сам зубе, на пример.

— Е, зете, — упаде у реч ташта — ја нећу да се мешам у ваше домаће ствари, не тиче ме се, али то за чачкање зуба, то се баш види да си измислио.

— Уопште, он се нешто узврдао и сумњиво одговара. Ето, на пример, ни речи ми ниси умео да кажеш, зашто моје папуче нису биле на свом месту. Ти их ниси могао да употребљаваш, јер то су женске папуче, а после, имао си своје. Па откуд она једна моја папуча иза фуруне, а друга под нахтасном?

— Па не знам.

— Јеси чуо, ако је ко те папуче навлачио на ноге, навући ћу ти их на главу.

— Ко ће да их навлачи? — одговара скромно грешни Милош.

— Е, па што онда нису на своме месту?

— Не знам, ваљда се маче играло с њима.

— Ију! — зграну се жена — где сад маче измисли и као да је мачету, овако изгладнелом, било још и до играња.

И тако се то ислеђење наставља све даље и даље, док грешном Милошу не досади, па шчепа шешир, натуче га на главу и побегне од куће.

Али му то ништа неће помоћи. Доћи ће он вечерас, а дотле ће иследна комисија наставити

свој посао, дотле ће бити пребројан веш и биће нађено да најлепше марамице фале; дотле ће се наћи да је једна чаша разбијена; да је једна жена рекла згужвана, као да је била облачена, дотле ће... е, па дотле, а куда ћеш више.

Свештеничко питање

На дневном је реду, дакле, свештеничко питање. У Србији се решава питање о уређењу њиховога положаја, у православљу се решава питање о дозволи да се и свештеници удовци могу женити.

Сасвим поповски, трпели су док су трпели, па сад дупло или ништа. Једновремено ће им се обезбедити и плата и жена.

Замислите само, како ће то лепо изгледати кад се поповима дозволи да се могу као удовци женити. Добијете тек једно јутро поштом карту: „Поп Михаило Петровић и госпођица Јула Јанковић, верени”.

Или замислите свадбене позивнице. Не може то, разуме се, никако бити да те позивнице гласе: „Наш син поп Јова... и т. д.” јер поп не припада својим родитељима, он припада цркви и парохијанима. Позивнице би дакле гласиле или овако:

„Храм светог евангелисте Луке има част известити своје познанике и пријатеље, да ће се његов

поп г. Јова, у недељу 17 ов. мес., венчати са госпођицом Милком, машамодом овдашњом, и позвати их на ово прво весеље своје. Венчање ће се обавити после службе Божје, у 10 часова пре подне, а игранка ће бити у 2 часа по подне у црквеној порти.”

Или, ако би парохијани сматрали за синовљу дужност да они приреде свадбу, онда би позивнице гласиле:

„Наш духовни отац, узвишени поп Коста, венчаће се у недељу 22 ов. мес. са госпођицом Софијом, приватијерком овдашњом. Част нам је умоти свакога поштоваоца свете цркве и православља да изволи ово синовље весеље с-ких парохија на удостојити својом посетом.”

Најзад, позивнице какве биле да биле, али замислите како би то могла лепа свадба бити. Жени се, на пример, поп тај и тај, или још боље жени се прота. Па замислите сад онај ред кола низ Кнез Михаилову улицу. Напред јашу на коњима, око младињих кола, четири ђакона, па онда у првим колима млада и девер, рецимо поп Алекса, са лентом преко груди и грдним букетом у руци. Па онда у другим колима поп Трифун младожења, са рузмарином на грудима, са белим глазе-рукавицама на рукама и са бренованом косом. Милина га просто погледати.

Па онда већ стари сват, па кум, и онда низ

фијакера са парохијанима и, у последњем фијакеру, црквењак са гајдашем.

Верујте да би то биле најлепше свадбе, официрске па поповске. Најзад, то би и биле једине униформисане свадбе, и ја верујем да би се наше девојке исто тако грабиле за попове као и за офицере. Што сад не полазе радо за њих, то је стога што се они жене као богослови, дакле још неуниформисани, али кад им се једанпут дозволи, а како изгледа то ће бити ускоро, да се могу и са униформом венчавати, онда ће се извесно наше госпођице мало више заинтересовати за попове, јер, најзад, за њих и не важи оно народно питање: „је ли поп човек?“ већ важи искључиво то да он има униформу.

До душе, не може се рећи да је поповска униформа тако лепа као официрска, али, нек Бог да само да они једном постану младожење, па ће се све то полако, полако изменити. Неће увек остати оваква униформа каква је сад. Биће лепши појас, штикован можда шареном вуницом, па ће бити мантија плавих, морастих и жандар-блау, па ће бити постава као крв црвених, па ће бити мантија на струк и без струка, па ће бити... шта ти све неће бити. Дотераће се наши попови да ће их милина бити погледати.

Можда ће чак променити и униформу. Јер, најзад, ова садања, пристала је за овај конзервативан положај свештенства. Они и кад су се венча-

вали нису се венчавали као свештеници, већ као богослови, у цивилу. Али кад се почну венчавати као свештеници, може то мало незгодно да му дође да, рецимо, прво брачно вече поп свуче сукњу! Не кажем да би то било незгодно за њега, него онако, као фигура је незгодно. Зато и мислим да би се у том случају извесно изменила унеколико и поповска униформа.

Најзад, како било да било са униформом, није то овде главно, већ је главно да се попови могу женити.

Једна би ствар можда била другачија но код нас обичних људи. Код попова не би девојке носиле мираз него младожења.

— За кога се, Бога ти, ти удајеш? — питала би, на пример, госпођица Сарка госпођицу Софију.

— Па удајем се за поп Аксентија.

— А шта ти носи?

— Па шест стотина седамдесет кућа.

Разуме се, то поп не носи толико назиданих кућа, него то му је нурија, а дозволићете да то није мали мираз.

Једно ме само занима. Каква ли ће изгледати четврта страна „Српских новина“, кад се једанпут дозволи и свештеницима да се могу по други пут женити.

Замислите само овакве огласе:

„Моја жена Милева одбегла је од мене и смуца се сад по туђим нуријама, без икаквог разло-

га. Умољавам браћу своју у Христу и, уопште, отачаствено свештенство, да моју жену, у случају проналаска у своме домаћају, добрим саветом упуте на праву стазу християнства и пошаљу ми је на даље практикување брачнога живота, без кога се сад осећам епитимичан.

Поп Марко Јеремић

Или овакав оглас:

„Моја жена Анка одбегла је од мене и противно Божјим и християнским законима, живи невенчано са поп Николом, мојим у Христу братом, што од њега није лепо. Ма да је до душе поп Николина парохија много боља од моје, ипак позивам моју жену Анку да се врати на моју парохију, и ако то не учини за петнаест дана од дана овога огласа, почећу да верујем што се већ увелико зуцка, а то је, да она није честита.

С поштовањем

Поп Тома Петровић

И ко зна каквих ти све других огласа не би било. Било би их свакојаким.

Бога ми, једва чекам да се то питање, о дозволи да се свештеници удови могу женити, реши већ једном.

Телеграф без жица

Поставио сам две станице, једну у рејону варошког кварта, испод Народног позоришта, а другу на Западном Врачару.

Ону станицу у варошком кварту означио сам као предајну станицу, а ону на Западном Врачару, као пријемну станицу.

И ево сад, како сам извршио опит са предајом и пријемом телеграма, на телеграфији без жица.

*

На предајној станици. Тачно у 10 часова и 22 минута пре подне, отишао сам у посету госпођи Јелки.

Нисам јој давно био и госпођа ме врло љубазно дочека.

— А што сте се ви тако отуђили? — рече љубазно и грациозно узнесе руку до мојих усана.

— Опростите, хиљаду вас пута молим за опрштење.

— Заборавили сте ме.

— Не, госпођо, али сам подивљао. Толико сам поверење у последње време изгубио код женског света, да сам већ и сам почео да га се клоним.

Госпођа је села на плави отоман, а ја на неки тако низак и мали табурет, да не памтим себе у таквој пози од најранијег детињства.

— Изгубили сте поверење? — настави госпођа Јелка кокетно. — Ваљда зато, што у вашем писању не остављате женске на миру.

— А, ја мислим, не зато. Та госпође воле кад се о њима говори у новинама.

— Па зашто бисте иначе имали да изгубите поверење? — упита госпођа живо и радознало се наже према мени.

— Ја мислим зато, што сам већ добио прве седе.

— Но, но, но... ви обешечахте; ви то ваљда мени пребацујете — и унесе брзо своје, дијамантима окићене прстиће у косу, те поче нервозно да покрива једно место, које се било разредило.

Ја уграбих овај моменат.

— Видите, госпођо, како сте неправедни према мени.

— Ја?

— Да. Пребацујете ми да сам вас заборавио и да сам непажљив према вама; међутим, чуо сам овог тренутка једну интересантну новост, па ни сам могао да одолим, а да не дођем до вас. Ко

би ми други био пречи, коме бих пре но вама саопштио.

Госпођа захвално климну главом, награди ме једним слатким осмехом и дозволи ми да јој још једанпут пољубим руку.

— Дакле? — запита нестрпељиво.

— Нисте зар ништа чули о госпођи Мојковићки? Десет година после удаје, она је остала тешка. Замислите, то нико више не зна до она, њен муж, ја, и сад ви.

— Тешка?

— Да.

— Дозволите ми да се прекрстим левом руком. А од чега је, забога, могла остати тешка?

— Не знам. Кажу: пила је аспирин, по један прахак на дан.

— А пролази ли још г. Стојановић, поручник, сваки дан крај њене куће на коњу?

— А, не, кажу да сад пролази пешке.

Госпођу је јако изненадила ова вест, те настаде за час пауза.

Пошто сам сматрао да сам већ извршио предају телеграма, опростим се од госпође, која ми заблагодари на посети, и дозволи ми и трећи пут да јој пољубим руку.

*

На пријемној станици. У пет часова и 34 минута по подне, истог дана, отишао сам у посету госпођи Сојки.

Чим су ме пријавили, отворила су се преда мнош врата њеног ружичастог салона који увек мирише на свеже љубичице.

— Не дам вам руку — рече госпођа одлучно, кад се ја сагох да је пољубим.

— То значи, срдите се на мене? — приметих скромно.

— Не само што се срдим, но ћу предузети и даље мере против вас.

— Молим да чујем своју кривицу?

— Седите, па ћу вам рећи. — И госпођа Сојка једним елегантним, широким гестом, показа на масу разноликих седишта по салону. Ја у забуну седох на клавирску столицу, и већ осетих да ћу се на њој као каживетар окретати лево и десно, али остах упоран при том да ја волим тврду столицу. Уосталом, то ми је окретање и згодније било, јер је госпођа Сојка већ позната као нервозна дама, која приликом примања посета увек шета.

— Ја седим већ на оптуженичкој клупи и чекам тужбу државног тужиоца — рекох, да изазовем оптужбу.

— Да — поче узбуђено госпођа Сојка — жале ми се многе даме на вас. Ја сам се решила да узмем иницијативу, и да саставим суд жена, који ће вас судити за кривице почињене слабом полу.

— Ох, како ћете ме усрећити.

— Усрећити?

— Да. Ви не знате како бих ја волео да имам кривице према слабом полу; ви не можете да појмите, како бих ја радо сео на оптуженичку клупу, за кривице почињене нашим дамама.

— Хоћете да будете мученик?

— А не, напротив, волео бих да ме суде као мучитеља.

— Ја бих вас прва оптужила што ми нисте дошли у посету, ево већ три месеца.

— И ја бих пристао на казну, да шест месеца никако не излазим из ваше куће, да просто будем ухапшен.

— Добро, добро, — настави брзо дражесна госпођа — то ћемо већ видети на суду. Али вам озбиљно кажем, да грешите што ми чешће не дођете. Знате ли ви да бих вам ја често пута користила материјалом за ваше фељтоне.

— То нисам знао. А имате ли сад, на пример, штогод интересантно, што би ми могло као материјал послужити?

— Разуме се! — рече поуздано госпођа Сојка, и прошета два трипут по салону, па стаде преда ме. Нисте зар ништа чули о госпођи Мојковићки? — настави дражесна госпођа живо. — Десет година после удаје, она је остала тешка. Замислите, то нико више не зна до она, њен муж, ја и сад ви.

— Тешка? — згранух се ја.

— Да.

— А од чега је забога могла остати тешка?

— упитах ја наивно као каква ученица Више женске школе.

— Не знам. Кажу, пила је аспирин, по један прашак на дан.

— А пролази ли још г. Стојановић, поручник, сваки дан крај њене куће на коњу?

— А, не, кажу, сад пролази пешке.

Пошто сам сматрао да сам већ примио телеграм који сам јутрос у десет часова и 22 минута испратио, то се опростим од госпође, која ми за благодари на посети и, сад већ измирена са мном, дозволи ми да јој пољубим меку и белу ручицу.

И тако дакле, Марконијев проналазак има и код нас примене. А да видите, није ни тако кратко одстојање од Позоришта до Западног Врачара.

Посланички станови

Није ни Ђурђев ни Митров-дан, па ипак је ових дана освануло по прозорима ваздан цедуља, којима се оглашава издавање станова за самце.

Чудно ми је пало откуд то тако у невреме, док нисам разабрао да су то станови за народне посланике. Издају се само онда, кад је Скупштина на окупу.

То ми је објаснила госпођа Маца Ристићка. Мени кад год тако треба какво обавештење о појединим појавама у Београду, ја се обратим госпођи Маци. Она све зна и на свако је питање кадра да да тачан и исцрпан одговор, тако да човек не мора да лута од немила до недрага.

Госпођа Маца је мој информациони биро и отуда вас, моје лепе читатељке, по гдекад изненади, кад у мојој кроници прочитате по гдешто, што сте мислили да нико не зна сем вас.

Дакле, и по овој ствари, кад сам нисам могао да је решим, обратио сам се госпођи Маци.

— Откуда то, госпођо, да у ово доба године многи самци напуштају Београд?

— По чему ви то судите?

— Па по томе, што видим на прозорима многе листе за издавање квартира за самце.

— Варате се. Не долази то отуд што многи самци напуштају Београд, већ што је Скупштина на окупу.

— Тако?

— Да, и сад ћу вам то објаснити. Узмите, на пример, каквог сиромаша, писара или рецимо порезника или цариника.

— Добро, узмимо цариника.

— Лепо. Замислите сад тога цариника са малом платом.

— Замислићу, то је врло лако замислити.

— Замислите сад, да тај цариник са малом платом има жену.

— Ако треба да замислим лепу жену, онда ми је то такође лако. Лепу жену ја сам кадар и у свако доба ноћи да замислим.

— Па добро, баш, нека је и лепа. Е, сад, замислите да он има две собе, у којима скромно живи са својом женицом.

— Под претпоставком да немају деце.

— Добро, рецимо под претпоставком да немају деце. Е, сад замислите да се код нас, у Србији, бар двапут годишње састаје Народна скупштина.

— Па то ми није потребно да замишљам, то је већ постојан факт.

— Е, лепо, — наставља госпођа Маца — дође време да се састане Скупштина, а цариник... Хоћете да останете баш при царинику?

— Зашто не, останимо при царинику!

— Дакле, цариник дође увече кући и почне да разговара са женом: „Шта мислиш ти, жено, кад бисмо ми једну собу издали коме народном посланику?” — „Каквом посланику?” — пита жена. — „Па разуме се, посланику из већине!” — одговара муж. „А што баш из већине?” — пита радознало жена. — „Па како то питаш; прво и прво, вући ће мо добру кирију, друго и друго, тај ће ме човек познати, могу му се допасти, може увидети да сам добар чиновник, може проговорити министру за мене па могу и класу добити!” — одговара муж. И тако се сложе муж и жена, да издаду једну собу, с намештајем и послугом, посланику из већине.

— Добро, то ми је сасвим јасно.

— Е, ако вам је то јасно — наставља мој информациони биро — онда 'ајдемо даље.

— 'Ајд'мо.

— Ви знате, да наше скупштине трају дуго, а посланици су људи фамилијарни и они напусте и своје куће и жену и децу, па седе овде по Београду по неколико месеца, је л' те?

— Јесте, сироти, ја их чисто сажаљевам због тога.

— Е, па ти људи радије онда седе у приватној кући, но у кафани.

- Тако је и у реду.
- Прво и прво, јевтиније прођу, а друго, имају и бољу негу.
- Сасвим, фамилијарну негу.
- А да, заборавила сам да смо ми замислили цариника. Дакле, цариник прво и прво извуче лепу кирију, а друго извуче класу.
- А како извуче класу?
- Па казала сам вам већ. Увери се посланик из већине, да је то добар и вредан чиновник.
- Па то сам и хтео баш да вас питам, како се увери: да ли га обилази у канцеларији да га види на раду?
- А то не, али га убеди жена. Заузме се госпођа цариниковица, а међутим, добром негом и послугом, учини да се посланик из већине осети просто као да је код своје рођене куће и, онда, умоли га, просто га умоли.
- Ето видите, да сам ја био у праву, што сам замислио цариниковицу као лепу жену.
- Па... нисте погрешили. Је ли вам сад јасно, откуд, за време скупштине, тако много листа за издавање квартира за самце.
- Јасно ми је. Врло ми је јасно. Хвала на обавештењу.

Изборни дневник

Ви сад сви мислите да је то онај изборни дневник, односно записник, што га бирачки одбор води на дан избора. Није, ово је дневник госпође Зоре Т., који је она водила за време док јој је муж био на путу као претседник бирачког одбора. Муж јој је одређен у неко село, неког удаљеног округа, и пробавио је на путу четвртак, петак, суботу, недељу, понедељак, уторак, па тек је у среду стигао у Београд. Госпођа Зора је за то време узела један чист пропис своје девојчице, која учи први разред основне школе, и записивала је сваки дан своје утиске и своја размишљања.

Мени, чије су везе са женским светом тако разгранате, није било тешко сазнати за садржину тога дневника па хоћу и да га изнесем.

*

Петак.

Јутрос је Мика, односно мој муж, отпутовао на изборе. Тако ми је данас необично; чисто ми је празна кућа.

Кад човек зрело промисли, то је, бога ми, тирјански од ове државе. Нареди тек да муж оде у какву комисију, а и не пита жену: жено море, како је теби без мужа? Подноси ли теби да те тако одвојимо од човека, с којим си ти научила јести со и хлеб; није ли те страх ноћу саму, с дететом само?

*

Субота.

Нисам могла скоро целу ноћ спавати. Пала ми је на памет једна врло лепа мисао, па ме то расанило и превртала сам се целу ноћ лево и десно.

Ићи ћу данас код госпође Руже, да замолим њеног мужа г. Перу да ми израчуна колико дијурне има да прими мој Мика. Боже мој, ала ће то бити лепа ствар, ако могне из те дијурне да ми купи летњи шешир и сунцобран. А моћи ће, како да неће моћи кад је добио тако далеко место, па има много да прима.

Боже мој, баш ова држава учини неправду човеку, али га и помогне.

Тако се радујем што је мој Мика добио тако удаљено место.

*

Недеља.

Данас је дан избора, а трећи дан како мој Мика није код куће. Већ сам се навикла без њега.

Одјутрос је пуно света прошло улицом, ишли су на гласање. Седела сам цео дан на прозору и посматрала сам како свет жури на гласање. Разговарала сам и са г. Јоцом секретаром.

— Куда, куда ви? — упитала сам га, баш кад је био под прозором.

— Идем да гласам.

— А за кога ћете ви гласати? — питала сам га радознало.

— Кад би могло бити, гласао бих само за вас! — одговори ми обешењачки а и не поцрвене.

Боже мој, што ти је тако жена остављена, без мужа, без одбране своје, па одмах свако ружно мисли. Нисам се надала од г. Јоце таквим мислима.

После подне је прошао крај куће и г. поручник Милорад.

— Да нећете и ви на гласање? — запитала сам га.

— А не — одговори он галантно.

— А што?

— Па ја немам право гласа.

— Штета — рекох му, а то зато што сам била радознала, да ли би и он казао да би за мене гласао т. ј. да л' би и њему такве мисли пале на памет.

После смо разговарали и о другим стварима, јер г. Милорад је врло разговоран човек.

Баш овај дан избора може се рећи да је прави дан избора. Ја сам се таки после разговора

са г. Милорадом решила да водим свој изборни дневник мало опширније.

*

Понедељак.

Сиромах мој Мика, јутрос ми и он паде на памет. Ноћас сам сасвим неке друге, онако више изборне ствари мислила, па ми је тек јутрос пао и он на памет.

Дакле, тачно сам обавештена. Добиће 1534 динара дијурне, а неће потрошити ни триста. Сунцобран и летњи шешир је мој. И како ћу тек изгледати са новим сунцобраном и шеширом. Ја мислим да ће г. Милорад, кад ме види, одмах зажалити што нема право гласа.

Данас ћу изаћи мало на Калимегдан. Ех, Боже мој, па не могу се за љубав тога, што мој муж има државна посла, заборавити. Напоследку, држава може тражити од њега да се мучи тамо по селима, али не може држава тражити и од мене да седим код куће.

*

Уторак.

Оваква каква сам, без новог шешира и сунцобрана, па ми г. Милорад каже одјутрос да сам синоћ била најлепша на Калимегдану. Шта више, он каже да он ништа не полаже на одело. Ја би' се, вели, њему могла допасти и у белој спаваћој рекли.

Распитала сам и чула да су избори мирно прошли, јер сам се бојала да се Мики што не деси.

Веле, он је лепо и правилно извршио избор. Али не само он, и ја сам извршила избор. Без гласања, без бирачког одбора, ја сам моју куглицу, моје срце, поверила г. Милораду. То не смем никоме признати, али смем написати само овде, на пропису моје ћерке. Овај ћу дневник и онако спалити, чим дође Мика с пута.

*

Среда.

Данас долази Мика с дијурном. Једва чекам дијурну.

Ја не знам шта ћу да радим. Г. Милорад вели, кад сам му показала моју куглицу, да морам да му издам и мандат. Баш сам у неприлици.

Сићи ћу вечерас на железничку станицу да дочекам дијурну, па ћу сутра после подне, са новим шеширом и амрелом, разговарати опширније са г. Милорадом. Све се бојим да на овај мој избор не буде какве жалбе; стога ћу ова изборна акта, још пре но што стигне Мика, у фуруну.

Моја кандидација

Јуче ми дође једна депутација из народа. Примео сам је врло љубазно.

Депутација ми рече: дошла је да ме позове да се примим кандидације за народног посланика. Тим поводом развио се између мене и депутације овакав разговор:

Депутација: Народ би желео да вас види, као свога представника, на посланичкој клупи...

Ја: Молим, да вас прекинем. Рад сам да вам обратим пажњу на ту ситну околност, да бих и ја желео себе да видим на посланичкој клупи. Обратите пажњу молим вас на ту чудновату случајност, да се већ у једној од најважнијих народних жеља ја и народ слажемо.

Депутација: Народ би желео да на посланичкој клупи види једном онога који ће хтети искрено бранити га и залагати се истински за његове интересе и, управо, посветити се, цео и кроз цео живот, одбрани народних интереса.

Ја: Што се тога тиче, ја са своје стране сасвим пристајем и на цео живот. Зашто не бих, молим вас, кад је и то једно занимање као и свако друго. Ето, на пример, поп се посвети томе да служи Богу кроз цео живот; или официр, на пример, обуче униформу зато да служи одбрани отаџбине кроз цео живот; зашто се, дакле, ја не бих посветио томе, да браним и заступам народ кроз цео живот. И што је главно, не бих ја био први у Србији, коме је то постало занимање, да брани народ кроз цео живот.

Депутација: Народ ће вас наградити својим поверењем и...

Ја: Дозволите ми, да вам прекинем реч. Што се тиче награде, ја бих желео и ту да олакшам народу, колико је год могуће. Стога ћу се ја, што се тиче награде, погађати са државом.

Депутација: Не мислимо ми ту на дијурну.

Ја: Ето, видите, ту се такође слажемо. И ја не мислим ту на дијурну. Дијурна, то је једна сасвим засебна ствар, која мени следује као посланику, па заступао ја народ или га незаступао. Вама су, господо, познати случајеви да и опозициони посланици примају дијурне. Дакле, није реч о дијурни, него о награди за мој труд, који ће морати држава да ми да, с обзиром на жеље и потребе народа.

Депутација: Ми вас не разумемо.

Ја: Мени би врло жао било, ако се ја не бих већ на првом кораку разумео са мојим бирачима. Доцније, кад ја већ будем имао мандат у рукама, то не би било никакво чудо. Ја не бих био први посланик који не разуме своје бираче, нити би ви били први бирачи, који не разумете свога посланика. Али сад, сад је још врло потребно да се разумемо. Дакле, ја вам свечано овде дајем веч, и овлашћујем вас да о томе известите и све остале бираче, да ћу увек, тражећи себи од државе награду, водити рачуна о потребама краја који наступам. Ако се моје жеље рецимо буду свеле на то, да добијем право на горосечу, ја ћу је тражити у вашем крају. Зашто бих ја оголео и опустео горе у другим крајевима Отаџбине, који ме нису ни изабрали.

Дейутација: (Раздрагана и радосно узбуђена, кане јој једна крупна суза на око. Она дигне руку и рукавом убрише сузу).

Ја: Молим вас, немојте брисати ту сузу. Ја сам управо њоме пријатно узбуђен и желео бих да знам само, смем ли ту сузу сматрати као народну сузу, т. ј. плачете ли ви само у име своје, или плачете у име свију мојих бирача?

Дейутација: У име свију ваших бирача. Знате, ми смо се, у овој дугој политичкој борби, већ навикли на то да плачемо у име свију бирача.

Ја: Е, то је већ друга ствар. Онда извол'те убришите је у име свију бирача. Али, како мени

није познат тај народни обичај, молио бих вас да ми објасните: кад ви плачете у име свију бирача, приликом кандидације и избора посланика, или после?

Дейутација: Обично после.

Ја: Е, онда, останите при томе народном обичају. Ја сам велики присталица одржавања народних обичаја. Сачувајте ту народну сузу за после, кад ја већ будем у скупштини. А, ако сад имате још какву жељу, ја бих вас молио да ми је кажете?

Дейутација: Па ми бисмо желели да нам кажете ваш програм?

Ја: Програм?... Могу вам рећи да ме тим захтевом нисте ни мало изненадили. Иако сам ја противник програма, ја сам ипак очекивао да ћете га ви од мене тражити. Ја ћу вам у истину рећи, да нисам никакав програм ни спремао. Зашто бих се ја мучио да спремам програм, кад тих програма већ има готових и израђених. У овој нашој тридесетогодишњој политичкој борби, ако ништа друго није постигнуто, а оно то је извесно: посланички програми су скроз израђени. И што је главно, без обзира на партије, сви су ти програми ванредно израђени. Ја, дакле, ма који од тих програма примам за свој, али казаћу вам нешто искрено. Ти програми, које кандидати развијају пред бирачима у очи избора, мени јако личе на оно што

проводацика говори и једној и другој страни у очи прошевине.

Дейутација: Али народ је већ навикао на то.

Ја: Молим вас, ја сам већ казао да сам велики поштовалац народних обичаја. Кад је то већ постао обичај, ја ћу га поштовати. Наши народни обичаји наша су одлика, и ваља их одржати. Ви не знате како мене потресе, на пример, онај народни обичај, кад на Бадњи дан домаћин узме бреме сламе у руке, па он пође напред и виче: ко, ко, ко, а деца за њим, држећи се као слепци једно за друго и вичући: пи, пи, пи, пи... Ето, тако бих ја желео, по примеру тога обичаја, нека се народ похвата за мном, као што се слепци хватају једно за друго, и нека само виче: пи, пи, пи, пи,... и, разуме се, свако такво пиле нека снесе и по једну куглицу, а ја ћу напред, и са сламом у руци, ући у Народну Скупштину.

Дейутација: Овај...?

Ја: Да, знам шта хоћете да кажете. Не са сламом, него са програмом у руци, ући ћу у Народну скупштину. У великом узбуђењу и патосу, заборавио сам да сламу заменим програмом. Добро, дакле, ја ћу вам спремити бреме програма, и доћи у народ да га објасним.

Дейутација: (Раздрагано и узбуђено). Живео!

Ја: А молим вас још нешто. Извините што ћу вам сад на крају поставити једно питање, које је требало поставити одмах у почетку.

Дейутација: Извол'те.

Ја: У чије име ви долазите да ме кандидујете за посланика?

Дейутација: Па у име народно.

Ја: Е, то ме је онда жао; онда се не могу примити.

Дейутација: Зашто?

Ја: Зато што нећу бити изабран.

Дейутација: Али цео је народ за вас. Сви ће гласати као један.

Ја: Па ипак нећу бити изабран.

Дейутација: Ми не разумемо.

Ја: Зато, што ме није кандидовао никакав главни одбор. Јер ви ваља да знате, да се слобода избора народног не састоји у томе да он сам себи избере кандидате; него да слободно гласа за онога, кога му каже одозго главни одбор. Пошто су сад слободни избори, народ нема права и то да захтева да сам себи нађе кандидата. Иначе, каква би то слобода била. Идите дакле ви и споразумите се са главним одбором, а дотле ћу ја спремити програм!...

Куће склоне паду

Одреди и мене једанпут председник Београдске општине у комисију, којој буде стављено у задатак, да прегледа све београдске куће, па да реферише општинском одбору, које су куће склоне паду, те да се што пре поруше.

Та комисија изабере мене за претседника, и ја се врло предано одам проучавању и испитивању кућа које су склоне паду, те и поднесем претседнику опширан реферат. Овде ћу штампати само извод из тог реферата.

*

Бр. 1. — Мужу је 54, жени 27 година. Он стално пије будимску воду, врло радо једе резанце са сиром, чита чак и огласе по новинама и смрди сав на шпиритус и камфор.

Она је врло „држећа“, чита радо модерне журнале, врло воли „ајскафе“, има и свој жур, држи и фризерку, и њена собарица мирише на резеду.

Ето, — та је кућа склона паду, и то је бр. 1.

Бр. 2. — Он је млад, а она је и млада и лепа. Он је добар чиновник, сви га хвале, али — не аванзује. Или нема среће или нема пријатеља. И њега то не љути, он чека стрпљиво да га се сете, али, уколико је он стрпљивији, утолико је она нестрпљивија; она хоће да он што пре и што више аванзује.

— Треба да им кажеш, треба да им креснеш у очи, — вели му она.

— Не вреди то ништа, — правда се он.

— Шта не вреди! Не умеш ти, али ако ти нећеш, ја ћу боме; ја ћу им све креснути. Ићи ћу и министру и начелнику и сваком редом.

И, ено је, сад је она зашла по канцеларијама, иде од министарства до министарства, од канцеларије до канцеларије, од чиновника до чиновника. Ено је и у скупштинском ходнику, ено је по цео дан по чекаоницама, она ради и рукама и ногама за свога мужа.

Бр. 3. — И он и она млади. Узели су се из љубави. После већ малко им је и досадила та љубав. Он једнако у кафани, ноћу ретко долази кући; не дође на ручак, не дође на вечеру. Ако и изведе гдекад жену, а он замоли каквог пријатеља да је забавља.

Она по цео дан сама, или чита нешто, или шета по Калимегдану, једва ако се нађе где који од њених познаника, да проговори с њом реч и две.

Па онда, о њему она слуша свашта; те не знам коме је купио свилену хаљину, те не знам код кога је био, те не знам с ким се забављао, а она једнако сама.

А самоћа је и калуђеру досадна.

Ето — и та је кућа склона паду.

Бр. 4. — Он је честит и ваљан и познат и поштован. И она га је сама поштовала кад је пошла за њега. Али, он се сувише занео својим позивом. Завуче нос у књиге, или пише, или иде по конференцијама, а жене се сети кад му треба угрејати цигљу да метне на стомак, или кад му треба подгрејати воду да сече жуљеве.

Она чисто не зна кад је боље за њу, да ли кад је код куће, или кад није код куће. Кад није код куће, она као очајница не зна ни с ким ће да проговори. А кад је код куће, он нервозан, туробан, џандрљив, или гледа само свој посао, а за њу и не зна да постоји.

Она ће морати једнога дана да тражи себи накнаде; она ће морати проговорити, мораће се побринуту да неко и о њој поведе рачуна.

Ето — и та је кућа склона паду.

Бр. 5. — Она је весела и живахна, а он има малу плату. Она се меша са светом, а он има малу плату. Њој је потребно да је лепо обучена, а он има малу плату. Она мора и на забаве и на концерте и у позориште, а он има малу плату. Њој

је потребно лети ићи и у бању, јер је „нервозна“, а он има малу плату.

Ето — и та је кућа склона паду.

И тако даље, и тако даље. Ово је само извод, а у моме је реферату изнето 2799 кућа које су склоне паду.

И замислите толики мој труд, па узалудан. Господин претседник је бацио мој реферат у архиву. Он вели да га нисам разумео. По мишљењу Господина претседниковом, оне су куће склоне паду, где су зидови попустили или се темељ пољуљао.

Ја ипак остајем при своме, да сам ја г. Председника добро разумео, и да сам нашао које су куће склоне паду.

Како се намножило племе акционара

Кад је Бог створио свет, била је једна једина банка: „Београдска банка.” Хтедоше да јој изваде једно ребро да би јој створили друга у животу, па погрешном операцијом извадише јој сва ребра и она мораде да ликвидира.

Тада постаде: „Београдски кредитни завод” који роди „Народну банку.”

И „Народна банка” настани се у обетованој земљи и изроди многе акционаре. А кад се намножи племе акционарско, тада се један део њихов исели у другу кућу, и основа „Београдску задругу.”

И ту то племе акционарско живљаше животом Богу угодним и намножи се јако. А кад се намножи и сувише акционара, тада се једно племе издвоји и основа „Палилулску задругу.”

И „Палилулска задруга” роди „Врачарску задругу.”

И „Врачарска задруга” роди „Врачарску штедионицу.”

И „Врачарска штедионица” роди „Савиначку задругу.”

И „Савиначка задруга” роди „Дунавску задругу.”

И „Дунавска задруга” роди „Удеоничку задругу.”

И „Удеоничка задруга” роди „Трговачку штедионицу.”

И „Трговачка штедионица” роди „Палилулску штедионицу.”

И „Палилулска Штедионица” роди „Савиначку штедионицу.”

И „Савиначка штедионица” роди „Грађанску штедионицу.”

И „Грађанска штедионица” роди „Чиновничку задругу.”

И „Чиновничка задруга” роди „Прометну банку.”

И „Прометна банка” роди „Народну задругу.”

И „Народна задруга” роди три сина: „Занатлијску задругу”, „Радничку задругу” и „Занатлијско-радничку задругу”, од којих свака за себе изроди велико племе акционара.

Из племена једног роди се „Дуванџиска задруга”.

Из племена другог роди се „Механџиска задруга”.

Из племена трећег, роди се „Послужитељска задруга.”

А из племена оца њихова, „Народне задруге”, кад се ово намножи, роди се „Народна акционарска задруга.”

И док се тако множило племе акционарско у једном колену, дотле и правац онога племена, „Народна банка” није остала без семена у својој утроби. У њој је и даље било порода и множило се племе и тада се друго племе одвоји и основа „Трговачку банку.”

И то се племе акционарско насели на лепој и плодној земљи и поче нагло да се множи и изроди многе акционаре. А кад их се намножи толико, да дивиденда биваше с дана на дан све мања, тада се део њихов исели и основа ново племе „Колонијалну банку.”

И „Колонијална банка” роди „Савску банку.”

И „Савска банка” роди „Заложну банку.”

И „Заложна банка” роди „Есконтну банку.”

И „Есконтна банка” роди „Извозну банку.”

И „Извозна банка” роди „Земаљску банку.”

И „Земаљска банка” роди „Продуктну банку.”

И „Продуктна банка” роди „Транспортну банку.”

И „Транспортна банка” роди „Савиначку банку.”

И „Савиначка банка” роди „Словенску банку.”

И „Словенска банка” роди „Привредну банку.”

И „Привредна банка” роди „Централну банку.”

А „Централна банка” роди „Месарску банку.”

И намножи се племе акционарско и у том другом колену, и притиште ову земљу, а не попустише испод 12 од сто интереса.

И намножи се и сувише племе акционарско, тако да ће се тешко дивидендом исхранити. И преплавише земљу менице и 'разиђоше се по свој земљи извршитељи, и пропишта Трговачки суд.

И то је, ето, прва глава од стварања акционарског света.

Амин!

Спаљивање мртваца

Као што знате, и код нас се већ у велико ради на томе да се мртваци спаљују. Држе се предавања, агитује се, и већ има и присталица. Била је изложена и једна фуруна за спаљивање, на којој се густирало свакоме тако, да ко је год видео ту фуруну, добио је вољу да што пре умре, само да би могао бити спаљен.

Долазио је и к мени један наш доктор и био је врло љубазан. О, Боже, меркао ме је, загледао ме је са сваке стране, као да би хтео рећи: „Ала ће ово бити добро печење!” И ја сам још само очекивао да ме пипне, као што се јагањци пипају пред Ускрс. Затим ме је стао убеђивати, како би требало да пристанем да се испечем после смрти и доказивао ми је како је то најслађа смрт на свету, бити спаљен после смрти.

— Ја немам ништа против, докторе — рекох му — али, ево, видите, ја сам печен још за живота...

— Ништа зато, ништа зато...

Најзад сам пристао, пошто ме је уверио да ће се мој прашак чувати.

Уосталом, зашто и не бих пристао? Каква је, кобајаги, разлика између тога, хоће ли ме мртвог стрпати у рупу или у фуруну! То ми личи на ону анегдоту о белом човеку, кога су ухватили црнци људоджери па хоће да га поједу. Али како је тај бели човек врло знаменит светски путник и научењак, то су и црнци сматрали за потребно да буду према њему пажљиви, учтиви и предусретљиви, па кад су га свукли и хтели да га закољу, а они га најучтивије запитају да им сам изјави: жели ли да га поједу у сосу, или обично печеног? То је била лепа пажња од стране дивљака и врло је тронула научника.

Ето, тако мени изгледа то питање, шта ће бити са мношћом после смрти. Јер, у ствари, ништа се неће изменити: пратња ће бити онаква иста као и до сада, певачка друштва ће певати исте песме, попови ће добивати исту таксу, говорници ће говорити посмртно слово исто тако... т. ј. не, ту ће већ морати да се учине извесне измене. Јер, на пример, она стереотипна фраза, у свима посмртним говорима: „Стан’те пред овом тужном раком!”... и т. д. морала би се изменити и гласити: „Стан’те пред овом усијаном фуруном!” Па онда она посмртна фраза: „А његово тело предадосмо матери земљи” гласила би: „А његово тело стрпасмо у мајку фуруну”. Морале би се учинити неке измене и у опева-

њу мртваца, јер, на пример, она фраза: „Из земље си произишао, у земљу идеш” не би се могла просто преобрнути па гласити: „Из фуруне си изишао, у фуруну идеш” него би се морало то некако поетски рећи на пример: „Прах си био, у прах ћеш и отићи”. И та би фраза била тачна, јер би из фуруне био збиља извађен прашак.

Боже мој, како би то лепо било. Замислите, изваде из фуруне прашак и предаду ојађеној фамилији. Враћа се, на пример, удовица са погребца и носи фишек. Питају је људи:

— Шта вам је то?

А она тужно одговара:

— То је мој муж у прашку.

После, разуме се, она се преуда и опет остане ојађена и опет је сретнете с једним фишеком и питате је: шта је то?

А она вам одговара:

— То је други муж у прашку.

Ја не могу само још нешто да разумем, а то је: да ли би ти прашкови били згодни и за какву употребу; да л’ би, на пример, били лековити? Јер ако би то било, ја већ унапред знам шта би од чијег прашка могло бити и на шта би се могао употребити.

На пример, прашак од госпође С. Т. — ах, то је она лепа, бела, госпођа на корзу, у Кнез Михаиловој улици, крај које не могу да прођем а да не узданем — дакле прашак од ње, био би

извесно најфинији пудер, од кога се добива меко, fino и глатко лице и свежа кожа.

Од прашка госпође Р. — то је она удовица што се увек свађа са својим кирајџијама — био би што је једном и у нашој Народној скупштини употребљен.

Прашак од господина К. П. био би одличан за посипање деце, кад се оједу.

Прашак од госпођице С. Р. С. — не дај Боже само да она умре — али би то био извесно онај прашак, што се поспе човеку за врат, па га спопадне ужасан свраб. То је онај познати прашак, што је једном и у нашој Народној Скупштини употребљен.

Прашак од моје жене, или, свеједно, од ваше жене, или, најпосле, од свачије жене, био би извесно прашак за кијање.

Али, нека је све ово догде само претпоставка, једно знам сигурно, а то је, да би прашак од моје пунице био одличан прашак за буве. Употребом његовом, не само да би буве цркавале, но би се просто иселиле из куће.

Нервоза

Као дете врло сам се радо правио болестан, јер сам много волео „ајмокац”. Доцније, кад сам престао волети то јело, осећао сам се увек здрав, све до пре кратког времена, од кога болујем од нервозе.

Не болујем ја од нервозе зато што је то мода, већ стога што ми се одистински допала та болест. Допала ми се као оригинална. На пример, моја жена потегне у љутини па тресне тањиром о патос и разбије га. Ја се испрсим и припитам:

— Шта је то?

Одмах ми њена мајка, и цела њена фамилија, објасни да је то нервоза.

Ту скоро господин Х., народни посланик, баци једну гадну реч и увреду у скупштини, и онај други хтеде да прсне, али му за време одмора објаснише, да је то код господина Х — нервоза.

Један опет мој познаник, дуговао ми нешто мало по признаници, па кад сам му и по четврти пут затражио, он дочепа ону признаницу и исцепа

је на парам-парче. После ми је објаснио да је то код њега нервоза.

И мени се необично допадне та болест, и пошто ми се допала, то је и ја добијем. Остављао сам менице да се протестују, па кад су ме пријатељи — потписници питали: зашто, одговорио сам им да је то код мене нервоза. Избацивао сам газде кућне, кад су долазили по кирију, па кад су ме у кварту питали: зашто, објашњавао сам им да је то нервоза.

И тако је та болест све више и више узимала маха код мене.

Једнога се дана сам за себе забринем. Шта ли ће бити, Боже мој, од мене, ако та болест узме сасвим маха? Боље је израније се лечити.

И одем доктору.

— Па шта онако осећате; кад сте од прилике нервозни? — пита доктор.

— Па... тако од 22 или 23 па до краја месеца осећам се врло туробан и нерасположен. Па онда нервозан сам кад ми уђе извршитељ у кућу. Док он врши свој посао, а ја све меркам, да л' да га ухватим за груди или за врат; па онда, такав сам исти кад ми дође газда за кирију, омрзнем га одмах као скота... Уопште, нервозан сам, врло нервозан.

Доктор ме прво погледа у очи, поче да куца по грудима, опипа ми џепове (али је он тако уде-сио, да би наиван болесник мислио да му стомак

прегледа), натера да исплазим језик; промисли мало, промисли, па ће ми рећи:

— Знате, морате живети дијетално. Не смете се узбуђивати и не смете ништа мислити.

Одем од доктора сасвим задовољан. Живећу дијетално, чуваћу се узбуђења и нећу ништа мислити.

Али до ђавола, како ћу живети ако не будем ништа мислио. Па ја живим пишући по листовима, а како ћу писати ако не будем ништа мислио. Не кажем да у нас нема многих и многих, који и пишу и ништа не мисле, али је моја рубрика тако деликатна, да ја, хтео не хтео, морам мислити.

Не остаје ми ништа друго, него да напустим новине, па да потражим државну службу. Ох, колико ја њих знам који су се у тој бањи излечили од нервозе, сигурно тиме што нису ништа мислили.

И сад почех да правим онај дугачки пут, који сви у Србији чине кад траже државну службу. Из министарства у министарство, из чекаонице у чекаоницу. Снабдео сам се са једно педесет таксених марака, понео сам читаво туце хартије, да увек пишем молбе, све нове и нове. За поштара, ђумругцију, дипломату, полицајца, свеједно. Код нас је то свеједно, главно је само какво место, каква државна службига, да бих само могао мирно живети а ништа не мислити.

Уђем код министра, и он ме, као што је то у целом свету обичај, прими седећи и пушећи цигарету:

— Шта бисте ви желели?

— Службу у вашем ресору.

— Откуд баш да изаберете ову струку?

— Ах, не, господине министре, ма коју струку, то је сасвим свеједно. Утолико пре, што је мени потребна служба само зато да ништа не мислим, а то се може код нас у свима струкама постићи.

— Варате се, господине — поче ме убеђивати министар и објашњавати ми значај своје струке, доказујући ми да ипак треба у њој нешто мало мислити, макар нешто мало.

Тако ме је други министар уверавао да у његовом ресору нема положаја на коме не треба мислити.

Тако трећи, тако четврти и сви редом.

Ја се са очајањем обратим опет доктору. Пожалим му се. Кажем му да бих хтео не мислити, да сам сматрао да се то може постићи једино ако добијем државну службу, али ме сви министри уверавају да се у њиховом ресору мора макар колико толико мислити.

— Шта ћу сад? — питам очајно доктора.

— Та нису вам министри били искрени. Има места у Србији — вели ми доктор — на којима човек може бити а да ништа и ни о чем не мисли.

— Кажите ми их, докторе, ако Бога знате?

— Па то су, забога, министарска места. Они вам то из себичности крију, али то су код нас положаји на којима човек може мирно и спокојно седети, не мислећи ништа.

— Јес', Бога ми! — пљеснух се ја по челу.

*

Ето, од тог доба непрестано очекујем да постанем министар, те да се опростим ове моје бољетице.

Заборављене ствари

Прошле су силне забаве, још само погдекоји концерат са све мршавијим и мршавијим програмом што се приреди. Играчи су се већ одморили; тоалете већ спаковане, успомене забележене у књигу „Споменицу” и све је у свом реду. Још само, као остатак толиких силних забава, вуче се по гардеробама по каква заборављена ствар — рукавица, цепна марама или тако што — коју дотични није дигао ни досад.

Најзад, те ситне ствари човека и мрзи да дигне, али ми је још увек чудо да у гардероби у Официрском дому, још од децембарских забава па све досад, леже три заборављене ствари, које нико не диже. То су: један боа, једна манџетна и један цвикер.

Боа је леп, елегантан, од белог перја; манџетна носи марку „Р Сан Ривал 67. 10—25” и има црвени мерџан у рупици као дугме; цвикер је обичан, сребрн, нумера један и по.

Те три ствари леже мирно једна крај друге, очекујући да их потраже газде. И ево већ три месеца како леже, па им и досадило. Најзад, да би

прекратили време упусте се у разговор. Ево тога разговора:

Боа: (манџетни). То сте ви криви, да сам ја сад овде остављен и заборављен.

Манџетна: Али, молим лепо...

Боа: А јесте ли играли чарлстон?

Манџетна: Јесам. Ох, како сам га заносно играо.

Боа: А јесте ли играли чарлстон?

Манџетна: Јесам, ох, кад бих га могао поновити.

Боа: Па онда танго, па валс?

Манџетна: Све, све, цео ред игара сам играо са вама.

Цвикер: Разуме се, а мени је остало да играм само „одмор” с њом, и да платим вечеру.

Манџетна: (љутито цвикеру). Ћутите ви, ви сте целу интригу и направили.

Боа: С њим ћу ја већ после разговарати; него о вама је реч. Дакле, кад сте све играли, зар вам је то мало било, него сте, после другог кадрила, потрчали за мном у гардеробу! Зашто сте морали да потрчите за мном у гардеробу?

Манџетна: Приметио сам да вам се одрешила ципела, хтео сам да вам помогнем.

Боа: Лепо, а зашто сте спустили у руке гардероберу десет динара, те се изгубио за часак.

Манџетна: То је... онако... сасвим случајно и сасвим невино. И цела би ствар остала сасвим не-

вина, да није наишао у гардеробу овај, овај цвикер нумера један и по.

Цвикер: Али, дозволићете, ја сам био на мужевљевом носу. Још док сте ви играли чарлстон, па танго, па све валцере, он ме је бар петнаест пута избрисао. Љутио се чак што сам нумера један и по, што нисам нумера један.

Боа: А зашто?

Цвикер: Па нумера један још боље увеличава.

Боа: Да, њему то и треба, он и воли да увеличава ствари. Ето, то је била једна обична ситница, господин „Сан Ривал” нумера 25, хтео је да ми помогне да вежем ципелу... једна обична ситница...

Манџетна: И то једна невина, више фамилијарна ситница...

Боа: А ви, ви, увеличавајуће стакло, ви сте ту ствар тако увеличали да је дама, којој сам се ја око врата вио, морала у неприлици да ме заборави.

Манџетна: Разуме се, господину, на чијим сам ја рукама био, кад сте се ви појавили на вратима, тако су задрхтале руке, да су му обе манџетне спале. Једну, и то левакињу, у хитњи је дохватио, али мене није имао времена.

Цвикер: Како сте неправедни. Па да сам ја хтео да узнемирим ту фамилијарну ситницу; да сам ја интригант, као што велите, зар бих и ја био овде с вама? Напротив, ја сам вам помогао, то ћете одмах увидети, кад вам испричам како је ствар текла. У сали, док сте ви играли и док се нисте

одвајали једно од другогa, ја сам се непрестано знојио; то би већ била прва услуга коју сам вам учинио, али се ја на њу не позивам. Овде је главна она ситница, она невина, више фамилијарна ситница, као што се изволео господин „Сан Ривал, нумера 25” изразити. Дакле, ситуација је била оваква: одмах после другог фокстрота, бели боа нестаде из сале, ја будем добро избрисан. Мало затим, нестаде и манџетне „Сан Ривал.” Ја будем поново избрисан и одмах пођем у потеру. Пред вратима гардеробе сретнемо гардеробера, оног што је примио десет динара да се моментално уклони. Ја грунем у гардеробу и... ту затекнемо поменућу фамилијарну ситницу! Бели боа у загрљају са манџетном „Сан Ривал нумера 25.” То је свакојакo била погрешка, јер ципела се свакојакo није око врата одрешила. Да бих избегао скандал, ја хитно паднем с носа мужу. Разуме се, кад сам такву услугу учинио, није никакво чудо што је свако могао крај њега да побегне у салу, а он остао тражећи мене. Није чудо ни то, што сте и ви, бели боа, морали пасти са врата, као што сте и ви, „Сан Ривал”, морали пасти са руке која је задрхтала. Је ли вам сад јасно, видите ли ви, да сам ја у ствари био умањавајуће, а не увећивајуће стакло?

Боа: Сад разумем, хвала.

Манџетна: И ја вам благодарим.

Ето, тако су разговор водиле међу собом ове заборављене ствари.

Пре и после рата

Када сам се, пре скоро двадесет година, јавио у овој рубрици, ја сам прву своју хронику почео речима: „Све је то већ једном било!” Данас, када се поводом јубилеја „Политике”, враћам тој рубрици, ја је не могу почети као пре, ја бих једино могао рећи: „Све ово никад досад није било!...” Јер, одиста, отада па досада све се тако изменило, преврнуло, изметнуло и посувратило, да ни налик није више на оно доба када сам ја отпочео писати београдску хронику. Нови људи, нове навике, нови обичаји, нове врлине и нови пороци, те не умем чисто ни да се нађем међу њима. И какво богатство тема за писање данас; гамижу као мрави у мравињаку, зује као пчеле у кошници и намећу се саме хроничару да их се прихвати. Где год се окренете око себе, где год баците поглед, или на коју год страну пружите руку, а ви напишете тему за писање. Конкурси за лепоту жена и анкете о министарским аферама; разврставање чиновника по новом закону и распрштавање комуни-

ста по старој обзнани; па наш извоз у иностранство дипломата и дефрауданата и увоз из иностранства коцкара и уметника; па судари возова и судари кирајџија и кућевласника, па разни конкордати, конвенције, концесије, уредбе, протоколи, а уз то секвестри, шверцери и ратне оштете; па онда, извознице и проценти, наоружања и банкротства, и још: падање динара на берзи и скакање морала у политици. А поврх свега тога још: фокстрот и аграр, вариетеи и други свештенички брак, а већ и да не помињем разне декларације, афирмације, деградације, детронације, манифестације, овације, демонстрације, репутације, квалификације, депутације, колонизације, комасације, опсервације, ликвидације, стагнације, пертурбације, адаптације, регулације, кандидације, експропријације, евакуације, информације, лицитације, рације и дације. Тако ко би још био кадар избројати све данашње теме за писање, а камо ли у толикој гомили се умети наћи!

А некада! Где је оно блажено некада, оно предратно некада, када је истина било мало тема за писање, али је бар било много смеха, много искренога смеха. Сећате ли се? — Било је свега неколико тема. Калдрма, менице, трамваји и — таште. Па и кад бих покушао да се и на те теме вратим, нису ми оне више оно што су биле. Изменило се, све се изменило! Калдрма је у Београду сад много гора но што је била пре двадесет година; старе се менице не плаћају због Ликвидационе банке, а

нове се не есконтују због ликвидације разних банака; трамваји су пре имали свега две осовине и четири точка, сад имају четири осовине и осам точкова; таште су пре рата биле једна обична породична напаст, а сад и оне, боме, поткратиле сукње, маникирају нокте, посећују биоскопе и, ено их већ и пред конзисторијским вратима. Ни налик на некадање предратне таште!

И сад сам већ у таквој неприлици да се међу многобројним послератним темама не умем да нађем, а старих тема не смем да се прихватим, јер нису више оно што су биле; не остаје ми ништа друго но да се вратим на ону једну, на ону вечиту, на ону непроменљиву тему, на — жене.

„Све се мења! — рекао је један непознати философ. — Сунце хладни, северни ледени пол се креће; земља мења своју вечиту путању; планине се разоравају; реке мењају токове, море усахњује; изумиру расе људске; државе пропадају и нове ничу; мењају се друштвени односи, нарави, појмови, религије — све, све се мења, само жена остаје увек оно што је била седмог дана по створењу света, првог дана по створењу човека. Једна и иста кроз сва времена, код свих раса и у свима световима; у париским салонима, као и међу леденим брдима на половима; на екватору као и на неприступачним висовима Хималаја!” Е, па ако је тако — а непознати философи често су ближе истини но познати — онда: зашто бих ја бежао од жена, кад

никад досад нисам бежао, односно: зашто бих ја бежао од теме, која је једина непромењена те о њој могу писати и сад после рата, онако исто како сам писао некада, пре рата.

Па ипак неће бити да непознат философ има у свему право, јер, ако му се и призна, онако уопште, да су жене кроз сва времена, код свих раса и код свих народа увек исте и непромењиве, не може се рећи да нема баш никакве разлике између предратне и послератне жене. О, има је: то је несумњиво да је има, и то ће вам сваки добар познавалац жена потврдити. Дајте ви у руке једноме стручњаку, познаваоцу робе, парче штофа и, чим га пипне, он ће вам одмах рећи: „Ово је предратна, или, рецимо, послератна роба!” Је л’ те? Тако и ја, видите — а како ми признајете да сам познавалац жена — велим вам: дајте ми у руке једну жену и ја, чим је пипнем, рећи ћу вам: Ово је предратна или, рецимо, послератна жена!”

Разлике су очевидне, па се могу чак и без стручњачких квалификација уочити. Пре рата све је било некако дугачко; дуга сукња, дуга коса и дугачак брак; сад, после рата, све је кратко: кратка сукња, кратка коса и кратак брак. Пре рата жене су се деколтовале одозго, а сад, после рата, деколтују се одоздо. Пре рата муж се мешао у политику, а жена је оговарала; сад, после рата, мужеви оговарају, а жене воде политику. Пре рата жена је рађала једанпут годишње; сад, после рата,

рађа и по трипут али без последица на прираштај становништва. Пре рата, ако се за женом и вукао какав реп, шапутало се то и она га је, грешница, скривала и заташкавала на све могуће начине; сад, после рата, реп је постао саставни део тоалете. Пре рата ако си срео кога редуцираног човека, а ти си бар знао да је поштено одслужио своје и држави и жени, а сад, после рата, сретнеш здрава здравцита човека и чујеш, редуцирала га и држава и жена. Пре рата зазорно је било за неку жену рећи да је распуштеница; сад, после рата, то је чак и квалификација. (Ја знам једну распуштеницу која има штампане визит-карте, а испод имена ставила је као занимање „распуштеница”, јер јој та визит-карта обезбеђује да код разних начелника и инспектора буде и преко реда примљена). Пре рата кад дођеш у три сата по поноћи наљољан кући, а жена те изгрди к’о вашку и гађа те папучама и шамлицом; сад, после рата, кад дођеш у три сата по поноћи кући наљољан, а ти и не затекнеш жену код куће. Пре рата кад те жена ухвати да си ванбрачно врдно, она најпре падне у несвест, затим устане и испљује те својски, па онда узме нов новцат, још неплаћен амрел, оде и потражи „ону”, сретне је наред улице и разбије јој нов новцати амрел о главу, а затим се врати кући на продужење брачног живота; сад, после рата, кад те жена ухвати у неверству, а она се скида од смеја, припали цигарету и теши те, вели: „Уоста-

лом, имаш право, брак и не треба да буде робија; ми морамо једно другоме дати слободу у том погледу и толерирати такве мале брачне несташлуке!"

Па кад је већ тако очигледна разлика између предратних и послератних жена, зар не би онда логично било, да је и вредност жени, као и свему осталом, много више скочила после рата према вредности коју је она имала пре рата. Станови су на пример двадесет и пет пута скупљи сад но пре рата; обућа тридесет пута скупља, одело двадесет пута, а животне намирнице петнаест пута. На стаје, дакле, питање: колико је порасла вредност послератне жене од оне коју је она имала пре рата; другим речима: кад је пре рата муж трошио на облачење женино по једну меницу месечно, је ли довољно, сад после рата, потрошити по једну кућу месечно? Или, могло би се можда и другаче поставити питање: ако је једноме човеку пре рата била довољна једна жена ради одржавања брака, да ли му је с обзиром на измењене прилике, потребна сад за одржавање брака одговарајућа вредност, тј. двадесет и пет жена или, ако жене ставимо у ред животних намирница, онда, рецимо, петнаест жена?

Али, увиђате ваљда и сами да би оваква питања тешко било поставити ако не желимо остати без одговора. Уосталом, жена није никакав артикл па да јој се вредност одмерава према осталим артиклима. Истина, приликом, опорезивања луксузних

артикала у Народној скупштини, један је народни посланик инсистирао на томе да се и жена опореже као луксузни артикал, али, хвала Богу, није успео. Јер, дозволите, када би жена имала вредност једног артикла, она би тада несумњиво морала бити берзанска роба, не зато што се на берзи обично продају папири који су склони паду, већ зато што је жена артикал врло несталне и променљиве вредности.

Боже мој, када би то нешто било, ала би се у новинама радо читали берзански извештаји. Ја мислим да би била најчитанија рубрика, тако да би бацила у засенак рубрику са натписима: „Тајанствена соба бр. 48 у хотел Паласу“, „Леш на мокрулушком друму“; „Светски коцкар из хотел „А-рсторије“ итд. Још с јутра почеле би се пред редакцијама збирати гомиле радозналих читалаца очекујући бројеве из машине, отимали би их од продаваца и нервозно прескакали и руско питање и Грчку републику и разграничавање са Румунијом, прескакали би чак и Народну скупштину и све остале рубрике, само да што пре виде јучерањи курс на берзи. А ти би берзански извештаји вероватно овако гласили:

Зајреб: Жене показују тенденцију да падну.

Београд: Жене нагло скачу.

Љубљана: Вредност непроменљива, тражња велика.

Сарајево: Жене променљиве, час падају час се дижу.

Осијек: Вредност жена колебљива. Понуда велика.

Сџлит: Жена се чврсто држи на цени.

Тако би то изгледало, видите, када би жене биле берзанска вредност, али, на жалост, оне то нису. Ја чак нисам могао ту појаву да разумем, па сам се обратио једноме признатоме финансијеру да ми објасни: зашто жене нису, или зашто не би могле бити берзанска вредност, и он ми је врло стручњачки одговорио:

— Ма да жене имају покриће, не могу се ипак сматрати као здрава валута!

После тако јаснога објашњења престао сам даље распитивати, али, после тога објашњења, чини ми се, могао бих престати и о овој теми писати. Ја немам предње зубе, а без предњих зуба боље је избегавати овакве теме.

Ратна штета

— МОНОЛОГ —

Удовица из унутрашњости, лепа и враголаста, навучених обрва и накармињених усана. Обучена је и очешљана је српски, са дајамантском граном на шамији. У једној руци сунцобран, а у другој табак хартије, превијен на четворо. То је њена молба, коју подноси Дирекцији плена.

Је л' те, молим вас, да л' ко зна да ми каже где је Дирекција плена? Распитујем се на све стране, па нико не зна да ме упуту. Оно, што се не зна где је плен, то још и разумем, али ред је бар да се зна где је Дирекција плена, јер, што кажу наши, ако је пита и поједена а оно бар тепсија треба да је ту!

А чудо ме не питате шта ће ми Дирекција плена? Како шта ће ми, забога, па ваљда је ред да и ја добијем ратну оштету. Издобијаше, издобијаше, ко ти већ није добио ратну оштету. 'Ајд', не кажем, ко је оштећен и право је да добије; али их има... ето, што кажу, госпа Мица поштарка

наша не само да јој ни длака није изнета из куће, него се још код ње нашао и туђ клавир, па јавила се и она за ратну штету. Е, па, што онда да се не јавим ја кад сам одиста оштећена. Сам ми је адвокат признао да сам у праву. Па дабоме, не би ми човек иначе ни написао молбу, да нисам у праву.

Кад сам пошла у Београд, а кума-Лена ме заплаши. „Пази, каже, да не паднеш у адвокатске руке!” Море, мислим и ја у себи, није ни то највећа несрећа пасти у адвокатске руке. Дабоме, нисам отишла код првог чију сам фирму прочитала, него сам се мало распитивала. Распитивала сам ко је од редуцираних чиновника скоро постао адвокат — тај ће, знате, бити јевтинији. И рекоше ми за једнога који је колико ономад редуциран, те ја хајд’ к њему. И не могу да пожалим, Бога ми! Дочекао ме човек као сестру, па све: „Извол’те, молим вас; седите, молим вас; како сте, молим вас, шта желите, молим вас!” и тако све лепо и слатко, као да су му пуна уста ћетене алве. Па кажем ја њему зашто сам дошла а он мени: „Извол’те, дођите сутра опет.” Па „дођите опет”, па „дођите опет” — те ишла сам тако једно пет шест пута код њега и написа ми човек молбу а не наплати ми ништа и још он прилепи марку и плати двапут вечеру за мене. Неки врло способан човек, штета што држава тако способне људе редуцира.

И ето, готова ми молба, а сад нема ко да ми каже где је Дирекција плена?

Кад сам пошла у Београд због ове ствари, а кума Лена једнако навалила: „Ама, остави се, бога ти; како можеш тражити оштету кад ти ни једна игла из куће не фали. Ниси баш ништа оштећена!” — Ех, мислим се ја у себи, ја знам да ли сам оштећена или нисам. Не могу се ја тек целом свету исповедати, али вама ћу казати те ако хоћете да ми помогнете и да проговорите коју добру реч за мене господину министру. Казали су ми: може да ти се сврши ствар, само ако има ко да проговори коју добру реч министру за социјалну реформу и аграрно изједначење закона. Па зато, ко велим, да вам кажем све како је било и што је било, те ако хоће ко од вас да ми се нађе.

Кад наиђоше оно Швабе, преплашили смо се, боме, па још како. Баш сви смо се преплашили, а како је тек самохрана удовица без мушке главе у кући. Право да вам кажем, онда сам тек видела шта вреди мушка глава и од тада сам сваку мушку главу почела ценити. Па то тако, преплашила сам се као нико мој и не излазим из куће два дана. Кад трећег дана, закуца мени неко на врата. Ја претрнух жива и једва процедих кроз зубе: „слободно”, а уђе један аустријски официр, млад као капља, а обријан и удешен као да је пошао на фотографирање. Уђе и рече ми нешто швапски, али ко ће га разумети шта ми је рекао. Разумела сам само: „Бите, бите!” па и ја њему одговорим: „Бите!” Он проговори још нешто па уједанпут ушти-

ну ме за подвољак. Ију, преврте се она соба око мене па ти му подвикнем: „шиц!” Не знам пу-сто немачки и учини ми се то „шиц!” као да му је нешто немачки. Па тако, викнем ја њему „шиц!” као што би сваком мачору викнула, а он мени одговори: „танке” и седе. Седе, бога ми, и то на миндерлук. Тек после сам разумела зашто је сео; објаснио ми је Јоца шнајдер да „шиц” немачки значи седите, па ја место да га отерам и ја га још понудим да седне.

Па тако данас, тако сутра, навадио се лепо човек па сваки дан долази, а не могу да кажем да је био човек неучтив, напротив врло учтив и миран. То толико што ме по који пут пипне за подвољак, али, што кажу, нека му је просто, кад је само иначе учтив.

И тако то лепо ишло донекле, дође он ујутру, ја му викнем „шиц”, он седне, ја му скувам кафу, он ме пипне за подвољак, каже он мени „танке”, кажем и ја њему „танке” и лепо оде човек.

Јест, али после неког времена чујемо ми да су аустријске окупационе власти добиле наредбу да предузму према нашем грађанству строжије мере. Црна ја, мислим у себи, шта ћу и како ћу, ако и онај што ми долази сваки дан на кафу, предузме према мени строжије мере. А, бога ми, тако вам је и било!

Наста једно насиље, па насиље, па насиље, а не знам путо немачки па не удем ни да се

браним; а окупациона власт па не смеш ни да се противиш, а они наши не враћају се три године, па ко ће жив и да их сачека! Хтела сам и да се жалим вишим властима, није да нисам хтела, али увидела сам да нема смисла. Рат је, непријатељ је, па има права реквизиције у окупираној земљи. Реквирира намирнице, реквизира кућу, реквизира железницу, реквизира читаву државу, те да нема права да реквизира мене, једну самохрану удовицу.

Али, било је што је било, поменуло се а не повратило се, а најпосле, и бољима од мене па се заборавило. Али сад бар, кад је све свршено, право је да тражим ратну оштету.

А зашто, забога, да не! Зар друге, разбило им се лонче или огледалце па потегле и траже хиљаде, а што ја да не тражим за моју разбијену част и добар глас, кад је то мој једини капитал. Ако ту не треба држава да да оштету, а оно не знам где треба.

Је л' те, молим вас, да ли ко зна да ми каже где је Дирекција плена да предам ову молбу. Шта кажете — доле на Сави, у Карађорђевој улици? Е, хвала, идем одмах тамо. Баш вам хвала!

Предлог за химну

Готово нема године, а да ову лепу земљу, ову веселу Србију, не снађе по каква невоља. Једне године филоксер, друге пероноспора, треће суша, четврте град, пете поплава, а да и не рачунам у народне невоље и изборе народних посланика, пошто се та невоља сваке године понавља те смо и навикли на њу.

И све се то поднесе и свему се нађе лека. Невољи која нас је ове године задесила, нити ће се наћи лека, нити се може поднети.

А знате ли која је то невоља? — Пропевали смо. Пропевали смо као никада досада.

Оно, истина, пословица вели: „Благо кући у којој се пева“, те би се зар могло рећи и „Благо народу који пева“, али што је много, много је.

Ово је већ поплава, права поплава. Набујала и надошла вода па плави, плави листове и читаоце — предлозима за химну.

Сретнем пре неки дан ђакон Срету. Збуњен, блед, изнурен и неповерљиво гледа у сваког ко

прође крај њега, као да му је попадија одбегла.

— Шта вам је, оче ђаконе, ви сте пре тако добро изгледали? Да нисте боловали?

— Нисам, вели ми тихо и загледа ми дубоко у очи, решавајући се да ми се повери.

Како сам мека срца, ја се растужих и, да га окуражим, пружим му пријатељски руку. Он је срдечно прихвати, стиште је и запита тихо:

— Смем ли вам се поверити?

— Слободно, оче ђаконе, ја необично волим те тако фамилијарне ствари.

— Ово није фамилијарна.

— Него?

— Државна ствар.

— Тако?

— Да. 'Ајдемо, ако је по вољи на Старо гробље; тамо нас неће нико видети.

Ја сам често пута тако у двоје ишао на Старо гробље, кад сам имао потребу да нас нико не види, али никад нисам у животу ишао са ђаконима. Најзад, нек ме и то у животу снађе, кад сам већ дао реч.

Седосмо на клупу, ђакон се најпре осврну лево и десно, па кад виде да нема никога а он поче да се раскопчава. Пошто раскопча мантију, заву-че руку и извади једну хартију.

— Ја сам написао предлог за државну химну, која се да певати на осми глас.

— Тако? — учиних ја.

— Слушајте!

И ђакон поче да ми чита, чита. Кад је свршио, а он ме погледа право у очи, из којих, разуме се, није могао ништа да прочита.

— Чујте сад и да вам отпевам овај предлог — рече ђакон и поче тихо, нежно да пева свој предлог на осми глас.

Ја му усхићен честитах и хтедох већ да пођем али ме ђакон задржа за капут.

— Чекајте! Будите стрпљиви! — рече тихо па завуче руку у леви џеп и отуд извуче другу хартију.

— Шта је то? — згранух се ја.

— Па још један предлог, који се пева на шести глас. Слушајте!

И ђакон поче опет да чита, а затим ми и отпева свој предлог. Кад је свршио он ми се окрете:

— Дакле?

— Па шта бисте ви сад желели од мене?

— Е, видите, ја бих вас молио да ви сад ова два предлога парализирате.

— Како да их парализирам?

— Па тако, да их упоредите, па да ми кажете који је бољи, па тај да објавим.

— Оче... како да вам кажем... оба су добра, објавите оба предлога.

— Хвала вам! — рече ђакон и стиште ми пријатељски руку те се кренусмо са гробља.

Кад сам отишао кући, рекоше ми да ме је тражио један ватрогасац. Вели, имао би нешто да ми прочита.

Извесно је и он исприцовао какав предлог за химну.

Добио сам и поштом из Ниша, од једног артиљериског поднаредника, једну песму као предлог за химну. У спроводном писму поднаредник вели: „Ја видим да је моја Отаџбина у неприлици, па хоћу да јој притечем у помоћ.”

А прекјуче ујутру, ја седим код куће и читам новине, тек ево ти га један општински извршитељ. Можете мислити како ми се пресекоше ноге. Он уђе у собу, поздрави се и поче да се обзире по соби, разгледајући извесно ствари које би се могле узети у попис. Кад је добро промерио ствари, а он ми рече:

— Да ли бисмо могли прећи у другу собу, молим вас? Ја бих хтео да смо насамо.

— Зашто, молим вас, извол'те ви слободно и пред мојом женом свршавајте што имате.

— А не, такве се ствари свршавају насамо.

— А ја бих баш волео пред мојом женом, јер морам вам рећи да су све ствари на њу пренете, те овај...

— А не, забога, — рећи ће извршитељ сасвим љубазно т.ј. у толико љубазно уколико извршитељ то може бити — ја бих вас молио да пређемо.

Учиних му по вољи. Пређемо у другу собу и тамо он извади једну хартију из џепа. Мислио сам, разуме се, решење какво. Кад оно није — и он написао предлог за химну.

Мало је фалило да загрлим извршитеља од узбуђења и, разуме се, рекао сам, да ја још у животу нисам читао тако лепе, тако пуне поезије химне, као што је ова извршитељска химна.

*

Како да се спасем ове поплаве?

Остаје, или да се сви замолимо, лепо и учтиво и християнски, митрополиту Димитрију да одобри ношење литије или... или и ми сви да почнемо писати химне.

У овом другом случају, мој би предлог за химну гласио:

Боже правде, ти што спасе,
Од пропасти до сад нас;
Чуј очајне наше гласе,
Па од химна спаси нас.

Министарско прасе

Ви сте сви, разуме се, јели о Божићу прасе. А знате ли шта сам ја јео? Првог дана Божића јео сам супу и римфлајш, другог дана Божића јео сам такође супу и римфлајш, а трећег дана сам ручао крменадле, колико да и за мојим столом замирише свињетина.

Остао сам без прасета и то, замислите, пошто сам га већ и сагледао, пошто сам га имао у својим рукама.

Купио сам лепо прасе као и сваки други домаћин што је купио, и то још у петак, кад су били јевтинији. Донео га кући и сви смо га редом пипали и узвикивали: „Охохо!” Прво сам га пипнуо ја и узвикнуо: „Охохохо!”, па онда моја жена, па ташта, па свастика, па деца, па онда и куварица. Сви су га редом пипнули и узвикнули: „Охохохо.”

Па не само то, него сам по савету таштином звао и попа, да прочита прасету пре но што ће се заклати. И кад је све то било готово, пришли смо мирне душе редовним пословима.

Жена је измила децу и везала им грдне чалме око главе; ташта је ставила слачицу око врата да јој попусте жиле и огрнула се једним ћилимчетом па села крај фуруне; свастика је кројила и поправљала на себи неку белу балску хаљину; жена, разуме се, метнула је два кромпира и везала главу, а на руке натакла беле рукавице те их чисти бензином; куварица је обукла моје старе чизме, да би могла у снегу трести ћилимове, а ја сам се бријао.

И усред те идиле, кад је свако био на свом послу, улете куварица с метлом у собу и дрекну:

— Утече прасе!

Можете мислити како пуче тај глас као бомба. Писнусмо сви једногласно па нададосмо се за прасетом. Напред ја, гологлав, насапуњен, са пешкиром везаним око врата; за мном моја жена, са кромпирима око главе и белим рукавицама на рукама, па за њом ташта са слачицом на врату и огрнута ћилимом, па онда свастика са балском сукњом, за њом куварица са чизмама на ногама, наоружана метлом, а за њом „двоје деце лудо” са чалмама око главе.

Ја сам лично предузео команду над том војском. Непријатељ је нагло узмицао, али смо и ми стално напредовали и то без икаквих жртава. Једино што је уз пут ташти спала слачица, а жени кромпири. Иначе је у мојој војсци владао врло крепак дух — одважно је летела напред ка победи.

Прошли смо тако две три улице београдске, док тек непријатељ улете у нечију авлију. Ја одмах предузнем енергичну команду и распоред војске. Тешку артиљерију — то јест моју ташту — оставим на вратима; брдску артиљерију — жену и свастику — распоредим по авлији, тако да могу доминирати целим тереном; куварицу оставим у позадини код нужника, а стрелце, децу с чалмама, распем у ланац. Ја сам предузнем извидницу.

Рачунали смо да је победа сигурно наша, али разуме се, у ратним походима и најситнија околност измени ток борбе. На плоту је била једна рупа кроз коју се прасе провукло и отишло у сасвим другу малу. То значи да би свака даља борба била узалудна.

Вратили смо се с бојишта као Наполеонова војска из Москве. Снег је вејао и засипао стазе, ја сам ишао напред погнуте главе, а за мном моја војска сломљена и сатрвена... А снег је и даље вејао, вејао, вејао, а неко тамо, у далекој мали, већ је ваљда пипао моје прасе и узвикивао: „Охо-хохо!”...

И док сам ја очајно очекивао Божић, дотле ме је тешио један глас да је и г. министру унутрашњих дела тако исто утекло прасе. Замислите тај малер, да и г. министрово прасе утече, да и г. министар остане без прасета као и ја; да ја и г. министар будемо исте судбине.

Замислите још ако су г. министрово и моје прасе били у договору и на тај начин створили извесну везу између наших двеју кућа?

Али г. министар, разуме се, није као ја организовао војску па јурио за прасетом. Он је просто телефоном јавио Управи вароши Београда:

— Ало.

— Ало!

— Утекло ми прасе.

И сад замислите старешине квартова, па замислите писаре и замислите да се све то догађа о Божићу, а да се о Новој години припремају извесна унапређења. Можете мислити већ како је сваки писар у себи помислио:

— Но, ово ми прасе може још и класу изградити.

И онда, свако је легао на посао. Видиш тек, иде писар из кварта варошког а за њим жандарм и носи прасе. Иду право министровој кући.

— Г. министре. Част ми је извести вас да сам предузетом истрагом одмах пронашао прасе.

Мало после, видиш упутио се писар кварта врачарског, а за њим жандарм и носи друго прасе:

— Г. министре, част ми је....

Не прође ни двадесет минута, а ево га писар кварта савамалског и за њим жандарм, носи треће прасе.

— Г. министре, част ми је....

Већ три прасета грокћу у г. министровој авлији и већ три писара сањају класу, а ево га и четврти — писар кварта дорћолског и за њим жандарм, и носи прасе:

— Г. министре, част ми је извести вас да сам тако нашао изгубљено прасе.

Мало затим а стигоше једна кола. Из њих изиђе комесар топчидерске полиције и за њим жандарм носи прасе.

— Замислите, г. министре, утекло је чак у Топчидер, ал' одмах сам га нашао. Не може оно мени промаћи.

Најзад стиже и писар кварта палилулског и за њим жандарм носи — ћурана. Није нашао прасе, ал' свеједно, нашао је ћурана, а неће ваљда због те ситне околности да изостане иза својих другова.

— Ама ја нисам изгубио ћурана! — виче г. министар.

— Јесте ли ви сигурни, г. министре, да то није био ћуран?

И тако, док сам ја остао без прасета, у г. министровој авлији грокће по један преставник сваког кварта, а по један писар у свакоме кварту очекује унапређење о Новој години.

Да сам нешто ја министар полиције па да ми утече прасе, ја бих јавио расписом свима окружним начелствима да ми је утекло прасе.

Палилулски Милош Велики

Кад пођете Таковском улицом на ниже, ви ћете тамо у Палилули наићи на једну велику зграду у којој тамнује Милош Велики. Разуме се, сви ћете одмах помислити, то он извесно тамнује од 29 маја. Не, тамнује он тамо без обзира на историјске датуме, без обзира на режиме, тамнује он тамо у тврдој тамници, из које никад неће кости изнети.

А ево и да вам кажем зашто тамнује Милош Велики у Палилули.

Ви сви знате оног Перу Убавкића, вајара, кога је покојни Љуба Љедић звао „скулптер“. Е тај Пера Убавкић падне на једну велику идеју. Односно, сама идеја није била тако велика, него је он мислио у великим размерама да је изведе. Мислим по извесној поруџбини или бар по мигу озго, са изгледом на откуп, требало је да изради групу „Таковски устанак“. За тако велику идеју њему је био потребан и велики локал, и он га стаде тражити.

Биле су школске ферије и Убавкић паде на срећну мисао да би једну од учионица основних школа могао употребити за атеље. Била му је најзгоднија палилулска основна школа као нова, пространа и видна зграда. Обрати се општини за дозволу и општина београдска не толико из обзира према уметнику колико из обзира према Милошу Великом, уступи г. Пери једну учионицу да за време ферија ради у њој Милоша Великог.

Дивна, лепа, висока, пространа учионица, млина човеку да ради. И одиста, Убавкић одмах довуче двоја кола гипса, опаса кецељу, завуче се у ту учионицу, закључа се изнутра и три месеца није се откључавао.

Фигура је с дана на дан расла, најпре Милош трипут већи од природне величине, па онда крај њега Мелентије, опет трипут већи од природне величине, па Мелентијев крст, један метар више главе, па тек онда Милошев таковски барјак, огроман, развио се по целој учионици, од тавана до патоса и од једног зида до другог.

Учионица велика, идеја велика, Милош Велики, па није ни чудо што цела група испала грдно велика те испунила сву собу, од јужног до северног и од западног до источног зида и, још к тому, од патоса до плафона. А ствар израђена уметнички, те јој се свако диви.

Е, а сад настаје школска година и општина

београдска моли уметника, пошто је посао свршио, да изнесе групу, јер је учионица потребна за ђаке.

И сад настаје оно, што нико није очекивао. Група се не може ни на прозор ни на врата изнети. А и кад би се изнела, где би је? Морао би узети засебну кућу, погодити је под кирију да у њој станује група. Замислите Убавкића да, поред своје кирије, плаћа још и кирију за квартир у коме му станује група.

Разуме се, прво што је могао учинити то је, да се обрати надлежнима да откупе групу, па нек они трљају главу како ће је изнети. Седне Убавкић и, познатом својом стилистичком снагом, напише један акт: „Така и така ствар, мени је дат миг...” Али они који су дали миг, праве се као да никад у животу нису мигнули.

А школска година већ почиње, школска управа пише енергично општини и тражи учионицу, општина доноси енергично решење: да се Милош Велики исели из првог разреда палилулске основне школе, саопштава то решење Убавкићу а овај, грешник, очајно чупа оно мало косе на глави.

Најзад, дође на мисао да је једини начин разрушити спољни зид дотичне учионице, изнети Милоша Великог и поново сазидати зид. И тако би то и било свршено и извршено, да се нису испречиле две ситне околности и то:

а) предрачун мајсторов за рушење тога основ-

ног зида и поново зидање у суми од 3272 дин. и 44 паре динарске, и

б) стручна комисија општинска, која је изишла на лице места, разгледала зграду и, пошто је Милош Велики у партеру, а ту су основни, темељни зидови, који на себи носе пространу зграду, изјавила је званично да се тај зид не сме рушити, јер у том случају предстоји опасност за целу зграду.

Сад тек настаје права забуна. Рецимо: Убавкић би врло лако нашао потписе, те на меницу дигао 3272.44 динара, ал' ено, не сме се рушити основни зид, јер ће пасти цела зграда.

Настаје очајан положај. Школска управа енергично тражи учионицу, јер је због Милоша Великог стрпан привремено први разред основне школе у сутерен; општина енергично наређује Убавкићу да у том и том року изнесе Милоша Великог, Убавкић (правећи се као да је њему лако набавити потписе за 3272.44 динара) тражи енергично да руши; стручна комисија изјављује енергично да ће пасти кућа и да она не дозвољава рушење.

Направи се тако једна ужасна ситуација, једна од оних партија шаховских, где се две фигуре међусобно шахују, те не може ни једна да се крене.

Деца пиште у сутерену, Милош Велики се раскомиотио у учионици, а управа школска грди општину; општина грди Убавкића, а Убавкић грди сам себе и заклиње се, да никад у животу ви-

ше неће падати на тако велике идеје, које не могу изићи кроз прозор или бар кроз двокрилна врата.

Најзад, Убавкић падне на једну врло срећну мисао. Пошто је још два трипут покушао, хоће ли се одазвати онај „миг” одозго, па видео да од тога нема ништа, он седне те још једном стави себи у службу своју познату стилистичку снагу. Напише једно топло и лепо патриотско писмо, којим општини београдској поклања своју групу Милоша Великог.

Општински одбор, разуме се, по дужности, по прочитању акта узвикне „Живио”, а затим се одмах забрине, шта ће са групом. Та брига утолико пре постане велика брига, што се сад школска управа обраћа општини и умољава је да „своју” групу изнесе из школе.

Сад општина дође у положај Убавкићев. И разуме се, користи се и Убавкићевим вицем. Падне на мисао да Милоша Великог поклони грађанству београдском.

Да ствар још више замрси, дође 29 мај и сад настаде нова ситуација. Убавкић енергично тврди сад да Милош Велики није његова група; он ју је поклонио општини; општина се опет одриче и вели: Милош Велики припада грађанству, грађанство не вели ништа, али бар ништа и не зна о ствари; школска управа, сад после 29 маја, још енергичније тражи да се Милош Велики избаци; коми-

сија не да да се руши кућа; Милош Велики без робује у учионици првог разреда, а Убавкић поносито шета Теразијама као човек који је подвалио општини.

Ја сам намеран ових дана да интервјуишем Перу Убавкића о целој овој афери, па ћу писати о томе.

Бр. 46.

Ви извесно мислите, да је то број каквог фијакера, у коме се одиграо можда неки мали љубавни роман. Или мислите, ваљда, да је то број неке куће, у којој се свакодневно одиграва по неколико љубавних романа.

Није, међутим, ни једно ни друго. Бр. 46 је сасвим обичан, редни број, исписан на парчету картона и обешен о капут или други који предмет, што га предате гардероби кад одете на забаву.

Реч је дакле о забави, или о забавама овози-мушњим.

Каквих све није било, и хуманих, и патриотских, и политичких. Све странке у Србији приредиле су по једну игранку, на којима је „веселе трајало до зоре.” Ове године нарочито, игранке свију странака су врло лепо посећене и „расположење присутних било је особито.” Изгледа да су ове године наше политичке странке биле врло расположене и орне за лумповање, а и налумповале су се и наиграле да их просто није жао.

А баш о томе, о забавама наших политичких странака, и хоћу да говорим. Знате, то нису обичне забаве, где „само позвани имају приступа”, нити се о њима, кад се рекламирају у листовима, сме рећи да ће присуствовати само „отмено и пробрано друштво.” Таман посла. Напротив, ту се позива да дође сваки члан и пријатељ странке и свако од њих сматра за партијску дужност том приликом да иде на играње као год што иде на гласање. Зато ћете често пред вратима локала, у коме се приређује таква забава, видети међу фијакерима и мале таљиге палилулске са окрутним коњићем у рукуницама, са седиштем од сена застрвеним шареним ћилимчетом; зато ћете често у гардероби локала, у коме се приређује таква забава, видети поред пелцане варошке бунде каквог будућег или бившег министра и неко скромно цубе са подртом поставом.

На такве забаве може доћи сваки пријатељ странке и ту је публика најизмешанија, нити коме можеш што пребацити што је дошао овако или онако обучен, нити смеш коме замерити, ако се мало више развесели, нити смеш кога увредити, јер свако је члан странке, свако је гласач.

Није дакле никакво чудо, ако на таквој забави видите понеку многобројну фамилију из предграђа, како сем све остале опреме, носи у бошчици и потребно јело да се поткрепи за време одмора, нити је какво чудо ако видите каквог па-

лилулца са женом која носи и дете у наручју, јер нема коме код куће да га остави, а „партијска дисциплина” захтева да се на забаву мора доћи.

О таквом једном случају баш и мислим да вам говорим. То је било ове зиме, на једној од партијских забава. Дошли лепо муж и жена и донели у повоју дете. Аранжери, они што дочекују госте, нису опет имали друга посла, него пришану на уласку „партијском пријатељу” како ће то бити незгодно унети дете у салу.

— А што, брате? — пита партијски пријатељ.
— Моје је дете, није да је туђе, па да има нешто да се стиди странка од њега.

— Ама није то да се стиди — извињава се аранжер и увија да не би увредио гласача — него знаш има и концерат, пре игранке је концерат, па ако се и дете умеша у концерат, то знаш може да начини читаву бруку, па сутрадан наши противници да нам узму забаву у подсмеј.

Овај последњи разлог убеди гласача.

— Па добро, шта ћу ја сад с дететом? Да га носим натраг не могу, далеко седим, а нема ко ни да ми га чува код куће.

— Однеси га у гардеробу, сасвим однеси га у гардеробу. Тамо се предају ствари на чување.

Почеша се гласач за уво, па оде у гардеробу и преда шнајдеру дете. Шнајдер, сасвим механички стрпа га са осталим стварима, између зим-

ских капута и женских мантила, и прикачи му број 46.

— Молим, нумеру — виче за палилулцем који је већ кренуо у салу.

— Ето ти сад. Шта ће ми нумера?

— А, мора — увија се шнајдер. — Нећу, знате, после неко други да узме вашу ствар, па ја да плаћам. Нумеру морате узети.

И тако узе он нумеру и уђе у салу.

Али, нас се не тиче толико сала, колико гардероба. Бр. 46, претрпан са свих страна неким бундама, дао се у слатко спавање и слатко сања ваљда материно млеко.

У сали концерт, па игранка, па одмор, па здравица, у којој се прети да ће се противник просто срушити, па „ура”, па већ весеље у највећем јeku, какво само може бити, кад се једна читава политичка партија реши да се провесели и да се наигра.

Али уједанпут шнајдер, који је у гардероби већ задремао, одскочи са свога места.

— Жено, чујеш ли ти да нека од ствари плаче?

— Не чујем.

— Слушај, слушај само.

И заиста, из гомиле ствари зачу се дрека.

— Шта ли то плаче? — пита се изненађено шнајдер.

— Боже ме прости, — крсти се његова жена — изгледа ми као да плаче овај муф.

— Ама какав муф, откуд муф може плакати?

И сад почеше и жена и муж да разгрћу ствари, док не натрапаше на број 46. А број 46 се заценио, па ударио у такву дреку, као да у ствари и он суделује на концерту те и његова тачка дошла ча ред.

— Број 46 плаче! — плесну се шнајдер.

— Јест.

— Иди му одмах нађи мајку.

— Иди молим те — брани се шнајдер, — ко би могао свакој ствари у гардероби да упамти оца и мајку.

— Иди у салу па вичи!

И шнајдер, баш за време кадрила, упаде у салу и поче да се дере:

— Број 46 плаче, број 46 плаче!

Узбуну се цела сала, прекрати се шеста фигура кадрила и појурише сви у гардеробу да виде чуда ради какав је то број који плаче.

Али, кад су стигли, већ је доцкан било. Број 46 свршио је повољно своју концертну тачку, ућу-тао се и слатко се смејао.

Ипак су сви имали пуне руке посла да влажним крпама избришу оне ствари које су биле у близини бр. 46. Одмах су набавили и колоњске воде да намиришу дотичне ствари и веће да окаде гардеробу.

Госпођа Милихброт

Већ сви знате какав је лом по кућама у очи Божића. У авлији се тресу ћилимови, у соби на патос село дете и љушти ораје; свастика села на канабе, метнула између ногу аван и туца бадем; слушкиња риба патос у сали и пева мађарске патриотске песме; у кујни под шпоретом кмечи прасе; на шпорету у лонцу ври пасуљ за ручак; у спаваћој соби, крај топле фуруне, стоји на столицу корито и у њему тесто за милихброт, покривено најпре чистим чаршавом па преко овога тапштином бундом. То као зато да боље нарасте.

И онда фишеци и кесе. Где год се по кући окренете, сами фишеци и кесе. На вашем кревету неки лимунови, кутије са сардином, и шунка; на вашем шрајбтишу фишеци са најквирцом, бибером, кеса пуна пиринца, друга кеса пуна шећера, пакло макарона и две фунте свећа. Па онда по патосу неки авани, љуске од ораја, коре од лимунова, модле од кохова, метле, четке, лавори, и крпе за брисање прозора.

Ујутру, кад пођете од куће, а ви просто не можете изаћи. Изгледате као онај клоун у циркусу који се продуцира да скаче кроз гомилу јаја посутих по патосу, а да ни једно не разбије.

Прођете кроз салу, а жена за вама врисне:
— Где ћеш тамо, убио те Бог да те убије!
Зар не видиш да је још мокар патос?

Пођете кроз спаваћу собу, а жена за вама врисне:

— Ама пази како идеш, оборићеш ми наћве са тестом, па ћу ти их натаћи на главу!

Пођете кроз кујну, а она опет за вама вришти:
— Пази, пази, згазићеш на пилиће!

И тако ви врд лево, врд десно, док се извучете из куће.

А кад дођете на подне кући а жена нервозна, штогод јој дође шака а она баца. Разуме се, ви већ знате шта је. Или није нарастао квасац, или је фурунција прегорео питу од ораја, или је слушкиња разбила вандлу са подварком или ма шта тако.

Разуме се, жена вам ћушне под нос тањир са пасуљом који је увек загорео, а она веже главу марамом, седне на миндерлук и плаче од једа.

Ето, тако је скоро у свакој кући у очи Божића. А нарочито тај квасац, односно тај милихброт, прави ужасне скандале. Увек се жене због њега једе.

Ето госпа Милку господин Ђокину и прозвали су „Госпођа Милихброт.” Тако је сви зову. То је име она добила још прошле године, у очи Божића, и ја сам знао за малер због кога су јој пришили то име, али нисам хтео о томе све до сад да пишем. Дао сам јој реч да нећу писати и држао бих ја ту реч, али право да вам кажем, не могу просто да издржим. Годину дана ја то кријем као тајну, и ником не говорим, па ето не могу више да издржим.

Дошао опет Божић, и настао онај вашар по кући, па сам се сетио „Госпође Милихброт” и њеног малера, те вам га морам испричати.

Дакле, било је то прошле године. Госпођа Милка отишла у чаршију у очи Божића, да купи све што јој треба. Милихброт није хтела да меси, купиће готов код Пантелића. Што би се једила само.

Отишла у дућан са девојком и напунила јој корпу. Чегат ту није било. А разуме се да се сетила и свога Ђоке. Њен Ђока здраво воли тејбутер, па му тако увек кад изиђе у чаршију купи по једно пакло, па му намаже на хлебац, те он то слатко једе.

Шта ћете, старији је човек, па млада женица хоће да му учини бар то задовољство, кад никакво друго не може. Тако и данас купи она једно пакло тејбутера. Али ни у дућанима у очи

Божића није бољи ред но у кући. И тамо је вашар: кесе, шегрти, публика. Прави хаос.

Шегрт у забуни, у журби, место теј-бутера стрпа у корпу госпа Милкину пакло квасца, а њено пакло са теј-бутером извесно стрпа у какву туђу корпу.

Чим је стигла кући она, разуме се, узме кришку хлеба и намаже је своме Ђоки и посоли. Проба Ђока па тресне о земљу.

— Овакав бутер дај ти твоје другом мужу, а не мени!

— Па шта му фали?

— Знам ти ја, тек не ваља ништа.

— Јутрос си се накриво пробудио па ти сад ништа не ваља! — узвикну госпа Милка па седе узинат сама да једе.

Видела је и она да тај путер ништа не ваља, али га је јела узинат. А жена је узинат кадра и кучину да једе.

Она се наједе тако квасца, а Ђока отиде у канцеларију.

И сад настане права несрећа. Како је било хладно, то госпођа Милка седне крај фуруне и узме да чита некакав роман. Она чита, чита, чита, а трбух расте, расте, расте. Сврши тек једну главу романа, па се пипне по трбуху:

— Ју, шта ми је, убио ме Бог!

Па што ближе подне а трбух све више расте. Кад на подне, Ђока дође кући, а он затече же-

ну у деветом месецу. Пренерази се он, пренерази се жена.

— Шта је то, ако Бога знаш? — чупа се он за косе.

— Не знам. Бог ме убио да ме убије ако знам.

— Па добро, откуд то, кад то, како то?

— Не знам, ето тако, од Бога. Јутрос у осам сати још сам била сасвим као девојка. То знаш.

— То знам сигурно.

— Око девет сати изгледала сам већ као у петом месецу; око десет сати изгледала сам већ као у шестом месецу; око једанаест сати изгледала сам као у осмом месецу, а око пола дванаест изгледала сам већ као у деветом месецу.

— А сад изгледаш већ као у девет месеца и четрнаест дана. Још горе, изгледаш као да имаш близнаке. Боже ме прости. Па откуд то?

— Не знам, седела сам овде крај фуруне и нисам ни мрднула.

— Јеси ли сигурна да ниси ни мрднула?

— Сигурна сам.

И као што је госпођа Милка била сигурна да није ни мрднула, тако је исто и господин Ђока био сигуран да није ни мрдуо. Он је поуздано знао да његова жена не може бити ни у првом месецу, а камо ли у деветом.

Дочепа се грешник још једанпут за косу, па појури код доктора. Мало је ту један доктор, сазвао је одмах конзилијум.

Дођоше лекари, прегледаше госпођу, шапташе нешто латински, па се окренуше господин Ђоки:

— Није ништа. Госпођа је јела квасца, седела је крај фуруне па квасац нарастао.

Сад се сви уверише да је госпођа јела квасца; то признаде и сама госпођа Милка, а само господин Ђока остаде и даље неутешан.

— Па, добро, добро, квасац, квасац, али ко је тај квасац замесио? — питао се он у себи и гледао је непрестано у женин трбух, као маче у жијак.

*

Ето, од тога доба зову госпођу Милку „Госпођа Милихброт.” Поменуло се, не повратило се.

Одбор за дочек

Једнога дана дође ми човек с некаквим позивом. Умољавам се да истога дана по подне дођем ту и ту, у седницу одбора за дочек.

То ме није нимало изненадило, јер, управо од мога најранијег детињства, ја сам вечити одборник за дочек. Једино ваљда приликом мога рођења нисам био одборник за дочек (том приликом су били одборници за дочек: мој отац, бабица, и једна комшика), иначе нема случаја, нити ће га бити, а да и ја не будем позван у одбор за дочек.

То долази отуд, што ја „имам нарочитих способности” за то, које, разуме се не бих имао, кад би то било какво звање са платом, и друго, зато, што ја мислим да уопште и нема Србина који у своме животу већ није био одборник за дочек. Па то већ сви знате, да нам је то најмилије занимање да дочекујемо и испраћамо. Имамо ми зато већ и стално утврђене програме, које би наша државна штампарија могла комотно издати као монополисане хартије, јер би то донело један нов приход држави. Ево тог сталног програма:

1. *Дочек на станици*. Председников поздрав. (Викање: Живели!).

2. *Банкет*. (Са одушевљеним здравицама, после којих настаје љубљење гостију и домаћина).

3. *Концерт*. (Са познатим програмом свију наших концерата).

4. *Излет*. (Јеловник: млад сир са луком, јагњеће печење и ћевап на ражњу. Прангије и здравице).

Пошто сам, дакле, знао тај програм напамет, а пошто су ме и уверили да имам „нарочитих способности за то“, примио сам се одборништва и отишао то после подне на седницу.

Пред председником је, разуме се, стајало звонце, а сви су одборници донели из својих редакција шлајфне и зарезане писаљке и настало је најозбиљније већање.

Узе најпре реч један мали одборник и поче:

— Господо, ја мислим најпре да решимо једно од најважнијих питања. Разуме се, ми смо дужни дочекати госте, али да бисмо их дочекали потребно је да имамо кокарде.

— Није тако! Прво квартири — упаде неко.

— Па да — наставља мали одборник — али да бисмо могли тражити квартире, потребно је да имамо кокарде.

— Ја мислим опет, господо, — узеће реч један одборник — да ми морамо најпре израдити про-

грам, детаљан програм, па ћемо онда по њему видети шта нам све треба.

— Тако је! — одазвасмо се сви.

— И ја предлажем — настави одборник — да ми израду програма поверимо Бен-Акиби.

— Тако је! Прима се! — одазваше се сви одборници.

Тако се ја примих да израдим програм за дочек гостију.

Ево тога програма:

1. *Дочек на станици*, при коме би се имала истаћи три момента: поздрав гостију, пуцање из прангија и ужасно драње: живели!

2. *Разгледање вароши*. Ви сви знате да је разгледање вароши једна од сталних тачака у свима нашим програмима, кад наиђу странци. То је потребно да би странци видели све наше знаменитости те понели што пријатније утиске из наше престонице. По моме програму, имале би да се разгледају ове знаменитости: Народна скупштина, уметничка зграда сликарско-вајарске школе, гроб и величанствен споменик на гробу Ђуре Јакшића; зграда и просторије Свештеничког удружења; парк на тргу Св. Марка; велелепна пијаца на Зеленом Венцу и најзад она гвоздена кућица на Теразијама.

3. *Банкет*. За банкет сам предложио овакав јеловник:

Млад сир и ротквице.

Здравица.

Сардине.
Здравица.
Ајвар.
Здравица.
Кисела чорба.
Здравица.
Рагу.
Здравица.
Јагњеће печење.
Здравица, при којој ће се сви присутни заплакати.
Салата.
Здравица.
Прасеће печење.
Здравица, при којој ће се сви присутни грлити и љубити.
Салата.
Здравица.
Пита с месом.
Здравица.
Црна кафа.
Здравица.
Ето, то би, углавном, био мој програм, али, да би се он могао и постићи, ја сам предложио да се велики одбор за дочек растури у много мањих одбора или секција, од којих би свака примила по један задатак на себе. Тако би ваљало установити ове секције или одборе:

1. *Одбор за банкет*, коме би нарочито ваља-

ло препоручити да не поједе ајвар. Некако се увек при тим банкетима дешава да ајвар стоји у јеловнику али га на столу нема. Кад се ствар после расправи, увиди се да је одбор за приређивање банкета, приликом држања својих седница и приликом распоређивања места, мезетисао ајвар. Најзад, ја признајем да је ајвар добро мезе, а и лако је, те не може врло много оптеретити савест одборничку, али би ипак боље било да га буде и на јеловнику и на столу.

2. *Декоративни одбор*. Ми српски грађани већ имамо толико ордена и медаља да сви заједно можемо представљати декоративни одбор, кад се само о каквом празнику искупимо и окачимо своје музеуме на груди. Али ја не мислим на тај одбор, него онај који ће да качи заставе и да бере лишће и зеленило. То је врло важан одбор, јер ако тај одбор буде вредан и набере што више зеленила, па га стрпа где год стигне и закити барјаком, може се многа општинска брука у нашој вароши сакрити. Тако би, на пример, поједине улице, у којима је рђава калдрма, могли сасвим зеленилом затворити; па онда општинске чуваре, који су онако прљаво и бедно обучени, могли би сасвим у зеленило увити, дати им сваком по један барјачић у руке да изгледају као покретне зелене пирамиде. Боље би било него овако.

3. *Одбор за викање*. У тај би одбор имала да уђу бар два општинска одборника и још неколико

познатих говорника са наших политичких зборова, који су већ извежбали своје грло и обезбедили се од промуклости... Тај би одбор имао да се брине, да се како он сам, тако и сав народ што је могуће више деру, како би гости увидели и једну од најлепших наших народних особина.

4. *Одбор за ношење.* У тај би одбор ушли наши најјачи представници, који би собом имали странцима да покажу и то, да смо ми народ који је кадар много што шта на својој грбачи понети. Задатак би тога одбора био, чим ко од гостију штогод одушевљено каже, да га шчепа и понесе на раменима уз одушевљено суделовање одбора за вицање.

5. *Топовска комисија.* То није она топовска комисија која ни до данас још није решила који топ да купимо; ова наша комисија не би морала ни да путује по Европи. Не, она би отпутовала само до цркве Св. Марка и умолила би тудоре те цркве да нам позајме прангије, без обзира на калибар и систем тих прангија. Па би комисија врло лако добила прангије, прво што су тудори Св. Марка врло љубазни људи, а друго што претпостављам да се Аустрија не би умешала у то питање. Чим би једном прангије биле набављене, топовска комисија би се претворила у одбор за љуцање.

Ето, то је био мој програм, али га одбор за дочек гостију није усвојио, иако ја налазим да је врло леп.

Жандармски конгрес

Готово сви београдски листови опазили су и забележили да се у последње време збира у Београд жандармерија из унутрашњости. Многи су листови то покушавали да објасне, а остали су само, на крају белешке, ставили знак питања. Природна ствар, да је и мене цела ствар заинтересовала. па сам се на надлежном месту и распитао. „Надлежно место” ме је врло предусретљиво обавестило и тако, сад знам у чему је ствар.

Дакле, жандарми се не збирају у Београд због не знам овог или оног, него су они сами, својом сопственом иницијативом, одржали један жандармски конгрес, на коме су донели и одлуке које се односе на положај жандарма уопште, и регулисање њихових односа према грађанству.

Како сам ја био на томе конгресу, то ћу по новинарској дужности изложити овде цео рад, како би моји читаоци били тачно обавештени о овој културној појави.

Конгрес је одржан у дворишту Управе вароши Београда, између фотографског атеље-а „Полициј-

ског гласника" и затвора Управиног. Од публике је присуствовао само Др. Владан Ђорђевић који је, нарочито за ову прилику, ангажовао себи једну собу у Управи вароши.

Конгрес је био многобројно посећен, и може се рећи да је у свему владао ред и мир.

За председника конгреса изабран је једногласно Љубојевић, апсанција Управе вароши, с обзиром на то, што он већ има звоно као најважнији атрибут председнички.

Поднаредник - апсанција заузео своје председничко место, цимну у звоно и заблагодари на поверењу, отприлике овим речима:

— Ма да је мене, браћо, као апсанцију врло тешко тронути, ја вас уверавам, да ме је врло тронуло ваше поверење. Вама је познато да ја, већ по своме позиву, уживам поверење толиких и толиких људи (и ту значајно диже у вис један грдан свежањ кључева) или управо, они уживају моје поверење, односно, да се јасније изразим, они су мени предати на поверење. (Одобравање). Онда ћете ми веровати, да ме је и ваше поверење обрадовало. Ја отварам збор и поздрављам вас са: срећан вам рад!

На ове топле речи, жандарм број 371 се заплакао као дете, а остали бурно поздравише председника.

Председник затим опет цимну у звонце и рече:

— Члан конгреса број 412 има реч!

Број 412: Господо и браћо! Ја хоћу да изнесем пред вас једно тужно и тугаљиво питање...

Број 279: (Упада му у реч): Нећемо, не волимо тугаљива питања!

Број 412: Али, молим вас, саслушајте ме! (Жагор: хоћемо, нећемо!)

Број 279: (Надвикује све, јер је погранични жандарм, па запео оним гласом којим се из карауле довикује са другом караулом). Молим вас, будимо парламентарни, нисмо ваљда народни посланици. Нас није овде народ послао, нити имамо дијурне, па да узалуд трошимо време лармајући. (Одобравање).

Председник (узбуђен): Члан конгреса број 412 нека настави.

Број 412: Дакле, хоћу да изнесем једно тугаљиво питање. Тиче се тога да нађемо разлога: шта је то што руши наш жандармски углед у народу. Не осећате ли ви да смо ми с дана на дан све мања власт! Камо га оно златно време, кад сам ја у срезу био важнија личност од капетана. А сад? Па оставите срез, тамо се још некако и може, али ево овде, усред престонице. Ја идем улицом, а обрћем се на све стране, са зебњом очекујући с које ће стране да ми се викне: уа! Ја то сматрам као једну од врло важних ствари, и молим г. председника да је као прву стави на дневни ред. (Тако је!)

Председник: Члан конгреса број 172 има реч!

Број 172: Слажем се са предговорником, али налазим да опадању нашег угледа треба прво да потражимо разлога у нама самим. Тако, на пример, ја мислим да је наш ред врло изгубио од свога угледа, откако су и патролције обучене у жандармску униформу. (Жив покрет и протести). Ја ћу то и потврдити, молим вас. (Није тако, нећемо да чујемо). Не чини, господо, човека униформа; патролција остаје патролција... (Доле, уа, доле!)

Председник (замане кључевима да удари једног опозиционара који је викнуо „уа” али, сетив се свога достојанства, уздржа се).

Број 747: Молим за реч!

Председник: Немате реч.

Број 747: Говорим у име бивших патролција. (Нека му се да реч! Хоћемо свакога да чујемо!)

Председник: Члан конгреса број 747 има реч.

Број 747: (Буса се у прса). Ја се, господо, с поносом сећам моје патролцијске прошлости и не дам нико да то овде помене. Варате се да је то то, што наш углед руши. Ја мислим да пре наш углед руши то, што нас за свашта употребљавају. Узмите само ово, молим вас: на пример у позоришту нема публике, а они нас пресвуку у цивил да би само било што више публике. И то нас воде на такав комад који ми уопште не разумемо. Ако се тако продужи, онда ће једнога дана, кад рецимо нема путника на железници, употребити нас као

путнике или, кад на пример ђаци университета праве демонстрацију, па неће да посећују предавања кога професора, употребиће нас преобучене као слушаоце дотичног предмета. Па, ако то тако потера, кад опозиција рецимо у скупштини води опструкцију, могу нас још понудити да попунимо и посланичка места, и ко зна нашто нас све могу употребити. (Опште одобравање. Чују се поједини гласови: „Нећемо да будемо народни посланици!”)

Председник: Усваја ли се то да уђе у резолуцију? (Усваја се).

Председник: Како смо ми сви неписмени, замолићемо г. Перу бившег жандарма, а садањег писара среског да нам изради резолуцију. (Усваја се).

Председник: На дневном је реду да изберемо један дан у години као наш жандармски празник, којом ћемо се приликом сви збирати у Београду.

Број 133: Молим за реч!

Председник: Члан конгреса број 133 има реч.

Број 133: Ја бих предложио, господо, да за свој празник узмемо Ђурђев-дан. Ви знате како народна песма каже: „Ђурђев-данак хајдучки састанак!” (Жагор, неодобравање, ларма).

Број 133: Молим, саслушајте ме.

Број 711: Нећемо да те чујемо. Шта хоћеш кобајаги тиме да кажеш. Ми те добро разумемо. Ако си ти некада био вашарски коцкар, па после постао жандар, то је твоја ствар, ал’ то се не од-

носи на нас. Има нас овде и фамилијарних људи. (Тако је!)

Број 133: Али, забога, народна песма...

Број 72: Нећемо да га чујемо! Доле! (Бурно: Доле! Нећемо да га чујемо!)

Председник: (Опет у узбуђењу потеже дењак кључева да гађа оне који лармају па се уздржа). Мир, разумете ли, мир! Па зашто, мајку му, не размислите у каквом сам ја тешком положају. Ако ви овде направите неред, ја не могу позвати жан-дармерију да поврати ред, и онда ми ништа друго неће остати но да пустим апсенике, те да они поврате међу вама ред. Молим вас, дакле, уздржавајте се! (Одобравање). Члан конгреса број 501 има реч.

Број 501: Ја мислим, господо, да пређемо са осудом преко предлога који је изнео број 133. А предлажем да узмемо за свој празник 1 мај по новом календару (Чује се: Зашто то?) Тога је дана, знате, и социјалистички збор, па зашто се не бисмо тога дана и ми нашли сабрани у Београду. Боље је нек смо и ми тога дана у Београду. (Бурно: Усваја се!)

Председник: Господо, предлог је усвојен. Како је овим збор свршио свој посао, молим вас да чујете још и неке поздраве из унутрашњости упућене збору. (Да чујемо!!)

Председник: (Чита:) „Желим слогу, љубав и сваку мудрост збору. Каплар Љуба из Чачка”. (Живео.)

Лесковац: „Спречен дужношћу да присуствујем збору, због извесних лицитација, ја сам уз вас и душом и телом. Мита добошар.” (Живео).

Зајечар: „На нашу је струку упрла очи сва Србија. Порадите за напредак струке, како би Србија и убудуће са разлогом упирала очи на жан-дарме. Поднаредник Илија.” (Живео!).

Ниш: „Сакупљеној браћи, браниоцима мира, реда, браниоцима Устава земаљског, честитам рад. Каплар Тома”.

После прочитаних честитака, збор се у миру и реду растурио.

САДРЖАЈ

	Страна
Српски књижевник	7
На Калимегдану	13
После митинга	17
Одговор на један позив	21
Моји другови министра	25
Лаж	29
Капут народног посланика	37
Једна београдска статистика	42
Регулација, нивелација, канализација	49
Мој први интервју	55
Полаженик	61
Добротвор	65
Пензионер с квалификацијама	70
Са Сремчевог погребa	76
Друштво за заштиту животиња	84
Попис становништва	90
Једна лекција из земљописа	101
Кафа са салатом	104
Са јучерањих трка	113
Средње-европско време	118
Апарат за секирацију	124

	Страна
Трамвајска кола бр. 63	132
У шинтерским колима	139
Поп официр	143
Црногорска банка	149
Народни празник	155
Пред догађајима	159
После једне борбе	168
Српски Тиса	174
Ситуација	177
„Полиција трага”	182
Изборни епилог	192
Између живота и смрти	197
Тешки дани	202
Ја као ратни дописник	208
Моја анкета	216
Најкраћи пут	227
Пролеће	232
Први јули	236
Бели удовац	241
Један чудан доктор	246
Иследна комисија	252
Свештеничко питање	260
Телеграфија без жица	165
Посланички станови	271
Изборни дневник	275
Моја кандидација	280
Куће склоне паду	286
Како се намножило племе акционара	290

	Страна
Спаљивање мртваца	294
Нервоза	298
Заборављене ствари	303
Пре и после рата	307
Ратна штета	315
Предлог за химну	320
Министарско прасе	325
Палилулски Милош Велики	330
Бр. 46.	336
Госпођа Милихброт	341
Одбор за дочек	347
Жандармски конгрес	357

